YÖN
HAFTALIK GAZETE

KOMÜNİZM TİCARETİ

Hürriyet
GÜNLÜK MÜSTAKİL SİYASİ GAZETE

"Türkiye Komünist Partisi„ adı altındaki

Ahmet U. Baran bildiriyor:

Gizli bir teşkilât, Almanya'daki Türk'lere kızıl propagandası yapıyor

"İşçilere gönder"

ZAFER
GÜNLÜK MÜSTAKİL SİYASİ GAZETE

ADLİ MAKAMLAR HAREKETE GEÇ

SOL PROPAGANDASI YA
7 YEDEKSUBAY ÖĞRETME
YAKALANARAK TEVKİF EDİLL

«KOMÜNİST AVI»
NİHAYET BAŞLADI

Yurtta işçi diktatoryası istediklerini

İŞTE VESİKA!

Komünist "Bizim Radyo
Türkiye'deki solculara
yeni talimat veriyor

Komünizmin dost ve düşmanları

bu sözlere dikkat

Son Havadis

(Yön) Dergisinin İç Yüzü Açıklandı

EST & OUEST

TÜRKİYE'DE 12 BİN KIZIL VAR

Fransada çıkan Est-Ouest dergisi ifşa ediyor

İSTANBUL'UN KİRİ

Yeni İstanbul

Yıl: 3 - Sayı: 80 9 Ekim 1964 125 Kuruş

OKUYUCUDAN YÖN'E

Yalova'da Amerikalılar

Prof. Dr. Edip Çelik'in Amerikalı personele tanınan akılalmaz imtiyazlarla ilgili yazısını istifadeyle okudum. Yazıyı okuduktan sonra, devletçe aşırı imtiyazlar tanıdığımız Amerikalı askerlerin sanki bir sömürgedeymiş gibi davranışlarına eskisinden az şaşmaya başladım. Adamlar Türk adaletinin pençesine düşmeyeceklerini bildikleri için, elbette şımaracaklardı. Ama Amerikan askerlerinin Yalovadaki davranışlarına şaşmamak elde değil. Adamlar kafayı çekip silâh talimi yapmak veya delice otomobil kullanmakla eğleniyorlar. Geçenlerde sarhoş bir Amerikalı Çiftlik köyünde bir çocuğu çiğneyip öldürdü. Cenazesi, sadece İzmir'e nakil oldu! Yalova noteri, silâh talimi yaparak eğlenen Amerikalı askerlerin kurşunlarından bir çınar ağacının arkasına güçlükle sığınarak kurtulabildi. Hava alanında yaşlıca bir çamaşırcı kadın, sarhoş bir Amerikalı kadının tecavüzüne uğradı. Kadıncağız utancından kendini denize attı.

Bütün bu olaylar karşısında Türk adaleti elleri kolları bağlı seyirci kalıyor. Seyirci kaldıkça da, bazı «Çirkin Amerikalı»lar sanki bir işgal ordusuymuş gibi, Yalovanın rahat ve huzurunu kaçırıyorlar. Doğrusu bu şımarık Amerikalılara fazla kızamıyorum. Daha çok onlara, Türk adaletinin demir pençesinden kaçma imtiyazını verdiğimiz için kendimize kızıyorum.

NOT: Yön'ü çok beğendim. Başarılar...

Ali YILDIRIM — Yalova

İki düşünce

Geçmişi güçlü, açık, inanılan bir toplum olan Türk toplumu bir kez beceriksiz yöneticileri yüzünden «büyüklüğünü» yitirmek tehlikesiyle karşılaştı. Burada dikkat edilmesi gereken «varlığını» denmemesidir. Türk toplumu varlığını yitirmez. Buna inanan da düşünülemez. Türlü koşullar dolayısıyla inananlar çıkarsa bu kötü... Çünkü 1914 den sonra toplumun büyüklüğünü yitirdiğine inananlar —ne yazık ki— çıkmıştır. Bunların çoğu güçsüzlerdi. Bir çoğu da çıkarseverlerdi. Ne varki Türk ulusu bir çelik kimliğe bürünerek kendisini yönetecek becerikli kişiyi yarattı. Bu, Türk toplumunun engin gücünün kanıtıydı. Başta Gazi olmak üzere yaraşık yöneticilerini bulan Türk toplumu, kendisine zorla giydirilen kılığı yırtıp, başka bir kılığa büründü. Bu kılık ileri bir toplum düzeninin kılığıdır.

İki düşünce vardır eğitimde. Birincisi, bir toplumu ileriye götürmek için —öncelikle— güçlü aydınlar yetiştirmenin gerekliliğini savunur. İkincisi, önce halkın —hiç olmazsa— okur yazar olmasının sağlanmasını amaç edinir. Türk toplumu Osmanlı kılığından çıkarken birinci düşünceyi öntasarda tuttu. İkincisinden de olanaklar ölçsünde yararlandı. Aydınlar halkın düzeyini yükseltmeyi amaç edindiler. Bundan daha doğal ne olabilir. İzlenilen bu yol aynı zamanda bütün azgelişmiş ülkeler için tutulan yoldur. Türk toplumu da böyle güçlü aydınlar elinde eğitim, öğretim din, dil, güneleme (tarih), kılık gibi alanlarda —durmadan— sağduyunun ışığıyla ileriye gidebilmiştir. Osmanlı düzenini toprağa gömmüştür. Ulusların yaşamalarında böyle önemli dönemler vardır. Türk toplumunun yaşamındaki güçlü dönemlerin en güçlüsü ve önemlisi bu dönemdir.

Çoğu aydınlar, bu dönemin soysuzlaşamıyacağını sandılar. Bunda yanıldılar. Acaba neden? Yanıtı verilmesi oldukça güç bir soru bu. Ama, ne de olsa bu soruya karşılık vermek için didiniliyor burada. Gerçekten, Ulu Önder tarafından kurulan bu düzen soysuzlaştırıldı. Bazı sinikler (sinmişler) hepten yokolacağını sandılar bu düzenin. Bunlar güçsüzdüler. Ve bunlar çok yanıldılar. Çünkü kurulu düzen bir kalmışın (faninin) isteğine göre kurulmadı. Bu düzen uygarlığın koşullarının buyurduğu bir düzendi. İnsancıl bir düzendi. Bu düzenin adı ATATURK düzenidir. Sinikler düzenin adında yanıldılar. Ata ölürse ortalık boş kalacak sandılar.

Atanın ölümünden sonra yerini en yakın arkadaşı aldı. Ne varki ister istemez bir çalkantı oldu toplumda Ata ölünce. Bir de ikinci acun savaşı ortaya çıktı. Bu savaşa girilmediyse de etkileri görüldü. Çünkü bu yüzyılda kapalı, kendi kendine yeter bir toplum olamazdı. Derken savaş bitti. Bizde «Demokrasi» başladı.

ATA'nın döneminde tek parti egemendi. Ama halk yararına işletiliyordu. Demek oluyordu ki bir düzen halk yararına işletilebildiği ölçüde ussaldır. Demokrasiye geçiş ve bu yolda gidiş DEVRİMLERİ epey zedeledi. Demokrasiye geçiş bir zorunluktu. Ama Demokrasi yanlış anlaşıldı, halkın oy kullanması sanıldı. Gerçek Demokrasi başkalarının doymasıyla gümüşğına çıkar. Bu yargı pek iyi kavranamadı. Bunu kavrıyamıyanlar ya da çıkarcılar ağır bastılar. Güzel ülküyü soysuzlaştırdılar. Ülkücü ATA Gençliği gereken tepkiyi gösterdi. Hattâ lekelenmek istendi bu gençlik. Ata'nın dediklerinin bir kesimi —olumlu olumsuz— bir bir gerçekleştirildi. Öteki kesimi de gerçekleşecek, tabii. Ulu Önder bunları, Onuncu yıl, Bursa'da Gençlik söylevlerinde açık açık belirtilmiştir. Bu ülkenin kendisini ve yönetimini yoğuran ordu ile gençlik Atatürk ülkülerinin yılmaz bekçileri olmuşlardır. Ancak bu yeterli değildir. Temel nedeninin bir parçası burada yatıtor. Oyle olmalı ki, gençler ülkenin her yanında yönetimi ele alabilsinler. Bugün ne çekiliyorsa böyle bir genç kuşağın yeter sayıda yetiştirilememesinden çekiliyor.

İlk öğrenim çağındakilerin büyük bir kesimi ilkokula gidemiyorlar. Anayasanın verdiği haktan yoksun kalıyorlar. İlkokulu bitirenlerin bir bölüğü orta öğretime, burayı da bitirenlerin bir kısmı yüksek öğrenime gidiyorlar. Bunların bir bölüğü de yüksek öğrenimi bütünliyemiyorlar. 1964-65 öğretim yılı için üniversiteye başvuranların sayısı 33 bindir. Ama yüksek okullar —o da zorlanarak— 9 bin öğrenci alabileceklerdir. Bu, eğitimin «üzdürücü» durumunu yansıtır. Böylece gerekli öğrenimi yapmış kişiler yeter sayıya yaklaşamıyorlar. Durumun sonucu olarak da ülkenin her yanında gençler yönetimi elerine alamıyorlar. Osmanlı kalıntıları yokedilemiyor. Süreç (zamanla) yokedileceklerine inanmak istemez güvenmeli.

Çağdaş uygarlığın isterlerini en kısa zamanda yamtlamak gerekmektedir. Bir süreler bütün acuna etki yapan Türk Ulusu geri kalamaz. Yirminci yüzyılın uygarlığına katkıda bulunmalıdır, Türk ulusu. Uygar ulusları yetişip, üstlerine çıkmak için, ulusun türel (hukuki) anlatımı olan Devlet iyi örgütlendirilmelidir.

Türkiye'de bir sürü sorun var. Bunların bir bölüğü ileri ülkelerde de var. Yalnız temel sorunlar savsaklanmamalıdır. Kalkınmak için bu sorunlar çözülmelidir. Tüm sorunların çözülmesi için aydın, sağduyulu bilimi yol-gösterici alan, Atatürk devrimlerini tüm yönleriyle kavramış bir genç kuşak yetiştirilmelidir. Bunun için iki araç vardır: EGİTİM ile TUTUM (EKONOMİ). Savsaklanmaya gelmez iki düşünce, işte bunlardır. Halk tinsel yönden (eğitimle) ve tensel yönden (ekonomi) ile doyurulmalıdır. Aranç (dava) budur.

Rahmi KUMAŞ

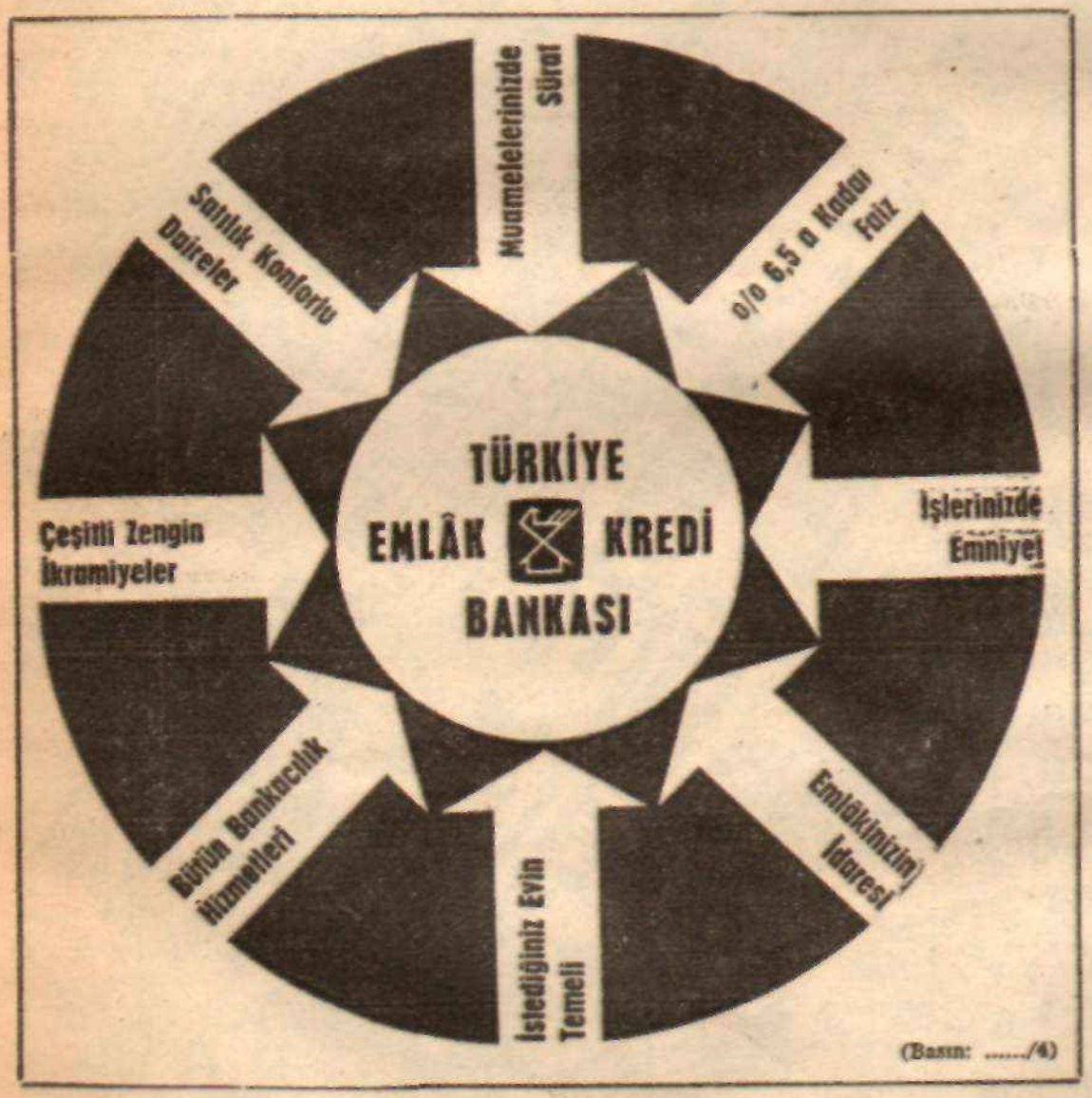

(Basın: ...../4)

BASINDAN

26 Eylül 1964 günlü Tercüman Gazetesinde Kadircan Kaflı imzasıyla çıkan şu fıkrayı, okurlarımıza hoşça vakit geçirir umuduyla aktarıyoruz:

Sosyalizm ve Müslümanlık...

İsviçrede oturan Profesör Ali Fuad Başgil bir İstanbul gazetesine Sosyalizm hakkında kısa makaleler yazıyor. Sosyalizm ile Müslümanlık arasındaki mukayeselerde bazen yanılıyor. Bu yanılmaları Aziz Kundumer bana yazdığı mektupta şöyle açıklıyor:

«İnsan için hak ve meşrû olan ancak emeğile elde ettiği» mânasına gelen âyet dünya nimetleriyle ilgili değildir. Dine ve âhirete dair yaptığı iyi işlerle ilgilidir, yâni insan ahirette ancak yaptıklariyle ceza ve mükâfat görecektir demektir. Kaldı kişeriâtımız bu âyetin hükmünü Tûr süresinin 21. âyeti ile nesbetmiştir.

Her insan dünyada çalışması nisbetinde nimet sağlayamaz. Çok şey diler, lâkin dilediğine sahip olamaz. Allahın takdiri ne ise onu bulur.

Dünya nimetlerinin taksimine gelince «Kul, işlerinin yaratıcısıdır» sözü çok yanlıştır. Allah insanlara ne rızk takdir buyurmuşsa onu bulur; fakat bu, çalışmağa ve uğraşmağa lüzum yoktur mânâsına alınmamalıdır. Çalışmazsa ve uğraşmazsa hiç bir şey bulamaz.

Evet, rızk insanların emeklerine göre değildir, çok insanlar var ki çok çalışırlar, fakat fakir yaşarlar. Bir Arap şairinin dediği gibi «çok akıllılar varki akıllarını kullanamadıkları halde yorgunluktan ve bitkinlikten başka birşey elde edemezler; çok cahiller vardır ki boi boi kazanırlar, bol nimetlere kavuşurlar.» Bu hal düşünenlere hayrette bırakır. Profesör, Sosyalistlere cevap vereyim derken Sosyalistlerin tuzaklarına düşmüştür.

Sosyalistler «insanları emeklerine göre dünya nimetlerine kavuşturacağız» derler, halbuki Sosyalist dünyada da çok emek verdikleri halde az kazanan, az ekmekle çok nimet elde eden vardır. Demir ve çelik fabrikasında ve cehennem gibi dökümhanede dünyanın en ağır işini yapan işçi, bir diplomatın emeksiz kazandığının onda birini bile kazanamaz.

İnsanlara nâsip olan erzakın farklı olması Allahın takdiridir ve bunun mânâsı büyüktür; bu, dünyanın nizamı içindir. Allah, erzakı eşit dağıtsaydı ve insanların dereceleri bir olsaydı medeniyet olmazdı ve dünya harap olurdu. Çünkü kimsenin kimseye ihtiyacı kalmazdı. Dünya nizamı ise ihtiyaç üzerine kurulmuştur.

Zengin fakire muhtaçtır, âlim cahile muhtaçtır, efendi uşağa muhtaçtır, doktor hastaya muhtaçtır, tüccar hammala muhtaçtır.

Aynıyle, fakir de zengine muhtaçtır, cahil âlime muhtaçtır, uşak efendiye muhtaçtır, hasta doktora muhtaçtır, hamal tüccara muhtaçtır.

Kimse muhtaç olmayan kişi yoktur.

İnsanların eşitliği ancak haklar bakımındandır, üstünlük ise yalnız iyi ahlâk, ilim, iman, ibâdet bakımından olabilir. İyi ahlâklı ve fâzîletli bir fakir ahlâksız bir zenginden üstündür. İyi ahlâklı ve fazîletli bir cahil, ahlâksız bir âlimdne üstündür.

İslâmda Sosyalizm yalnız «yardım» dan ibârettir. Yardım dinî ve karşılıksız olmalıdır. Müslümanlar Allahın emrettiği zekâtı, tavsiye ettiği sadakayı, faizsiz krediyi verselerdi ve umuma yarayan hâyrat yapsalardı zarurî ihtiyaçlardan mahrum kaldıkları için ızdırap çekenler bulunmazdı.

Hoşça kalınız!

YÖN

HAFTALIK FIKIR VE SANAT GAZETESİ

Kurucuları: Cemal Reşit Eyüboğlu — Mümtaz Soysal — Doğan Avcıoğlu

İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Doğan Avcıoğlu

Basıldığı yer: Güneş Matbaacılık T.A.Ş.

ADRES: Yazı İşleri: Ziya Gökalp Caddesi No. 28/1 Yenişehir — Ankara

Telefon: 17 69 26. — İstanbul Büro su (Satış - İlân ve Abone İşleri): Mol. lafeneri sok. No. 32 Cağaloğlu — İstanbul. Tel: 22 05 70 — Posta Kutusu 513 İstanbul.

ABONE: Bir yıllık (52 sayı) 60 T.L., Altı aylık (26 sayı) 30.— T.L., Üç aylık (13 sayı) 15.— T.L.'dır. Yurt dışı abonmanlarda bu bedellere ayrıca posta pulu ücreti kadar ilâve yapılır. Geçmiş sayıların fiyatı 1.50 T.L.'dır.

İLAN: Beher sütunda santimi 25.— T.L. dır. Sürekli çıkacak ilân ve reklâmlarla kitap ilânları için özel indirimler yapılır. İlân ve reklâmların yayınlanmasından ötürü hiçbir sorumluluk yüklenilmez.

BAKIŞ

YASAKLARIN GÜCÜ

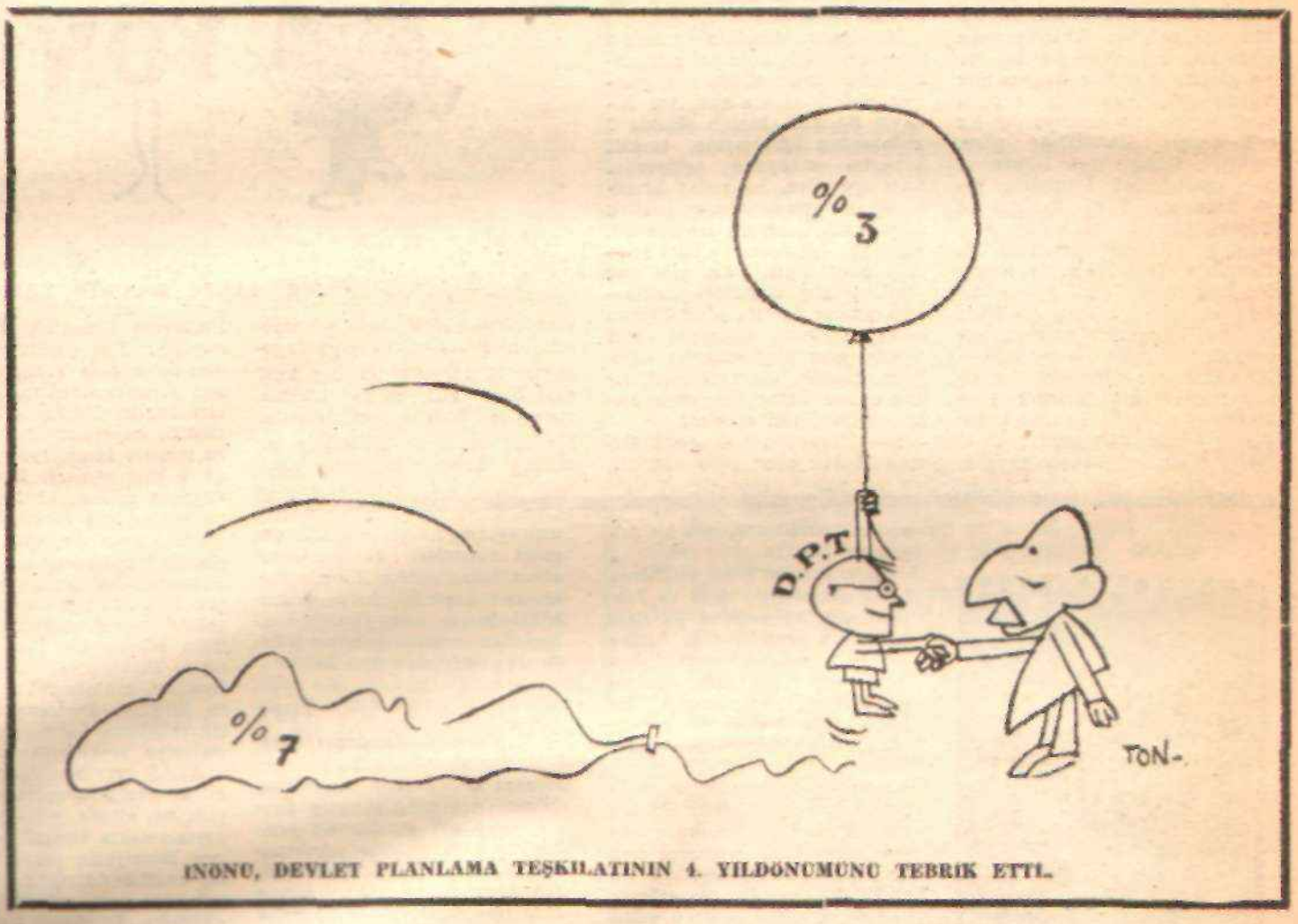

İNÖNÜ, DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATININ 4. YILDÖNÜMÜNÜ TEBRİK ETTİ.

Lüzumsuz Telâş

Gazetelerde Milli Güvenlik Kanunu Tasarısıyla ilgili bir iki haber çıktı ya, kendilerini demokrasinin, toplum düzeninin ve serbest teşebbüsün savunucusu sayanlarda bir memnunluk, bir keyif ki demeyin gitsin. Akıttıkları mürekkeplerin, tükettikleri nefeslerin, yerli yersiz bahanelerle koparıkları şamatanın nihayet bir faydasını görür gibi oldular. Oysa birkaç noktada birden yanıldıklarından haberleri yok.

Bir defa, Tasarı, onlar son alârmlarını çalmadan aylarca önce hazırlanmış ve «mütalâa için» bakanlıklara gönderilmişti. Bir iş gazetelere yeni sızdı diye bunu kendi marifeti sayıp övünme payı çıkarmak pek safdillik. İkincisi, yeni hazırlanan Tasarı, esas bakımından yürürlükteki hükümelerden pek de farklı bir *durum yaratmıyor. Asıl yapılan şey*, «aşırı cereyanlar»la ilgili olup da Ceza Kanunu'nun ve başka kanunların çeşitli yerlerine dağılmış olan hükümleri bir araya toplamaktan ibaret. Zaten Tasarı gerekçesini yazanlar da, kendi kalemleriyle bunu açıkça itiraf ediyorlar:

«Kanun tasarısının hazırlanmasında Türk Ceza Kanununun ilgili maddelerinin değiştirilmesi usulü ihtiyar olunmamış, başlıca aşırı cereyanların özel bu kanunda toplanması tercih olunmuştur. Zira bu yıkıcı cereyanların halen Ceza Kanunumuzun birbirinden farklı bölümlerinde yeralan hükümlere tâbi bulunmuş olması, bu fikir cereyanlarının muayyen bir hedefte birleşmekten meydana gelen esas vasıflarının gözden kaçmasına sebep olmakta ve bilhassa sistematik yorumda güçlükler doğurmaktadır. Halbuki aşırı ve yıkıcı cereyanların müşterek vasfı mer'i Anayasa rejimine aykırı durumları ortaya atmaktan ibarettir. Aralarında vahamet farkı kalsa dahi bu hususta [illegible] Anayasa'nın koyduğu temel müesseseleri ihlâl etmektir.»

Böyle bir gerekçeye dayanarak komünizm, ırkçılık, din, mezhep, dil ve ırk esasına dayanmayla milli birliği bozma, milli ülkülere aykırı hareketlerde bulunma, Vicdan ve «Toplama Hürriyetinin korunması hakkındaki kanunda gösterilen suçları işleme ve Anayasa ile teminat altına alınan Atatürk devrimlerine karşı gelme gibi birbirinden çok farklı tutumlar hep bir araya getirilmiştir.

Yenilikler

Tasarının başarabildiği en önemli yenilik bilirkişi kurullarının meydana getirilmesiyle ilgili. Şimdiye kadar bu konuda şikâyet noktalarından biri olarak gösterilen keyfilik bir dereceye kadar önlenebilecek, aralarından bilirkişilerin seçileceği uzmanların listesi daha önceden tâbi edilmiş olacaktır. Ama, yine de hayli kuşkulu olacağı anlaşılan bu listeler için, de tam objektif bir seçim yapılabileceğini söylemek mümkün değil.

Tasarıda şimdiki durumdan farklı olan başka bir iki küçük yenilik var ki bunların daha kayıtlayıcı da, yoksa daha genişletici mi sayılabilecekileri uygulanmalarla belli olacak. Meselâ, yürürlükteki metinde «memlekette müesses temel nizamlar» deyimi kullanıldığı hâlde, Tasarı, «Anayasa'nın temel düzenleri»nden bahsetmektedir. Öte yandan, şimdiki metinde sadece «iktisadi ve sosyal temel nizamları devirmek» söz konusu edilmişken, yeni metinde «nizam»ların sayısı dörde çıkarılmış, «Anayasa'nın sosyal, iktisadi, siyasi veya hukuki temel düzenlerinden herhangi birini devirmek» söz konusu edilmiştir. Gerekçede de belirtildiği gibi, bu sonuncu metinde sayılan düzen çeşitleri de sekizdenberi «siyasi ve hukuki» düzenler içine alacak şekilde yorumlanmaktadır ve bunun böyle olması şimdiki maddelerin eski gerekçesinde açıkça istenmiştir. Aslında, bütün bunlar, kovuşturma ve yargılama organlarının davranışlarıyla değer ve anlam kazanacak kelimecikler-den ibaret. Önemli olan, niyet ve temel tutum.

Göze çarpan bir ufak değişiklik de yasakların sıralanışında göze çarpıyor. Şimdi uygulanmakta olan metinde, «memleket içinde müesses iktisadi ve sosyal nizamlardan herhangibirini devirmeye matuf cemiyetleri kurmak» suçu, «sınıf tahakkümü» ve «sınıf imhası» suçlarından sonra sayılmaktadır. Oysa, yeni tasarı, «Anayasa'nın temel düzenlerinden birini devirmeye matuf cemiyet kurmak» suçunu bu son iki suçtan önce saymış ve böylece suçların ortak özelliği olarak «Anayasa düzenini devirmek» unsurunu ön plâna geçirmiştir. Bu da faydası ancak uygulamalarla ortaya çıkacak bir başka yenilik.

Tasarı, ufak değişiklikler dışında, suçlara tanımlanması bakımından hukuki durumu olduğu gibi muhafaza ederken «Müşterek Hükümler» başlığını taşıyan bölümde cezaları arttırıcı bir eğilimle ortaya çıkmaktadır. Komünizmden ırkçılığa ve *Atatürk devrimlerine düşmanlığa* kadar bütün suçların resmî yerlerde, ordu-da, savaş, sırasında veya basın yoluyla işlenmesi gibi durumlarda uygulanacak cezalar arttırılmaktadır. Ayrıca bütün bu faaliyetleri hücre kuruluşları yoluyla yürütenlerin cezalarında da artma var.

Sonu Olmayan Yükseliş

Bu noktada, yargıcıyla, savcısıyla, memuruyla, bilim adamıyla, yazarıyla, bütün bir toplum olarak durup düşünmeliyiz. Neyi, nasıl önlemek istiyoruz? Bir defa nasıl bir toplum düzeni arzuladığımızı açıkça ortaya koymak gerek. Hem «Anayasa'nın temel düzeni»nden bahsediyoruz hem de Başbakanından muhalif milletvekiline, sağcı yazarından solcu yazarına kadar toplumumuzun bütün üyelerinde açıkça görülen bir huzursuzluk var. Bazan, Anayasa'daki çeşitli hükümleri erişmemiz gereken ileri bir toplum düzeninin idealleştirilmiş temelleri olarak görüyor ve bunları gerçekleştirmek için kanunlar hazırladığımızı söylüyoruz, bazan da Anayasa'nın kanadına sığınıp, ideal olmak şöyle dursun, bugünkünden de geri ve köhnemiş Ortaçağ düzenlerine hasret türküleri çağırıyoruz. «Orta yolcular» bile bugünkü düzenden memnun değil.

Sonra, eğer ortada beğendiğimiz, muhafaza etmek lüzumu üzerinde sözbirliği edebileceğimiz bir toplum düzeni varsa, bunu nasıl koruyacağımız noktasında da anlaşmalıyız. Eli kalem tutan, ağzı laf yapan insanlarımızın çoğu Enkizisyonları hatırlatır bir gaddarlıkla, korkunç cezaların savunucusu kesilmiş, «İlerici» geçinen, ama bunun sadece kolay çözümlerinden hoşlahanlara kalsa, «gerici» leri toplayıp bir yere tıkmakla ve yuvalarında örümcek temizliği yapmakla her derdin devası bulunmuş olacaktır. Kendilerine «liberal» diyen, fakat bu sözün «özgürlük» kavramıyla akrabalığı olduğunu unutanlar ise, «solcu»ların aç susuz, işsiz güçsüz bırakılması ve kafalarının ezilmesi için jurnal üstünde jurnal yazıyorlar. *Husursuzlukları doğuran temel nedenler* üzerine eğilmek, çözümler düşünmek ve bunların gerçekleşmesi için uğraşmak pekaz kişinin iltifat ettiği bir tutum.

Meydanı Boş Bulanlar

Sağı solu sindirmek için sert tedbirler yoluna gitmek, olsa olsa, lüzumsuz bir çekingenlik yaratmağa ve mücadele alanını maceracı serdengeçtilere bırakmağa yarayabilir. Sınıf kavgasını önlemek isteyenler, *kavgayı asıl sertleştiren şeyin düşünceler* üzerindeki baskı olduğunu unutmamalıdırlar.

Sağlam bünyeli toplumlar kendilerini korumak için bu yollara gitmeğe lüzum görmezler. Diyelim ki Türkiye henüz bu sağlamlığa erişmediği için korunmağa muhtaçtır. O zaman da koruma tedbirlerini daha ciddî olarak düşünmeliyiz. Yeni tasarı, hukukî alanda bile bu ciddîliğin gösterilmediğini açığa vuruyor. Meselâ söz konusu «devirme», «imha» ve «tahakküm» maddelerinde her türlü yanlış anlamayı önlemek üzere «cebir», yani «zor ve şiddet kullanma» unsurunun açıkça belirtilmesi yıllardanberi akıbaşında bütün hukukçularca istendiği hâlde, Tasarı'da bu açıklama yapılmamıştır. Üstelik, Gerekçe'de bazı geniş düşünceleri *birlikte, şu şeklide yorumlara da* rastlanmaktadır:

«Devlete tanınmış olan müdahale yetkileri hiçbir zaman müdahalenin kalıcı hâline gelmesine ve istisnai tedbirlerin genelleştirilmesine kadar götürmez. Devlet, kamu yararı mülâhaza ettiği takdirde özel teşebbüsleri devletleştirebilir ki bu da istisnayı temsil eder. Devlet bütün özel teşebbüslerin kamulaştırılmasında kamu yararı olduğunu ileri sürmeyeceği gibi —zira özel teşebbüsün bekası» zâtındır— Anayasa'nın bu istisnai imkânlarına genel mânalar atfedilerek özel teşebbüsü tamamen ortadan kaldırma amacını güden cemiyetler de memnuiyet çerçevesi içine girer. Bütün gayrimenkullerin devletleştirilmesi veya bütün kıymetlerin müsaderesi gibi amaçlar hakkında da aynı şey söylenebilir.»

Hukukî alanda büyük bir yenilik getirmeyen Tasarı böyle yorumlamalar dolayısıyla hiç değilse bazı kavramlar üzerinde yeni tartışmalara yol açabilirse *fena olmaz*. Bundan en çok faydalanacak olanlar da, herhâlde, ufuk darlığından sıkıntı çeken hukukçulardır.

Mümtaz Soysal

KOMÜNİZM TİCARETİ

Komünizm ticaretine çıkan bir kısım basın, memleketin sevilen ve sayılan insanları ile organlarını komünistlikle suçlamak suretiyle komünizme hizmet etmektedirler.

Bu haftanın başında bazı gazetelerin başlıklarına şöyle göz atan bir yabancı, Türkiye'nin bir komünist istilâsına uğradığına tereddütsüz inanırdı.

Bir kısım basın, geçen hafta, Merihlilerin Dünyamızı istilâsını haber veriyormuşçasına tehlike çanlarını çalıyordu. Komünizm ticareti yapan eski sahibinin geleneğinden kurtulamıyan Yeni İstanbul, «İşte Vesika» diye, komünist «Bizim Radyo»nun Türkiyedeki solculara verdiği yeni direktifleri açıklıyordu. Bu dehşetengiz direktiflere göre, Milliyet, Cumhuriyet, Dünya ve Yön gazetelerinin tutulması, Yeni İstanbul, Yeni İstiklâl ve Toprak gazetelerine hücum edilmesi gerekliymiş! Dışarıda B. Russel, U-Thant, içeride Nazım Hikmet, Nadir Nadi gibi şahıslar desteklenecekmiş. «Bizim Radyo», barışsever halklar, emperyalist amaçlar, ilerici kuvvetler, Amerikan tekelleri, Amerikan yardakçıları, gericiler, gerici çevreler, faşist kanunlar, dügükler çetesi, kafatasçılar, menfaatçi zümreler, barışçı gençlik, toplumcu çevreler, emekçi yığınlar, mutlu azınlık, toprak ağası, burjuva partileri, örgüt gibi deyimlerin devamlı kullanılması istemekteymiş.

Menderes devrinin sıfırdan milyoner ettiği ünlü yol müteahhidi Muammer Kıraner'in gazetesi Zafer, «Komünist Avı Nihayet Başladı» başlığı altında 7 yedeksubay öğretmenin tevkifi haberini manşette veriyordu. Gazeteye göre, bu azılı komünistlerin evinde İmece, Türk Sosyalizmi Üzerinde Denemeler, Sezuanın İyi İnsanı, Türkiyede Köy Enstitüleri, v.s. gibi çok tehlikeli suç unsurları bulunmuş. Haber üzerine Milli Eğitim Bakanı Öktem, Ispartada bazı öğretmenler için ihbarlar olduğunu, tahkikata girişildiğini, fakat o ana kadar kimsenin tevkif edilmediğini açıkladı.

Son Havadis ise dehşetti. Gazete 16/31 Mart 1959 tarihli, evet 1959 tarihli, ismi bilinmeyen bir Fransızca dergiye dayanarak «Türkiye'de 12 bin kızıl var» diye altı sütun üzerine manşette haberi patlatıyordu. Ne var ki, Son Havadis'e bu müthiş haberi ulaştıran Nat Pinkerton Fransızca dahi bilmiyordu. Zira gazetede yayınlanan fotokopide Türkiye için aynen şöyle denmekteydi: «Komünist Partisi 1920'de kurulmuş, 1922'de kapatılmıştır. Mevcudu en iyimser faraziyeye göre, 1957 de 3 bini aşmaz». Dergi, daha doğrusu bülten, 12 bin rakamını Suriye için vermektedir! Geçelim... Ama doğrusu dehşetengiz bir Komünizmle Mücadele Grubumuz ve bir kısım basınla çok sıkı işbirliği yapan bazı teşekküllerimiz varken bu çevrelerin adamı Nat Pinkerton'larımızın Türkiyedeki komünist faaliyetleri, mütevazi bir Fransızca dergide keşfetmeleri Milli Güvenliğimiz bakımından insanı endişeye sevketmektedir.

ATAŞ grevinde Amerikalılara ait konforlu lojmanları Türk işçilerine aitmiş gibi göstererek yayınlamakta bir sakınca görmiyen Hürriyetin verdiği haber, hiç değilse doğrudur. Zira uzun yıllardan beri, yabancı basında «Türkiye Komünist Partisi» adlı bir teşekkülün ismi geçmektedir. Son zamanlarda bu teşekkülün başkanının «Ahmet Demir» takma adı ile bazı gazetelerde makaleler yayınladığını Paris'ten dönen arkadaşlardan işittik. Böyle bir teşekkülün Almanyadaki işçilerimiz arasında yayılmak isteyeceği kolayca tahmin edilebilir. Türk Hükümeti de Alman Hükümetinin ve Alman Sosyal Demokrat Partinin, yâni Alman Sosyalist Partisinin yardımı ile bu faaliyetlere karşı müessir tedbir almaktadır. Nitekim, Komünizmle Mücadele Komisyonu raportörü ve CHP'yi toptan suçlamakla ünlü Pehlivanoğlu bile, Almanyada yaptığı bir incelemeden sonra, İşçi Sigortaları Kurumunda verdiği bir konferansta işçilerimizin komünizme itibar etmediğini açıkladı. Her ne hâl ise... Konumuz açısından önemli olan çok geniş haber imkânlarına sahip bulunan Hürriyetin sekiz sütun üzerine verdiği bu haberin öbür gazetelerin kaynağı şüpheli haberleriyle aynı zamana rastlaması, tallhsiz bir tesadüf teşkil etmektedir.

Gizli bir el tarafından idare ediliyormuşçasına başlayan bu saman alevi kampanyalar, komünizm tüccarlarına karşı mücadele açan YÖN'ün ne kadar haklı olduğunu göstermektedir. Okuyucular bu kampanyanın YÖN'ün açtığı mücadele ile ilgisini kolayca tahmin edecekler dir. Ama bu miyop adamlar, gün lük çıkarları için, kamu oyunca sevilen ve sayılan insanları ve organları komünistlikle suçlayarak, aslında komünizme hizmet etmektedirler.

Bu arada, hukukun boşluklarından faydalanarak ustaca iftirada bulunmayı bilmeyen Ege Telgraf adlı bir varakpareyi, YÖN kurucularına iftira ederken suçüstü yakaladık. Hayatla*rının her saniyesinin hesabını* bir çırpıda verecek durumda olan YÖN kurucuları, müfteri gazeteyi, adalete teslim edeceklerdir.

BIR TAKIM BASININ HAYALINDEKI YÖN..

Kıbrıs

Kıbrıs meselesi barışçı yollardan çözülecektir. Meselenin barışçı yollardan lehimize çözülebilmesi için de geniş bir milletlerarası desteğe ihtiyacımız var. İyi niyet heyetleri bu amaçla Dünyanın dört köşesine gönderilecek. Ama bu heyetler 1964 Dünyasının genel eğilimlerine uyan sarih bir politikamızı da beraberlerinde götürmezlerse, heyet üyeleri ne kadar yüksek ikna kabiliyetlerine sahip olurlarsa olsunlar, hiç bir şey elde edemiyeceklerdir.

Şimdiye kadar belli bir Kıbrıs politikamız olmadı. İnsiyatif devamlı olarak Makarios'un elinde bırakıldı. Türk tezi, dışarıdan gelen çeşitli tekliflere karşı gösterilen günlük tepkilerden ibaret kaldı. Enosis'i bile müzakere zemini kabul ettik! Bu müphem tutumu Times'in Ankara muhabiri David Hotham, bir tartışma dolayısiyla Ahmet Şükrü Esmer'e gönderdiği mektupta çok iyi belirtmektedir: «Siz ve öteki Türk yorumcular devamlı olarak Londra ve Zürih anlaşmalarının dokunulmazlığından söz açtınız, gerçekte Türkiye de bunu Kıbrıs meselesinde temel delil yaptı. Uluslararası anlaşmaların çok önemli bir prensip olduğunu bu yönden tamamen kabul ediyorum. Ama Londra ve Zürih anlaşmalarının temel prensibi neydi? Bunu hatırlıyor musunuz? Ben gayet iyi hatırlıyorum. Anlaşmanın temel iki prensibi şunlardı:

a) Tek ve bağımsız bir Kıbrıs devleti kuruluyordu.

b) Enosis ve Taksim bir tarafa bırakılıyordu.

Türkiye bugün bu iki prensibe uymakta mıdır? Eğer öyleyse, Türkiye Hükümeti «Görüş

---

siyasi notlar

Ordu ve kalkınma

1965 kamu yatırımlarının incelenmesi sırasında, politik bakımdan büyük güçlükler taşıyan finansman tekliflerine en ufak itirazda bulunmayan Başbakan İnönü, askeri dikimevlerinin dışarıya da iş yapması teklifine takıldı ve ordunun bu gibi ticari faaliyetlerle uzaktan yakından ilgilenmesini doğru bulmadığını söyledi. Sayın İnönü, ordu araçlarının ekonomik kalkınmada kullanılmasına da karşı olduğunu belirtti. Başbakan, «Eğer ordunun elinde fazla vasıta varsa, bunları sivil sektöre devredelim. Orduyu ihtiyaçlara uygun bir seviyeye getirelim. Ama orduyu bu işlere sokmıyalım» diyordu.

Mesele herhalde Başbakanın görüşlerinin ışığı altında Milli Güvenlik Kurulunda görüşüldükten sonra bir sonuca bağlanacaktır.

Gençlik ve dış politikamız

Toplumun en ön saflarında yarının savaşını veren Türk gençliğinin temsilcileri geçen hafta ortak bir bildiri yayınlıyarak geleceğin Türkiyesinin dış politikasını ortaya koydular. Cengiz Topel'in manevi huzurunda okunan ve Ahmet Güryüz Ketenci (TMTF Genel Başkanı), Yüksel Çengel (MTTB eGnel Başkanı) Osman Zeki Telci (IUTB Başkanı,) Hüseyin Avni Sağesen (ITU TB Başkanı) imzalarını taşıyan bildiri, yarının Türkiyesine yön verecek nitelikte önemli bir belgedir.

«Aylardanberi Türk ve Dünya kamu oyunu işgal eden ve Türkiye için dış politika ile ilgili bir takım gerçekleri su üstüne çıkaran idusca dâvamız Kıbrıs konusundaki son gelişmelerden sonra, genel görüşlerimizi bir kerre daha açıklamayı gençlik olarak Milli bir görev sayıyoruz.

Hürriyet ve İstiklâl havarisi iddialarıyla geri kalmış ülkeleri iktisadi ve siyasi bakımdan istismar eden ve bu istismarın usul ve metodlarında kamplara bölünen dünyamızda son yıllarda barışın ve sosyal adalet'in mütevazi temsilcisi olan yeni, bağımsız bir blok teşekkül etmiştir. Türkiyenin de tarihi gelişmi ve kemalist düşünce açısından bu blokta yer alması icap etmektedir. Geçmiş yılların hâtalı dış politika tutumunu devam ettirmek isteyenler'n davranışlarının kendi istiklâl mücadelemizin ruhu ile kabili telif olmadığını açıklamak isteriz.

Kıbrıs meselesi bugün bir yandan dünyayı harb tehlikesi ile tehdit ederken diğer yandan da yanlış ve basiretsiz bir görüşün neticesi olarak Akdenizi ve Orta Doğuyu Emperyalizmin kucağında tutmaktadır.

Türk gençliği olarak her türlü Emperyalist emelin karşısında; milletlerin, cemaatlerin hürriyet ve bağımsızlık mücadelelerinin yanındayız. Esasen yeryüzünde geri kalmış ülkelere bağımsızlık çığırının bayraktarlığını yapan Türkiyenin Hürriyet ve bağımsızlık mücadelelerinin yanında olması Atatürkçü düşüncenin tabii bir neticesidir.»

Danıştayda YÖN'ün dâvası

YÖN'ün kapatılma kararına karşı iptal dvasına Danıştayda devam edildi. Geçen celsede Kanun sözcüsü Alpaslan Kayan görüşünü açıkladı. Kayan, Anayasa nın 11. maddesine göre bir hürriyetin özüne dokunulamıyacağı, 22. maddesine göre gazetelerin an cak mahkeme kararıyla kapatılabileceğini söyledi ve Kurucu Meclis zabıtlarını okuyarak Sıkı Yönetim'in hukuk içi bir rejim olduğunu belirtti. Kanun sözcüsü, Sıkı Yönetim Kanununu Anayasaya aykırı buluyor ve «gönüll arzu ederdi ki Kurucu Meclis organik kanunları da hazırlamış olsun. Sıkı Yönetim Kanunu hükümleri bugünkü Anayasamızın hükümleriyle bağdaştırılamaz. Kanunun Anayasaya aykırı olduğu kanısındayım» diyordu.

Yapı tasarrufları

Kalkınma planına uygun bir mesken politikasının uygulanabilmesi için çaba gösteren Emlâk ve Kredi Bankasının yapı tasarruflarını, yeni yapılacak sosyal meskenlere yöneltmesi, çok kârlı mesken yapıp satma ticaretine alışmış müteahhitlerin tabiat'yle hoşuna gitmedi. Basında, «Banka, sırası gelen tasarruf sahiplerinin hesaplarını ödemiyor» şeklinde haberler çıkartarak, ortalığı karıştırmak istediler. Halbuki mesele, Kalkınma Planınca öngörülen «Az yatırımla çok sayıda yeni mesken yapma» politikasının gerçekleştirilmesinden ibarettir. Bu sebeple banka bir taraftan kredi miktarını sosyal mesken maliyetleri seviyesine indirirken, öte yandan mesken yapıp sâtanların spekülâtif faaliyetlerini frenlemek ve yeni sosyal mesken yapımını teşvik etmek istemiştir.

Bunlar, büyük şehirlerde halkın yarısı gecekondularda yaşayan bir ülken'n çoktan beri alması gerekli geciknış tedbirlerdir.

Ereğli Çelik

Maliyetinin, Batıdaki benzerlerinin iki misline çıktığı İmar ve İskân Bakanlığınca hazırlanan bir raporda belirtilen Ereğli - Çelik tesislerinin fiyatı, daha bir hayli yükselecek gibidir. Son bir anlaşmazlık, şirket le inşaatın bir kısmını yapan Morisson firması arasındadır. AP'nin Genel Başkanlık için adı öne sürülen simalarından Süleyman Demirel in temsil ettiği Morisson, 80 m't yon lira bir ek ödeme istemektedir. Ereğli — Çelik 20 milyon liraya razıdır ve görünüşe göre 30 milyona kadar da çıkabilecektir. Mesele hâkeme intikal etmiştir. Mühendis çevrelerinde hâkemin 10 milyon liraya hük mederek şirketin parasını yönetic'lerden çok daha büyük bir titizlikle koruduğu belirtilmektedir.

Mahkeme kararı ile yayınladığımız tekzip

Meclisdeki «Komünizmle Mücadele Grubu» tarafından hazırlanmış bir raporun varlığından haberim yoktur. YÖN Dergisinin savunduğu fikirlerle uzak ve yakın ilgilerini asla duymadığım dört Bakan hakkında Milli Emniyet'e rapor veya bir haber de intikal etmemiştir. Bilmediğim ve görmediğim de muhakkaktır.

Gnl. FUAT DOĞU
Eski Milli Emniyet Hz. Bşk.

melere temel olarak» nasıl olur da Acheson plânını kabul eder?»

Bu vuzuhsuzluğa ve çelişikliğe artık son vermek gerekir. Türkiyenin açık seçik bir Kıbrıs politikası olmalıdır. Milli menfaatlarımıza en aykırı düşen çözüm şekli Enosis'tir. Mesut bir tesadüfle, bugün desteğini kazanmak için konferanslarına dâvetsiz müşahitler yolladığımız tarafsız ülkeler de Enosis'e karşıdır.

Bu ülkeler, Kıbrıs'ın Orta Doğuyu her an tehdit eden askeri bir üs olmasını istememektedirler. En ufak emperyalist emel gütmeyen Türkiyenin de Kıbrısın askeri bir üs şeklinde tutulmasında *hiç bir menfaati* yoktur. Türkiye, bağımsız ve üslerden temizlenmiş bir Kıbrıs formülünü kolaylıkla kabul edebilir. Bütün mesele bu çerçeve içinde Türk cemaati için azami hak sağlamak, fakat aynı zamanda yaşayabilir bir çözüm yolu bulmaktır. Kıbrıs konusunda tarafsız ülkelerle Türkiyenin çıkarlarının çok yakın olduğu, fakat bu yakınlıktan şimdiye kadar Makarios'un faydalandığı hatırlanmalı ve bu ters durum düzeltilmelidir. Kıbrıs meselesinde, Amerika, Enosis'e yatkın olduğuna göre, Türkiyenin yeni ve geniş bir milletlerarası destek ihtiyacı her zamankinden fazladır. Esasen Makarios'un şimdiye kadarki başarısının sırrı, geniş bir milletlerarası destek sağlayarak Türkiyeyi yalnız bırakabilmesinde aranmalıdır.

Le Monde'un Lefkoşeye özel olarak gönderdiği muhabiri Orta Doğu uzmanı Eric Rouleau, Makarios politikasını doğru teşhis etmişe benzemektedir. Rouleau'ya göre Makarios, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda self - determinasyon ilkesini kabul ettireceğinden emindir. Türkiyenin Genel Kuruldan önce herhangi bir müdahelesini önlemek amacıyla, Sovyetlerle bir anlaşma imzalamıştır. Ayni zamanda, *İngiliz üsleri meselesine* şimdilik dokunmıyarak, Amerika ve Fransadan Kıbrısın toprak bütünlüğünün savunulması konusunda teminat almak için teşebbüse geçmiştir. Makarios, bu iki desteği sağladıktan ve Türkiyeyi tecrit ettikten sonra, azınlık haklarını garanti eden bir yasanın ilânı yoluna gidecektir. Türkiye Makarios'un bu politikasını, ancak onu tecrid ederek boşa çıkarabilir. Bu da, ancak ve ancak 1964 Dünyasının gerçeklerine uygun yeni ve gelişkili bir dış politikanın tesbiti ve süratle yürürlüğe konulmasıyla mümkün olabilir.

Amerika Kebana hayır dedi!..

Geçen hafta Ankarada belli başlı Batı ülkeleri temsilcileriyle finansman kurumlarının katıldığı Keban toplantısı, hayal kırıklığı yarattı. Bu sonuç, daha önceden de tahmin ediliyordu. Hatta bir ara toplantının yapılmaması bile düşünülmüş, ama küskünlükten fayda gelmiyeceği inancı ile bundan vazgeçilmiştir.

Toplantı, gerçekten en iyimserleri bile kötümserliğe götürecek bir mızıkçılık içinde geçti. Kebana açıkça hayır diyemiyen Sam Amca, ancak Keban işini yokuşa sürmek niyetiyle izah olunabilecek çeşitli itirazlarda bulundu. Daha işin başında Sam Amca, Türkiyenin Keban gibi büyük bir projeye el atması için vaktin erken olduğunu, iç finansman kaynaklarının yetmiyeceğini söyledi. Hayli ters bir havayla: «Finansman meselesi bizim iç işimiz, biz bunu gerçekleştireceğiz» şeklinde cevaplandırdığımız Amerikan itirazı, toplantının ilk tatsız sürprizi oldu.

Hüdai Oral
Resmi dili..

Dünya Bankası ve Türkiyeye Yardım Konsorsiyumu temsilcileri ise, plânlı kalkınma devresinin son iki yıllık rakamlarına güven duymadıklarını, Amerikanınkine benzer beyanlarla hissettirdiler. Bu, toplantının şevkini iyice kaçırdı. Esasen *Dünya Bankasının başka temsilcileri* de bir süredir «Türkiyenin kredi limitini doldurduk» diyorlardı. Seyhan sulaması için 22, Çukurova Elektrik A.Ş. için 24 milyon dolar olmak üzere Banka Türkiyeye 50 milyon dolardan fazla kredi açmıştı. Banka yetkilileri «Verilen miktarı az zannetmeyin. Türkiyeye imkânlarımızın üstünde kredi açtık. Daha fazası mümkün değil» fikirini ileri sürüyorlardı.

İtirazlar bu kadarla bitmedi. Yabancı temsilciler, Keban barajı enerji hesaplarının «aceleci» olduğunu söylediler. Onlara göre, Türkiye Keban'dan sağlanacak enerjiyi 1970'de değil, ancak 1973'de tam kullanabilecekti. Bugünkü enerji ihtiyacı başka yollardan da karşılanabilirdi. Şimdiden çok uzun sürede verimli hâle gelecek yatırımlara gitmek doğru olmıyabilirdi.

Daha ciddi bir itiraz, politik plânda oldu. Keban kredisi meselesi Amerikan Kongresinden geçecekti. Bu sebeple, Türkiyenin Fırat suyundan faydalanan Suriye ve Irak gibi ülkelerle daha önceden anlaşmaya varması şarttı. Zira Kongrenin Keban projesini tasdik etmeden önce, Türkiyenin Irak ve Suriye ile anlaşmaya varmasını isteyeceği muhakkaktı. Kongreye mutlaka bir anlaşma metni götürülmeliydi. Gelgelelim Irakla anlaşmak çok zordu. Bu konu ile ilgili olarak daha önce yapılan toplantıda Suriye uysal davranmışsa da Irak Fırat suyundan büyük bir pay istemişti. Gerçi Keban, sulama amacı gütmeyen bir proje idi. Ama baraj 30 milyar metreküp su toplıyacaktı. Fırat suyunun tamamı kapatılsa dahi, barajı doldurmak için normal bir yılda 12 ay lâzımdı. Daha önemlisi suların azaldığı Haziran - Temmuz aylarında Türkiyenin kendi ihtiyaçları için ya *da başka sebeplerle suyu tutması*, Irakın ölümü demekti. Yâni Keban yapılınca, Türkiye Iraka karşı atom bombası kadar güçlü bir baskı aracına sahip olacaktı. Irak, bundan endişe etmekteydi. Iraklılar Ankarada «Anlaşma yapalım, suyu paylaşalım» diyorlardı. Ama istedikleri miktar suyu vermek imkânsızdı. Sam Amca kısmen Keban işini yokuşa sürmek, kısmen de Nâsır eğilimli Irak Hükûmetini güçlendirmemek endişeyle anlaşmada ısrar etmedeydi. Orta Doğu politikasını gittikçe artan ölçüde Nâsıra dayandıran Amerikanın Iraka rağmen Keban finansmanına gitmesi güçtü.

Sam Amcanın itirazı bu kadarla da bitmedi. Amerikanın önümüzdeki birkaç yıl için kredi imkânları şimdiden paylaşılmıştı. Zengin Sam Amcanın yeni bir krediyi karşılayacak parası olmıyacaktı. Bu noktada işe orta yolcu Hans Amca karıştı. Hans Amcaya göre, ilk birkaç yıl Amerika az, diğer üyeler çok verirdi ve Amerika daha sonraki yıllarda katılma payını arttırabilirdi.

Keban toplantısı bu hava içinde, olumlu hiç bir sonuca varılmadan 1965 Ocak ayında tekrar buluşmak üzere sona erdi.

Şimdilik tam bir fiyasko ile sona eren Keban toplantısı, tabii ki, kamu oyuna iyimser bir şekilde duyuruldu. Bu konuda Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Oral'ın verdiği izahatı, gerçeklerin resmi beyanlarda nasıl dile getirildiği hakkında bir fikir vermek için yayınlıyoruz: «Toplantıda muhtemel finansman şekli üzerinde görüş teatisinde bulunulmuştur.., Proje, iştirak eden delegelere en mükemmel bir şekilde tanıtılmış ve sonuç olarak bu ülkeler*in projenin finansmanı ile* resmen ilgili oldukları tesbit edilmiştir. Birleşik Amerika Devletleri başından beri bu proje ile yakından ilgilidir ve desteklemektedir. Bu toplantıda finansman için, AID tarafından finanse edilen bütün projelerde olduğu gibi kendi mevzuatları icabı zaruri görülen hususları en kısa zamanda bitireceklerini ifade etmişlerdir. Hükûmetimiz, 5 yıllık plâna dahil Keban projesinin inşaatını programlamış olup bunu uygulamada kararlıdır... Irak ve Suriye Hükûmetleriyle yapılan görüşmelerde müspet adımlar atılmış ve Keban projesi konusunda görüş ayrılığı olmadığı tesbit edilmiştir.»

Üniversitede Reform Mücadelesi

Öğretim üyelerini ilgilendiren konularda aşırı muhtariyetçi olmakla tanınan üniversite, Mali ye Bakanlığından gelen bir telkinle öğrenci harçlarına zam yaparak, fakat Eğitim Bakanlığından gelen telkinle de zamdan *vazgeçerek, muhtariyetin* nerede başlayıp nerede bittiği hususunda düşündürücü bir örnek verdi. Fakat gene de tamamen haksız bir zammı bir yıl için durdurarak, yanlış bir kararı düzeltmiş oldu. Kararın düzeltilmesinde, gençlik teşekkülerinin demokratik anlayışa uygun şekilde giriştikleri bilinçli ve teşkilatlı mücadele, büyük rol oynadı. Ahmet Güryüz Ketenci, Yüksel Çengel, Osman Zeki Telci, Hüseyin Sagesen gibi gençlik teşekkülleri başkanlarının yürüttükleri kampanya, gerçekten örnek bir mücadele oldu.

Hikâye, İstanbul Üniversitesi Senatosunun, üniversitede verim düşüklüğünü önlemek, Devlet Plânlama Teşkilâtının tavsiyesini yerine getirmek ve harçların üniversite gelirleri içindeki nisbi payını 1945 seviyesine çıkarmak gibi sebeplerle öğrenci harçlarında büyük bir zam yapma kararı almasıyla başladı. İleri sü-

Anayasa, 141-142 ve düşün özgürlüğü

Cemal Reşit Eyüboğlu

Düşünce ve inanç özgürlüğü, dün de bugün de Türk Anayasalarının himaye altına aldıkları temel haklardandır.

Yeni Anayasanın 20. maddesi: «Herkes, düşünce ve kanı özgürlüğüne sahiptir; düşünce ve kanıları söz, yazı, resim ile veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklayabilir ve yayabilir» der.

Üstelik yeni Anayasaya göre. kanunlar Anayasaya aykırı olamazlar, aykırı kanunlar, Anayasa Mahkemesince kaldırılırlar.

O halde nasıl oluyor da eskiden olduğu gibi, yeni anayasa düzeni kurulduktan sonra da gazetelerde sık sık düşünce ve kanı özgürlüğü ile ilgili ve hemen hepsi beraetle sonuçlanan kovuşturmalara rastlanmaktadır. Buna hemen bir çok örnek vermek mümkündür.

İki yıl önce İstanbulda bir bayan lise öğretmeninin başından geçen serüven bunlardan biridir. Olayı gazeteler başından sonuna değin izlemişlerdi. Resimlerindeki ak saçlarından eski bir öğretmen olduğu anlaşılan bu vatandaş bir bir gün, bir ders sonu, öğrencileriyle çeşitli Türkiye sorunları üzerinde dertleşirken, çocukların duygularını da kamçılamak için olacak, küçük komşu ülkelerin iktisadi durumlarıyle Türkiye arasında kimi karşılamalar yapmış ve demir perde arkası bir ülkeyi öğücü sözler söylemiştir.

Olay ana teması ve özü itibariyle bundan ibarettir.

Yaşlı öğretmeni, o konuşmadaki öğrencilerinden biri **Savcılığa ihbar ediyor; Savcı, Türk Ceza Kanununun 142. maddesinden kovuşturma açıyor. Dâva bir kaç yıl sürüp gidiyor; bu arada öğretmen tutuklu olarak ceza evinde de yatıyor. Sonunda, gerçek anlaşılıyor ve komünizm propagandası yapmaktan sanık yaşlı öğretmen beraat ediyor.**

Bir başka örnek de, Galatasaray Lisesi öğrencilerinden bir genç ile babasının macerasıdır.

Babanın oğluna gönderdiği bir mektup başka bir öğrencinin eline geçiyor ve baba ile oğul hakkında mektup yüzünden kovuşturma açılıyor.

Mahkemede, oğul ile mutsuz baba komünistlikten sanık olarak birlikte yargılanıyorlar.

Bu dâva da değişik safhalardan geçmiş, baba oğul aylarca ıstırap çekmişlerdir.

Pek yeni bir başka örnek de Cumhuriyet Gazetesinin (Yunus Nadi Armağan Yarışması) na katılan bir yazarın hikâyesidir.

Yarışma konusu, «Türkiye, Sosyalizm ile mi, kapitalizm ile mi kalkınabilir» sorusudur.

Tabii, bu yarışmaya katılanların kimi kapitalizmi, kimi de Sosyalizmi savunmuşlardır. Soruyu, «Türkiye Sosyalizm *ile kalkınır» diye cevaplandıranlardan birinin gazetede çıkan* yazısında, Savcılık «Komünizm propagandası» unsurları görerek Ceza Kanununun 142. maddesinden, bu yazının yazarı ile gazetenin sorumlu Müdürü hakkında kovuşturma açmıştır. Bu yazıda Savcılığın suç niteliğinde gördüğü sözlerden bir kaçını aşağıya aktarıyoruz:

— «Sosyal adaletsizliklere, haksızlıklara, insanların in*sanlara kul olup sömürülmelerine karşı isyan duyguları ta*şımak»

— «Bütün mal ve mülkün devletleştirilerek ilim yolu ile ortaklaşa kullanılmasına inanmak»

— «Sermayedarlığın, ağalığın, beyliğin, patronluğun, özel sektörün, bir deyimle mülkiyetin kaldırılması gerektiğini anlamak»... v.s.

Bu dâvada da sanıklar tutuklu olarak bir süre özgürlüklerinden yoksun kalmışlar, yargılama aylarca sürmüş ve sonunda İstanbul Toplu Basın Mahkemesinde beraat etmişlerdir.

Bu örnekler, son yıllarda gazetelere intikal edenlerden bir kaçıdır. Ama bu kadarı bile, düşün hayatımızı, inanç ve vicdan özgürlüğümüzü yakından ilgilendiren ulusal ölçüde önemli bir olayla karşı karşıya bulunduğumuzu göstermeye yeter.

Ceza Kanununun söz konusu 141 ve 142. maddeleri, Faşist İtalyan kanunundan aktarılmıştır. Faşizm öncesi İtalyan Ceza Kanunundan çevrilen Türk Ceza Kanununun 1926 tarihinde yürürlüğe giren ilk metninde bulunmıyan bu hükümler, 1936 yılında 3038 sayılı kanunla Faşist İtalyadan alınmıştır.

İtalyan Kanununun 270. maddesinde komünizmi tanımlayan «şiddet, cebir» asli unsuru, 1936 Türk metninde de aynen vardır. Halbuki sonradan 1938'de 4934 sayılı kanunla yapılan değişiklikte, bu ana unsur metinden çıkarılmıştır. Böylece, Türk vatandaşının düşün ve inanç özgürlüğü, Faşizm yönetimindeki bir İtalyan vatandaşına oranla çok daha dar bir çevreye sıkıştırılmıştır. Söylemeye lüzum yoktur ki, bugünün İtalyasında, bu türlü hükümlerden eser kalmamıştır.

Sözü edilen ceza hükümleri, memleketimizde 1945-50 devresinde kurulmuş olan «Antidemokratik Kanunları Tarama Komisyonu» nun hazırladığı listede yer almıştı. Şimdi de bu maddeler Anayasa Mahkemesinin önüne getirilmiştir.

Anayasa Mahkemesinin önümüzdeki günlerde bu konuda alacağı karar, Türk Demokrasisinin kaderini tâyin edecektir.

İÇİMİZDEKİ DÜŞMAN: I

Parazit Kadro

«Memleket bitti, bitmedi hâlâ sen-ben
Bize bu hâl ile bizden büyük olmaz düşman»

Namık KEMAL

Biz hep düşmanı dışarda aradık, oysa ki o içimizdeydi. Hiçbir toplum ne dışardan yıkılır, ne de dışardan kurtarılır.

Osmanlı devleti tarih sahnesine çıktığı zaman bir kanser hücresi gibi yıkılışı da beraberinde getiriyordu. Bu yıkılış tohumu neydi, nasıl geliştî? Devletin sosyal, ekonomik yapısını hangi güç ve nasıl bir düşünce yönetiyordu? Bunun üzerinde düşünmedik. Yıkılış daha derin ve durdurulmaz bir hale geldikçe, Viyana'larda davul çaldığımızı dört kıtanın, dört bucağını titrettiğimizi söyledik durduk. İşler kötüye gittikçe sesimizin tonunu yükseltip bağırmayı yiğitlik sandık. Yeni kuşakları gerçekten uzaklaştırmak için elimizden ne gelirse onu yaptık. Palavralara sığınarak bizi saran sefalet paçavralarını unuttuk.

Ölüme mahkûm bir hastanın yaşıyacağına inanmak, onu kurtarmaz. Gözünüzü kapayıp, «güneş yoktur» demek, bizim ancak kör olduğumuzu veya kör taklidi yaparak, bir namussuzluk düşündüğümüzü ortaya koyar. Bu namussuz yaygın hale gelirse, görmenin değeri olmadığı gibi, o, bir suç da sayılır. Burası, doğruyu görmenin, doğruyu söylemenin suç olduğu ülkedir.

Yalan, düzen, ihanet ve sahtekârlığın kendi içinde geçerli bir namus ve şeref anlayışı yarattığı bir memlekette, kurulu düzenin bir düzenbazlık olduğunu kavrıyanlar için, tek kurtuluş yolu kör taklidi yaparak kaçınılmaz bir alçaklığa katlanmaktır.

Düzen ve kuruluşun insan kişiliğini çarpık bir hale getirdiği bir mekanizmada, bütün kurumlar ona göre ayarlanmış, eğitim ve öğretim sistemi böyle bir kuruluşu devam ettirmeğe yönelmiştir. Bunun dışına düştün mü, halin yamandır. Mevcut düzenin bütün şer kuvvetleri —ki bunların adı hayır kuvvetleridir— üstüne yürür. Elbette bunların suçlamaları batı toplumlarındaki suçlamalardan çok başka çok korkunç ve çok iğrençtir. Hukuk devletinin kurulamadığı yerlerde her kişinin bir zulüm ve fesat unsuru olur. Böyle birkuruluşta en ilkel topluluklarının töre ve kanunlarında dahi bilinmiyen bir suç ve ceza mekanizması harekete gelir. İftira tertip ve santaj... Bunların yanında hapis, bir sığınak, idam, bir kurtuluş olur. Sizi bu kadro tümü ile suçlar. Gözünüzün içine baka baka size iftira eder de, kimsenin kılı kıpırdamaz. Toplumu, sakınılmasına lüzum olmıyan bir hayvan sürüsü sayarak, çekinmeden yalan söyler.

İftiraya daha koyu bir iftirayla cevap veremezsiniz, alçaklığı daha namussuzca, daha hayasızca kullanamazsınız, bu ortamda barınamaz, tutunamaz, yaşıyamazsınız. Değerlendirmelerin gevşek ve kaypak olması, insanlar ve fikirler hakkında bir anda yer değiştirmeye sebep olur.

Bu, nasıl bir ortamdır, nasıl bir mekanizmadır? Bu mekanizmanın elemanları hangi kaynaktan yetişir. Nasıl üretir ve üretilir, kendisini nasıl devam ettirir? Hayat ve dünya görüşü nereye yönelmiştir. Bu kadronun halkla bağlantıları nelerdir? Bu türden bir bağlantı. Başka toplumlarda da var mıdır? Varsa halleri nice olmuştur? Bunların nedenleri üzerinde durmadan hiçbir tedbir düşünülemez toplumu çare bulunamaz.

Acaba Türk toplumunu yüz yıllardanberi içten içe kemiren bu hastalığın kökleri nerede başlıyor ve nerede bitiyor? Önce bunu araştırmak gerek.

Osmanlı tarihinde bir «hasta adam» sözü vardır. Bu «hasta adam» deyimi, tarih sahnesine çıktığı zaman bir anlam taşıyordu. Biz, bunun üzerinde üstünkörü düşündük. «Hasta adam» bundan ikiyüz yıl önce öldü. Fakat batı devletleri arasındaki rekabet ve anlaşmazlık yüzünden o(bir dirî farzedildi. Ölüye ölü muamelesi yapılsaydı, işimiz o kadar güç olmıyacaktı.

Belki başımızın çaresine bakabilecektik, fakat Batı Kapitalizminin azgın rekabeti onu kendi kalıplarıyla mumyalıyarak, ortaya «bostan korkuluğu» bir devlet çıkardı. Ve öyle muamele gördü. Ve bütün yenileşme hareketleri, bu ölü, bu bostan korkuluğu devlet kadrosu içinde düşünüldü.

Ölmek güzel şey ama, ölü olduğu halde, diri muamelesi görmek, ancak ölümün çürümüş etleri üstünde yıcık yıcır kaynıyan kurtlara ve solucanlara yarar. Bu kurtlar ve solucanlar, ölü bir devlet kadrosunun elemanları olur ve bütün mekanizma ve iş bölümü ona göre işler.

Hastalığın kaynağı, devletin kuruluşundaki sakatlıktan ileri gelıyordu. Bu devlet hiçbir zaman milli devlet» olamamış; daha başka bir deyimle, bu devletin millet! bulunamamış, bitinemenıişti. Her ikisi de birbirinden ayrı, askıda kalmıştı.

Kurtuluş savaşı bütün millî görüntülerine rağmen «milli devleti» gerçekleştiremedi. Halka kendi devletini kurma imkânı verilmedi. Sadece aynı ölü, yenıden devrin prensipleriyle mumyalandı.

Kurtuluş savaşının toplayıcı lideri Mustafa Kemal, devletin adını değiştirdiği zaman yorgundu ve yalnızdı. Devleti çürüten kadro, onu da efsanelerle, tabularla mumyalıyarak, halka giden yolları kesti. Devrimlerin halkla ilgili iki prensibi «Halkçılık ve Devletçilik» kavramları Osmanlıca yorumlanarak «devletçilik» ten, devleti soyma «halkçılık»tan uygarlık adına, halka baskı yapmak anlamı çıkarıldı. İnsanlar ürkütüldü.

Acaba bazen «kapı kulu» bazen «Osmanlı» diye adlandırdığımız ve kendisine devlet süsü verdiğimiz bu kadronun kaynağı nereslidir? Bunu gelecek yazımızda açıklayacağız.

Cahit Tanyol

SİYASİ NOTLAR

Toprak Reformu Çalışmaları

Plân çalışmaları gibi, Toprak Reformu üzerindeki hazırlıklar da ilgisizlikle karşılanmaya başladı. İlgisizlik haklıdır. Zira «Toprak Reformunu derhal ve en ideal şekilde gerçekleştireceğiz» sloganı ile ortaya çıkarak ilk günlerde toprak ağalarını müthiş ürküten «Reform Hükûmet» reformdan vazgeçtiğini çoktan belli etmiştir. Nitekim Bakanlar Kurulunun tasarıyı incelemeye başlaması ve Tarım Bakanının açıklaması toprak ağalarında en ufak telâş ve heyecan uyandırmadı. Esasen Turan Şahin, Toprak Reformunun iflâsını ilân eden bir konuşma yaptı: «Reformu önce pilot bölgede uygulayacağız. O bizim laboratuar çalışmamız olacak. Türkiyede, Türkiye çapında reform yapma gücüne sahip değiliz... Toprak reformu geniş anlamıyla toprak alınması değil, toprak verilmesi d'r.»

Toprak almadan toprak vermek elbette ki Toprak Reformu değildir, Bu operasyon, Menderes devrinde çok geniş şekilde uygulanmıştır. Pilot bölge ise, komisyona havale metodunun arazide uygulanmasından başka birşey değildir. Pilot köy pilot bölge dendiği zaman, biliniz ki meselenin bütününü çözmekten vazgeçilmiş, oyuncakla avunma yoluna gidilmiştir. Esasen memleketimizde en mütevazi bir Toprak Reformunu dahi gerçekleştirmenin ilk şartı, yüksek tarım gelirlerinin müessir b'r şekilde vergilendirilmesinin sağlanmasıdır. Bu yapılmadıkça, reform bombaları barutsuz kalacaktır.

Demiryolu Grevi

Eğer önümüzdeki günlerde b'r anlaşmaya varılmazsa, demiryolu işçileri greve gideceklerdir. Güçlü bir teşekkül etrafında toplanmış olan demiryolu işçilerinin g'rişecekleri grev hareketi, bütün memleket ekonomisini etkileyecek önemli bir olaydır. Grevin sebebi, ücret anlaşmazlığı değildir. Ücretler konusunda makul bir anlaşmaya varılmıştır. Anlaşmazlık, hükûmetin kıtal ve anlayışsızlığından doğmaktadır. Mesele, devlet sektöründeki, statü hukukuna tâbi işçilerin durumundan doğmaktadır. Hükümet, statü hukukuna tâbi işçilerin durumunu, Anayasaya ve Toplu Sözleşme Kanunu hükümlerine uygun şekilde düzeltmeyi kabul etmiştir, fakat bunu hâlâ sonuçlandırmış değildir Bu yüzden çeşitli devlet teşebbüslerindeki çok sayıda işçi, biraz da Çalışma Bakanlığı yetkililerinin anlayışsızlığı yüzünden, toplu sözleşme sistemiden yararlanamama durumuna düşmektedir. O kadar ki, işçiyi memur sayma zihniyeti kamu sektöründe bütün toplu sözleşme sistemini yok edebilir. Ümit edelim ki, demiryolu grevini önleme endişesi, hükûmeti, anlaşılmaz bir ümitle aylardır sürüncemede bıraktığı statü hukukuna tâbi işçiler'n durumuna kesin bir çözüm yolu getirmeye zorlasın.

Good Year anlaşması

Good Year grevi, işverenin, grevin daha uzun bir süre başarıyla yürüyebileceğini kesinlikle anlaması üzerine, işçilerin zaferi ile son buldu. İşveren, günlük ücretlerde 440 kuruş artış, 3 lira yemek ücreti v.s. gibi şimdiye kadar vermemekte ısrar ettiği hakları, bu sefer kolaylıkla tanıdı. Gerçekten işveren direrse, Good Year grev uzayıp gidebilirdi. İşçilerin civar köylerde yaşamaları, mukavemeti kolaylaştırıyordu. Ayrıca coğrafi ve ırkî yakınlıklar, işçiler arasındaki dayanışmayı kuvvetlendirıyordu.

Anlaşma Ankarada yapılan bir toplantıda gerçekleştirildi. Toplantıya Türk - İş Başkanı Seyfi Demirsoy, Genel Sekreter Halil Tunç, İşveren Konfederasyonu Başkanı Şahap Kocatopçu ve Good Year temsilcisi katıldılar. Çalışma Bakanı Bülent Ecevit de b'r anlaşmaya varılması için aktiş rol oynadı. Toplantıda işveren cephesi, grevin başarısı, Türk - İş'in güçlü müdahalesi ve Çalışma Bakanının manevi baskısı karşısında fazla bir güçlük çıkartmadan anlaşma yolunu seçti. Yalnız bu arada Şahap Kocatopçu, sendikanın kuvvetlenmesini önleyecek hükümler'n anlaşmada yer alması için çaba gösterdi ve bunda da bir dereceye kadar başarı sağladı. Fakat Good Year'de asıl başarı, tam bir dayanışma örneği verdikten sonra davul - zurna ile işbaşı yapan işçilerin oldu.

rülen zam sebepleri, zayıftı. Gerçek öğrenci olmıyanları, bütün öğrencilerden para cezası keserek, üniversiteden uzaklaştırmaya kalkışmak pire için yorgan yakmak gibi bir şeydi. Yorganı yakmadan da bunların tasfiyesi kolayca sağlanabilirdi. Devlet Planlama Teşkilâtının tavsiyesi de, plânın ilkeleri ile tam bir çelişme halindydi. Gelir dağılışındaki aşırı adaletsizliğe bir çare bulamıyan ve zengini vergilendirerek parasız eğitim ilkesini, ya da geniş bir burs sistemini gerçekleştiremiyen Planlama Teşkilâtı anlaşılan sosyal adaletin rafa kaldırıldığını ilân etmek istiyordu. Harç gelirlerinin, üniversitenin toplam gelirleri içinde payının azaldığını ileri süren yetkililer ise daha önce Kalkınma Plânına bakarak, geniş halk kitlelerinin millî gelirden aldıkları payın nasıl düştüğünü incelemeleri hiç şüphesiz daha isabetli kararlara varacaklardı.

Harçlara zam haberi, gençlik arasında bir bomba gibi patladı. İlk tepkileri Erzurumda toplanan Türkiye Millî Talebe Federasyonu kongresi ile Millî Türk Talebe Birliği gösterdi. Yüksel Çengel imzalı MTTB bildirisi «Üniversitede Senatonun aldığı son karar, memleketimizde çok azınlık bir kitlenin Türkiyeye hakim olmaya doğru gidişini desteklemek demektir. Bu memlekette en korkunç bir zihniyettir» diyor ve gençliği boykota çağırıyordu. Daha sonra Gençlik Kurultayı toplandı. Kurultay, bu yanlış kararın değiştirilmesi için her türlü mücadeleye girişilmesi kararını aldı. Kurultaya sunulan MTTB raporu, Türkiyenin ekonomik ve sosyal şartları içinde üniversite öğrencisinin durumunu belirten güzel bir araştırmaydı. Raporda halk çocuklarının nasıl çok az bir kısmının okuma imkânından yararlandığı istatistiklere dayanılarak belirtiliyor, üniversite öğrencilerinin ancak yüzde 5.7 sinin burslardan yararlandığı açıklanıyordu. Raporda, yurtta yatan ve aşevinde yemek yiyen bir öğrencinin aylık asgarî masrafı 415.490 lira olarak hesap edilmişti. Yüksek Öğrenim Kredi Kurumunun kredi miktarı ise 250 lira idi. Resmi ve özel yurtlar ise öğrencilerin ancak yüzde 13 ünün ihtiyacını karşılayabiliyordu bu şartlar içinde harçlara zam, halk çocuklarının üniversite kapılarını tamamen kapamak demekti. Kapılar kapatılmıyacaktı.

Kongre dönüşü, Federasyon da bütün gücüyle müdahaleye katıldı ve TMTF, MTTB, İTÜTB başkanlarından kurulu bir yüksek öğrenim gençliği üniversiteler komitesi teşkil edildi. Komite «Anayasamıza aykırı, sosyal adalet ilkesiyle bağdaşmıyan, fakir ve orta halli gençlere üniversite kapılarını kapatan ve senin tüm haklarını gaspetmek isteyen zihniyetle savaşacak olan komite» bildirilerini bekle ve bütün gücünle destekle» diyordu. Komite, üniversiteye yeni gelen genç arkadaşlara, «Gerçek anlamda yüksek öğrenimin devlet eliyle yapılması gereken Türkiyemizde, harç denen üniversiteye giriş, kayıt, imtihan ücreti olarak alınan para, senin öğrenim yapmana engel olmak isteyen eski zihniyetin tezahüründen başka bir şey değildir. Seni bu tutumları ile geldiğin köye göndermek isteyenleri protesto et. Harç yatırma» direktifini veriyordu. Fakülte öğrenci dernekleri de birer bildiri yayınlıyarak aktif şekilde mücadeleye katıldılar. Bildiriler, Fikret Kurt (Orman Fakültesi), Aydın Velioğlu (Fen Fakültesi,) Coşkun Arıcı (Edebiyat Fakültesi), Esfender Korkmaz (İktisat Fakültesi) imzalarını taşıyordu, İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği Başkanı Osman Zeki Telci, Rektörlüğe gönderdiği bir yazıda tek taraflı muhtariyet anlayışına değindikten sonra, «bütün medeni yollarla mücadeleye kararlıyız» diyordu.

Üniversiteliler Komitesi, yetkililerin birbirini tutmayan çelişik davranışlarını ve sözlerini amansız bir dille açıklıyordu. «Ne yazık ki sayın üniversite yetkilileri ve sayın Millî Eğitim Bakanı, kapalı odalarda bizimle konuştuklarını kamuoyunda konuşmaktan çekinmişlerdir. Onceleri harçların haberi olmadan artırıldığını söyleyen Sayın Bakan, şimdi zamların Planlamanın tavsiyesi ile yapıldığını söylemektedir.. Öğrencilere çalışma imkânı hazırlamak suretiyle öğrenim yapılacağını idia eden sayın Bakana Türkiyemizde yüzbinlerce işsiz insanın bulunduğunu hatırlatırız. Kaldı ki yazın bile stajyer öğrencilere iş bulmakta büyük güçlük çekilmektedir.»

Bu sert ve teşkilâtlı tepki karşısında, üniversite yetkilileri olayı uyutma yoluna başvurarak harç yatırma tarihini 5 Ekime kadar uzattılar. Maksat, imtihan vakti öğrencilerin mücadeleyi mecburen bırakacakları ümidiyle, meseleyi imtihan zamanına kadar uyutmaktı. Öğrenciler ,bu alaturka oyuna gelmediler ve bir protesto yürüyüşü tertipled'ler. Rektörlük binası önünde toplanan öğrencilerin ellerindeki pankartlarda «Harç mı, Haraç mı» «Darülfünun raform yap, üniversite ol», «Özel okullarla ortaksınız», «Öğrenci sürüngen hayatı yaşıyor», «İktisadi kalkınmayı cebinize giren para ile ölçmeyiniz», «Harçları kendi kesenize göre arttırdınız», «Topraksız köy, kitapsız hoca olmaz», «Muhtariyeti silâh olarak kullanmayın» sözleri yazılıydı.

Gençlik hareket'inin hızlanarak devam edeceğini anlayınca, ilgililer geri çekilmeye başladı, toplantı masasına oturuldu. Yetkililer, her yıl pekiyi ile geçenlerden harç alınmaması teklifini ileri sürerek pazarlığı açtılar. Millî Eğitim Bakanı, normal sınıf geçenlerden harç alınmasını dedi. Universite, bu teklife rıza gösterdi. Üniversite Komitesi ise meseleyi bir üniversite reformu olarak ele alıyordu. Nitekim 26 Eylül günü Millî Eğitim Bakanı ile yapılan 5 saatlik uzun toplantıda, gençlik liderleri şu hususları ileri sürüyorlardı:

1. Universitede gerçek bir reform yapılmalıdır.
2. Harçlar bir zihniyetin tezahürü ve bardağı taşıran son damladır.
3. Hırsız ve ahlâksız hocalar teşhir edilmelidir.
4. Öğretim üyeleri önce öğrencinin ve temsilcilerinin kimliklerini tanımalıdırlar.
5. Kitap gelir kaynağı olmamalıdır.
6. Atatürk devrimlerine inanmış, sosyal adaleti benimsemiş genç kuşaklara profesörler çoğunlukla kürsülerini kapatmaktadır.
7. Nurculuktan yargılanan asistanlar üniversitede öğretim üyesidir.
8. 115 sayılı kanun uygulanarak fakülte yönetim kurullarına iki öğrenci temsilcinin katılması gerçekleştirilmelidir.

Gençliğin köklü bir üniversite reformu talebiyle ortaya çıkması karşısında paniğe kapılan yetkililer, harçlar konusundaki üç aşağı beş yukarı pazarlığın tehlikelerini görerek, harç zammını tamamen kaldırma yoluna gitti ler. Bu haklı zaferden sonra yayınladığı son bildirde, Universite ler Komitesi, «Üniversiteli kardeşim, gerçek sorunlarının bu kararla bitmediğini biliyoruz» diyordu.

Bir Meclis Konuşması

Özel teşebbüscülüğün Meclis'teki ateşli sözcülerinden Erzincan Milletvekili çekirdekten yetişme nakliyeci Zeynel Gündoğdu'nun İşçi Sigortaları Kurumunun eczahane açma yetkisini hemen hemen yok eden kanun maddesinin müzakeresi sırasında yaptığı ve mizah tarihimizde geçecek değerdeki bir konuşmayı yayınlıyoruz. İşçi Sigortalarının eczahane açması ve Ordu Yardımlaşma Kurumu gibi tüketicilerin teşkilâtlanma hareketlerini «komünizm ön hazırlığı» sayan D.P.'yi aşırı devletçilikle suçlayan bu konuşma, özel teşebbüs savunuculuğunda bir şaheserdir. Böyle şaheser savunmaların etkisiyledir ki; Millet Meclisi, İşçi Sigortaları Kurumunun eczahane açma yetkisini sınırlandırdı. Bu kanun maddesi sayesinde, İşçi Sigortaları Kurumu, ihtiyaç duyduğu ilâçların önemli bir kısmını yüzde 35-38 oranında yüksek fiyatla alacak ve bu sayede birkaç yüz eczacı yılda açıktan 15-20 milyon lira kazanacaklardır. Özel teşebbüs savunucusu nakliyeci Zeynel Gündoğdu, bu konuşmasıyla eczacılara yılda 15-20 milyon lira hediye eden bir zafer sağladı. İfadesini ve cümle bozukluklarını düzeltmeye elimizin varmadığı bu şaheser konuşmayı sunuyoruz:

— Eczacılar kimlerdir? Esnaflar orta sınıf esnaflardır. Büyük kapital sahipleri değildirler. Bugün orta sınıf esnafın ne perişan halde olduğunu hepiniz biliyorsunuz. Kendi müesseselerinin bir işletmesini, iş emniyetinin temelle sarsılmış olması dolayısiyle iş sahalarına tam harekete geçmesini olması ki, bugün bir esnaf enflasyonu yaratmıştır. Ve esnaf enflasyonu sırf iş sahalarının tam münasebetiyle açılmasından ileriye bildikleri işe, manifaturacılığa, sahafiyeciliğe saldırmasından bir esnaf enflasyonu doğmuştur. Ve hepsi yarım kalmıştır. Eczacılar da bunlardan biridir. Kendi eczacıları bir kesim halinde, eczahaneyi açalım, bizim esnaf arkadaşımın arzettiği gibi, bir kısım vekâletler bir araya gelmiler, kooperatifler kurmuşlar, öbür taraftan biraz da şu bakkallık, Gima'yı misal'in sakviye edelim. Vergi mükellefini nerede bulacağız der, bir sistem nerede kalacak? Ondan sonra burada madde ne diyor? Eczahane ve benzeri müesseseler kurup işletecekleri gibi.. Tamam, ilâç fabrikalarına da geçeceğiz. Ne olacak sonunda? Bugün birçok sebepler meyanında kooperatifleşmiş müesseseler de vardır. Orta sınıfı esasen bunlar da emmektedirler. Bunlara ait olmak üzere size misaller vereceğim. Meselâ bugün Ordu Pazarları var...

Muhterem arkadaşlarım, Ordu Pazarları, bu da buna benzer bir müessese olacaktır. Bunların altında eğer bunlara bir set çekmezsek, kesin olarak bunlar üzerinde bir karar alınmazsa daha bunun arkasından birçok müesseseler çeşitli esabı mucibelerle kurulacaktır. Ordu Pazarlarını ele alalım. Milletin menfaatine mi çalışıyor, yoksa milletin bütçesinden maaş alanların menfaatine mi çalışıyor? Size bir misal vereceğim. Bir vatandaş piyasada bir mağazaya gittiği zaman 3500 liraya aldığı bir buzdolabının 500 lirasını bu mağazaya açıktan bırakır. Yani Ordu Pazarlarında 3 bin lira olan buzdolabı, diğer mağazada 3500 liradır. Peki bu 500 lira nedir? O tüccarın kârı mıdır? Hayır,değildir, arkadaşlar. Bu 500 liranın en azından 200 lirası orada çalışan müsdahdemin maaş masrafıdır. Bu müstahdem aybaşında devlete de ayrıca vergi verir ve bu sigortaya da ayrıca para verir. Bunun geriye kalan 300 lirası kısmen kardır, kısmen vergidir ve kısmen de kârdır. Peki Ordu Pazarlarından demek ki, *bunların millî bünyeye intikal* edişinin, umumî menfaate intikal edişinin kısımları var. 500 lirası bu yola gidiyor. Ordu Pazarında 3 bin liraya aldığınız buzdolabının o 500lira kimin sırtından gidiyor? Vergiden muaf, müstahdemi bedava, yer icarsız, demek ki, bir kısım insanlar, buradan vermiş oldukları vergiyi devletten gidip orada ucuz mal mübayaa etmek suretiyle geri alıyorlar demektir. Bu müesseselerin bir kısım sakatlıkları da esasen buralardan ileri geliyor.

Sayın arkadaşlarım, zaruret mıntıkasında olmıyan kısımlarda Ordu Pazarları lüzumsuzdur. Bin lerce manifaturacı esnafın bulunduğu çarşılarda Sümerbank'ın perakendeciliği lüzumsuzdur.

Başkan — Sayın Gündoğdu...

Zeynel Gündoğdu — (Devamla) Beyefendi, mevzu kanun mevzuuna tıpatıp mutabık...

Başkan — Sayın Gündoğdu...

Zeynel Gündoğdu — (Devamla) Çok şey etmeyiniz, sıkmayınız. Onbeş dakikadan fazla konuşmayacağım, söz veriyorum.

Her köşe başında eczahane mevcutken, Sigortanın da eczahane açması pek çok mahzurludur ve lüzumsuzdur. Zaruretlerin dışında, bu maddede olduğu gibi sudan bahanelerle devletin ve devletin ve milletin verdiği imkânlar ve bu gibi teşebbüslere girişmek, bir sistemi yıkmak için yapılan ön hazırlıklardır. Başka bir şey değildir. Ama bunun içine girenler belki bilmiyerek giriyorlar, hüsnüniyetlerinden eminim. Ama neticenin bizi nereye götürdüğünü de kendi insaflarına ve mantıklarına terkediyorum.

Muhterem arkadaşlarım, cemiyet seviyesi itibariyle bizden çok üstün, maddeten bizden çok kuvvetli, bize maddeten de yardım yapan Amerika, Almanya devlete eczahane açmak, bakkallık yapmak, manifaturacılık yapmak suretiyle kalkınmamıştır ve bize yardımları ferdin teşebbüsüne ve ferdin teşebbüsünün sistemine azamî derecede dikkat ve itina göstermek suretiyle bugünkü seviyeye ulaşmışlardır. Tecrübe edilmiş bir durum var ortada. Neden acaba biz bunun dışında bilmeyerek bazı zorlamaların içine giriyoruz. Ben bunu bir tek sebebe bağlıyorum, kötü bir niyete değil, sevgili arkadaşlarım, doğrudan doğruya halkın bünyesini tanımamakta, esnafın bünyesini tanımamakta ve sistemlerin zamanın icaplarına hangisinin uygun olup olmadığını bir tahlile tâbi tutmamakta görüyorum.

Benim bu bususta bu hassasiyeti göstermekte haklı olduğumu ümit ediyorum ki sizler de takdir edersiniz. Bunun için bu meselelerde hassasiyet, bundan sonra bu meclislerin vazifeleri olmalıdır. Muhterem arkadaşlarım, partimin içerisinde ve Meclisin diğer kanatlarında bu meselelerden dolayı hasas olan arkadaşlarım çoktur ve o kadar çoktur ki yüzde ile dahi belki hesap edilemiyecek kadar çoktur. Ama ne yaparlar, böyle bir madde gelir burada farkına varmıyan bir arkadaşımızın oyu ile alabura olur gider. Biz dâvamıza sahip çıkmayız. Bu ne oluyor? Efendim ben özel teşebbüs sisteminin sempatizanıyım. Evet, kuru kuru kurbanın olayım, kuru çaylarda boğulayım. Ama kan çıkmadan kurban olunmaz, kuru çayda adam boğulmaz. Vazifeni yapsana Ve gene deniyor ki, iste gidiyor canım «Ye sopayı, çek ceremeyi, gel ben arkandayım». Ben sopayı *yiveceğim, ceremeyi de* çekeceğim, sen benim arkamdasın Ne yaparsın, ne işe yararsın, senin dostluğun olmayıversin. Biz böyle bir dâvânın içerisindeyiz.

Muhterem arkadaşlarım, şimdi maddenin tam içerisindeyim ve tam içerisine giriyorum, şimdi muhterem arkadaşlarım. (Gülüşmeler). Muhterem sözcü biraz sinirli konuştular. Dediler ki eczahane açma selâhiyetini biz vermedik ama, Demokrat Parti Kuruma vermişti dediler. Ben bu maddeyi okumak isterim. Böyle bu kadar sarih olmasa gerek o madde Ama Demokrat Parti şayet bu selâhiyeti verdiyse, bu bizi bugün bir taahhüt altına sokmaz. Ve dolayısile sırası geldi, ismi bahsedildi. Gerçi teşri masuniyeti vardır ama, mecburum bu mevzuun içine girmeye... Demokrat Partinin bu mevzuda samimi olduğunu kim iddia ediyor? Demokrat Parti devletçi olan CHP. den daha da devletçi tasarruflarda bulunuyordu. Devlet kırtasiye deposu olarak aldığı müesseseyi devletleştirmiş, Devlet Malzeme Ofisi yapmıştır. Migros'u, Gima'yı kurmuş. Şimdi arkadaşım diyorlar ki efendim özel teşebbüs, bu bir sosyal hizmettir, eczahane açma meselesi. Özel teşebbüse tâviz vermek uğruna bunu zorluyorsunuz. Bir kısım insanlar geliyor, bir kısım menfaat sahipleri geliyor, sizleri ikna ediyor, dâvayı yanlış istikamete götürüyorsunuz demek istiyor. Arkadaşlar, özel teşebbüs devince, bu özel teşebbüsün ne olduğunu, kim olduğunu, kimin için çalıştığını lütfen artık kavrayalım. Türkiyede yüzde 70 kazanç vergisi olduğu halde, devletin hiç bir mesuliyeti yoktur. Demek ki Türkiyede devlet her çalışan sermayeye yüzde 70 nisbetinde ortaktır. Bu müesseselere bakmak icap eder Türkiyede servetler iş sahasına celp edilebilirse ki, buna peyderpey gidiyoruz,.bu yola. Doğrudur. O zaman göreceksiniz ki Türkiyedeki bir takım servetler, bu Meclisimizin çıkarmış olduğu son senelerdeki kanunlarla sosyal *hizmet istikametine* sokulmuştur. Ama biz buradan özel teşebbüs özel teşebbüs deyip bunları birer gangster olarak tanıtmaya kalkışırsak bundan dolayı özel teşebbüste hassasiyet doğar ve senelerce parasının üzerinde uyur. Gelin de şu iş hareketine ehemmiyet verecek tarafları ve bunların sahalarını çoğaltacak tarafları arayalım. Böyle her köşe başında eczahanelerin yanına tekrar tekrar eczahaneler devletin kapitalini getirip de onun karşısına dikmeyelim. Bu bir zihniyet meselesidir, bunlarla mücadele etmek hepimizin vicdan borcudur.

Hürmetlerimle. (Alkışlar.)

ABONELERİMİZE

YON, yeni çıkışından itibaren bizdeki adreslerinize gönderilmeye başlanmıştır. Kapalı bulunduğumuz süre içinde adreslerinde değişiklik olan abonelerimizin, yeni adreslerini *(P.K. 512 — İstanbul) adresine bildirmelerini rica ederiz.*

ÇAĞRI

YON bugün okuyucularının desteğine, eskisinden çok daha büyük ölçüde ihtiyaç duymaktadır. Bu sebeple süresi biten abonmanlarınızı vakit geçirmeden yenilemenizi ve çevrenizde YON'e yeni aboneler kazandırmak için çaba göstermenizi *dileriz.*

Saygılarımızla.

(Basın: 18023 — A — 11018/5)

Yabancı Sermaye İle Kalkınma Efsânesi

Doğan Avcıoğlu

Afrika kabileleri bile...

Atatürk devrindeki kısa bir süre hariç, iki yüzyıldır kalkınmamızı yabancı sermayenin memleketimize akışından beklemişizdir. Düyunu Umumiyenin memleket ekonomisine el koyduğu yıllarda dahi, Abdülhamidi deviren ilerici unsurların Maliye Nâzırı Cavid bey, tıpkı Abdülhamit gibi «yabancı sermayesiz kalkınma olmaz» diyordu. Eğitim giderleri toplam gelirlerin ancak yüzde 1.6'sı ine erişen 1914-15 bütçesinde, gelirlerin yüzde 34.29 unu Düyunu Umumiye yuttuğu halde, Nâzır Efendi yabancı sermayeye sığınmaktan başka çıkar yol göremiyordu. O tarihlerde tek bir ses, Türkiyenin milleralarası mali sermayenin esareti altına düştüğünü, kalkınmanın ilk şartının bu esaretten kurtulmak olduğunu haykırdı. Bu ses birkaç yıl memleketimizde yaşayan Batılı sosyalist Parvus'e aitti. Fakat Parvus'ün ikazlarına kulak asan olmadı. Nitekim Parvus, Türk aydınlarının bu aldırmazlığı karşısında, «Siz avcıları tarafından kuşatılmış bir av hayvanı gibi köşeye sıkıştırıldığınızı hâlâ anlamıyorsunuz, size daha ne söyliyebilirim» demek zorunda kalıyordu.

Ancak, Atatürk yabancı sermayaye hayır demesini bildi ve en güç şartlar altında milli sanayiin temellerini atarak, yabancı sermaye olmadan da devletçi bir politikayla kalkınılabileceğini ispatladı. Ne var ki bu devletçilik politikası çok kısa sürdü ve İkinci Dünya Savaşından sonra özel teşebbüsçülüğe dönüşle birlikte yabancı sermaye sevdası nüksetti.

Yabancı sermayeye imtiyazlar tanımak amacıyla 1951 yılında bir kanun hazırlandı. Fakat bu kanunla gelen yabancı sermaye miktarının 14 milyon lirayı aşmaması üzerine Amerikalılara yeni bir kanun hazırlatıldı. 6224 sayılı yeni yabancı Sermaye yi Teşvik Kanunu, yabancı sermayenin turizm, ticaret vs. gibi her alana girişini tamamen serbest bırakıyor, kârların ve sermayenin transferiyle ilgili bütün kayıtlamaları kaldırıyordu. Artık Amerikalılarca çok beğenilen bu kanun sayesinde milyarlarca lira sermaye akacak ve Türkiye hızlı kalkınacaktı. Nitekim devrin Ekonomi ve Ticaret Bakanı Prof. Fethi Çelikbaş, «Evvelâ Halk Partili arkadaşlarımı tatmin etmek için arzedeyim ki, bendeniz koyu bir devletçi olarak asistanlığa başladım ve inanmış bir hususi teşebbüs taraftarı olarak üniversiteden ayrıldım. Ve ümit ederim ki, araştırmaları ilerledikçe Türkiyenin şartları bakımından kendileri de aynı tekamül safhasına ulaşırlar» sözleriyle muhalefete kısa bir ders verdikten sonra, «Türkiye 3 sene sonra, 5 sene sonra» 25-30 seneden beri kat'ettiği mesafenin çok ötesinde merhale alacaktır.» diyerek yeni kanunu göklere çıkarıyordu. Prof. Çelikbaşa göre kanun işsizliği kaldıracak, işçi ücretlerini yükseltecek, para istikrarını sağlayacak ve döviz kaynaklarını arttıracaktı. Milletvekili Himmet Olçmen ise, «Bu memlekete yabancı sermaye geldiğinde, bu kürsüden eski İş Sendikası Kanununu değiştirmek suretiyle 8 saatlik iş hayatının 24 saate çıkarılması için ısrar edeceğiz» diyerek bakanı destekliyordu. Başka bir milletvekili, Burhanettin Onat, «Arkadaşlar, ecnebi sermaye bir müstemlekeye girdiği zaman dahi görülmüştür ki hiç bir şey yapmamışsa bile hayat seviyesini, standardını yükseltimiştir» ifadesini kullanacak kadar yabancı sermaye sarhoşluğu içindeydi. Kanunun sadece kapkaç ticaret yapan sermayenin gelmesine yol açacağın ve iç politikada yabancı müdahalesine sebebiyet vereceğini ileri süren Ahmet Hamdi Başar gibi D.P. listesinden seçilmiş milletvekiller. Prof. Çelikbaş tarafından parti programına ihanetle suçlandırılarak susturuluyorlardı. CHP. tenkitlerine ise aldıran yoktu. Sayın İnönü'nün «Kapitülasyon nedir? Esası yabancı sermaye ve ticaretin gelmesi için olaganüstü kolaylıklar gösterilmesi gayretinden doğmuştur... Bugün Afrika kabileleri, kendi topraklarını işleten yabancılara karşı ayaklanmışlardır. Bizim iktidar gül gibi toprağımıza Afrika kabilelerinin kovduğu sermayeyi getirmek istiyor» şeklindeki yerden göğe kadar haklı tenkitleri o tarihlerde bir yankı uyandırmıyordu. Ne var ki, yabancı sermaye ile kalkınma hayaleri, bu sefer de geçmişteki'nden farklı sonuçlar vermedi. Amerika ve Almanya gibi ülkelerle yapılan iki taraflı anlaşmalarla, yabancı sermayeyi yeni yeni garantiler verilmesi, durumu değiştirmedi, Fakat yabancı sermaye hayalleri hâlâ yıkılmış değildir. Yeryüzünde yabancı sermayeye karşı en geniş imtiyazları tanıyan ülkelerden biri olmamıza rağmen, hayal olunan sermayenin gelmeyişinin sebebini, iş ve politika çevreleri hâlâ imtiyazların yetersizliğinde aramakta, yabancılar da yeni tâvizler koparmak için bundan yararlanmaktadırlar. Sayın İnönünün *1954* de çok güzel belirttiği gibi Afrika kabileleri yabancı sermayeyi kovalarken, memleketimizde İnönü Hükûmetleri dahi yabancı sermaye peşindedirler. Bakanlar Kurulu Pepsi-Cola ve Cola Cola gibi yüzkızartıcı yatırımları bile onaylayacak kadar aşırı bir yabancı sermaye hastalığına tutulmuştur.

Hayaller ve rakamlar

1951-63 devresinde yabancı sermaye yatırımları için verilen müsaadelerin toplamı 1 milyar 121 milyon liradır. Fakat fiilen getirilen sermaye bu rakamın çok altındadır. Devlet Planlama Teşkilâtı, Şubat 1964 tarihli «Türkiye de Yabancı Sermaye Yatırımları» incelemesinde, bu durum «a. Yabancı sermaye için müracaatın çok kolaylaştırılmış olmasından ve müracaat için bir ön projenin dahi şart koşulmamış bulunmasından, b. Bazı yabancı firmaların kolaylıkla bir giriş hakkı sağlayarak, elde bulunsun belki bir gün kullanırız düşüncesiyle hareket etmiş olmalarından ileri gelmiş olabilir» demektedir.

Yabancı Sermayè Kanununa göre 1951-63 devresinde fiilen getirilen sermaye işe şöyledir:

Aynı Sermaye:	200.3 milyon TL.
Nakdi Sermaye:	39.7 Milyon TL.
Gayri maddi haklar:	8.1 milyon TL.
Toplam	248.1 milyon TL.
Aynı kredi	35.0 milyon TL.
Genel Toplam	283.1 milyon TL.

Kaynak: İKA ajansı, 20.6.1964

Demek ki 1963 sonuna kadar, 13 yıl zarfından gelen yabancı sermaye (petrol hariç) 248 milyon TL.'den ibarettir. Milyarlarca lira yabancı sermaye yatırımı hayali gerçekleşmemiştir. Hattâ bu sermayenin bir kısmının, Türkiyede oturan şahısların dışarıya kaçırdıkları paraların Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanununun çok avantajlı hükümlerinden yararlanarak geri gelmesiyle teşekkül ettiği söylenir.

248 milyon lira yabancı sermayenin 8.1 milyon lira 81 patent, teknik bilgi gibi gayri maddi haklara gitmektedir. 200.3 milyon lira ise *makine vs. şeklindeki aynı yatırım*lardır. Döviz olarak gelen miktar ise sadece 39.7 milyon liradan ibarettir! Bu durumda, döviz ihtiyaçlarımız bakımından, yabancı sermayenin, bu konudaki ısrarlı bir edebiyata rağmen, direkt en ufak etkisi olmamıştır. Aksine serbest kâr ve sermaye transferleri dolayısile, yabancı sermaye döviz kanamasına yol açmaktadır. 39.7 milyon lira döviz girişine karşılık, 1952-63 devresinde yapılan döviz transferleri yıllar itibarile şöyledir:

YABANCI SERMAYE
DÖVİZ TRANSFERLERİ

Yıllar	Transfer edilen genel miktar
1952	122.751 TL.
1953	197.134 TL.
1954	830.077 TL.
1955	1.241.235 TL.
1956	2.390.592 TL.
1957	4.572.508 TL.
1958	9.842.851 TL.
1959	11.010.045 TL.
1960	24.278.379 TL.
1961	21.544.841 TL.
1962	23.330.852 TL.
1963	24.791.993 TL.
Toplam:	124.158.398 TL.

Kaynak: İKA Ajansı, 24.7.1964

Bu 124 milyon lira döviz transferinin dökümü şöyle yapılabilir:

Transfer konusu	TL. tutarı
Kâr	79.414.416 TL.
Ana yabancı sermaye	5.780.424 TL.
Lisans ücreti	8.007.124 TL.
Toplam	93.199.964 TL.
Dış istikraz	24.241.280 TL.
Faiz	6.717.154 TL.
Genel toplam	124.158.398 TL.

Kaynak: İKA Ajansı, 22.6.1964

Demek ki döviz olarak 13 yıllık devrede 39 milyon lira girdiği halde 124 milyon lira gitmiştir. Bunun 79 milyon lirası kâr transferidir. İKA Ajansı, günlük bülteninde, «Öyle şirketler vardır ki bunlardan meselâ biri 29 küsur milyon lira getirmeyi taahhüt ederek müsaade almış, *bunun 20 küsur milyon lirasını fiilen getirmiştir.* Aynı şirket daha taahhüt ettiği bakiye 10 milyon lirayı getirmeden 10 yılda 65 milyon lira kâr sağlamış ve bunun 18.5 milyon lirasını sermayesine ilâve ve 30 milyon lirasını kâr hissesi olarak dışarıya *transfer ettirmiştir.*» demektedir. Aslında giren ile çıkan arasındaki fark çok daha yüksektir. Zira aynı sermaye veya gayri maddi haklar olarak memleketimize giren sermayeyi, gerçeğin çok üstünde değerlendirmek mümkündür. Nitekim Devlet Planlama Teşkilâtı bahis konusu etildüğünde «Gelen makina ve techizatın dünya seviyesi fiyatlarında olması temin edilmelidir. Şimdiye kadar olan tatbikatta (bazı hallerde kilogramı 7.5 DM. dan madeni eşya sokulduğu görülmüştür. Bu şekildeki davranışlarla yabancı sermayenin tüm sermaye içindeki payı zahiri olarak yükseltilmektedir..... Patent, Know-how ve royalty verilirken titiz bir araştırma yapılması gerekir. *Bir çok hallerde royalty verilmesi* memleketimiz şartları bakımından, yani dış ticaret politikamızın sağladığı garantiler gözönünde bulundurularak, yersiz ve lüzumsuz bir fedakârlık sayılmalıdır» sözleriyle, gelen sermayenin gerçeğin üstünde değerlendirildiğini belirtmektedir. Ayrıca yabancı sermaye yatırımları, ekseri halde dışarıdaki ana şirketin kontrol ettiği ham madde ve malzeme ithalini gerektirmektedir. Bu ithalat dünya fiyatlarının üstünde yapılarak görünmeyen bir döviz transferi sağlanmaktadır. Meselâ dışarıda dev petrol şirketlerinden, onların yavruları olan memleketimizdeki rafineriler, ham petrolü dünya fiyatlarının yüzde 35 üstünde ithal etmektedirler. Ham petrolün yüksek fiyatla ithali yüzünden memleketimizin uğradığı yıllık toplam döviz kaybı 20 milyon dolar civarındadır. Demek ki gerçek döviz kanaması transfer tablosunda görülen 124 milyon liranın çok üstündedir. *Buna karşılık gelen döviz, sadece 39 milyon liradır.*

Dövis getiriyor masalı.

Yabancı sermayenin nakit olarak gelmeyişinin sebeplerinden biri Amerikanın

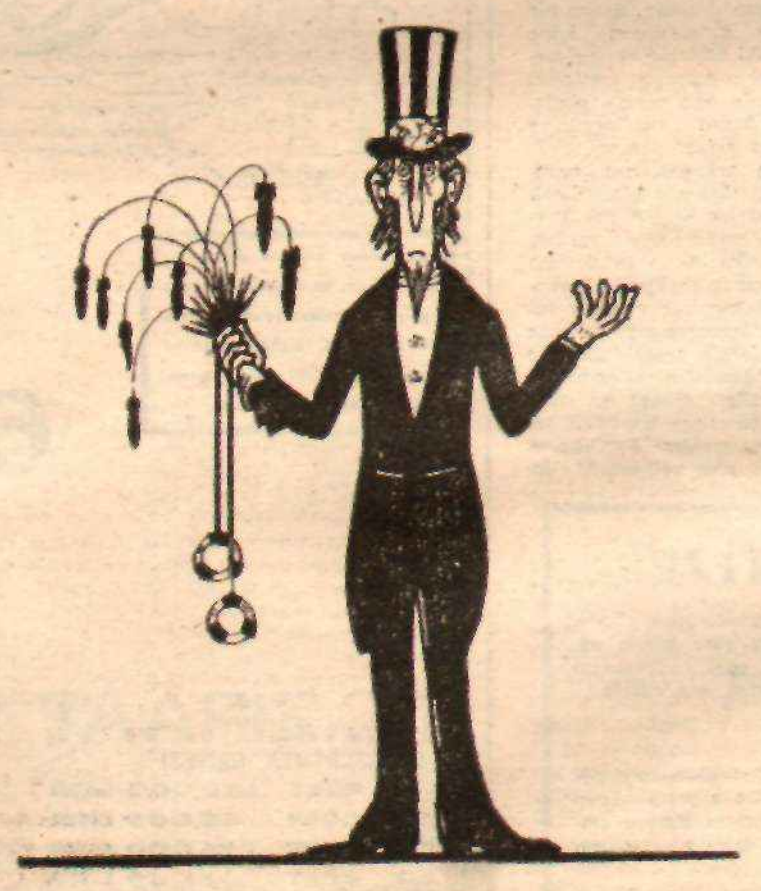

SAM AMCA — Amerikan «ATLAS» dergisinden

COCA - COLA: İşte bir yabancı sermaye yatırımı örneği!..

dirsel mahsul fazlaları yardımı dolayısile elinde biriken Türk paralarının bir kısmı ile Amerikan sermaye yatırımlarını destekleyebilmek için kullanmasıdır. Amerika, 360 milyon lirayı bu yatırımların Türk para ile finansmanını karşılamak için ayırmış, bir «Cooley» adı verilen bu fondan 31 Mart 1964 tarihine kadar Amerikan sermayesinin kurduğu şirketlere 228 milyon 419 bin lira kredi açılmıştır. Kredilerin dökümü şöyledir:

COOLEY FONLARINDAN SAĞLANAN KREDİLER

Kredi'yi alan Müessese	Mukavele Tarihi	Kredi Miktarı (Milyon TL.)
William Penn Co.	18.6.1959	9.0
Amoco Ü. Ltd.	18.6.1969	4.616
Singer makinesi AŞ.	18.6.1959	1.630
Pfizer İlaçları AŞ.	18.6.1959	7.0
Monsanto Kimya	20.1.1960	7.0
Singer makinesi AŞ	21.1.1960	7.5
Türk maden AŞ	1.6.1961	3.0
Türk Willys Otomobil AŞ.	19.9.1961	15.0
Ciba Tıbbi AŞ.	12.10.1961	50.0
U.S. Boyoj AŞ.	6.4.1963	59.0
Wyeth AŞ.	22.10.1962	10.6
Türk maden AŞ.	22.2.1963	7.0
Cheyzler AŞ.	18.6.1963	35.0
Alkali Kimya AŞ	6.3.1964	3.519

Kaynak: IKA Ajansı, 17.6.1964

Amerikan hükümetinin yabancı şirketlere sağladığı bu Türk paraları, bu şirketlerin ihtiyaç duydukları Türk parasını döviz olarak getirmelerini engellemektedir. Amerika ayrıca karşılık paraların bir kısmını buradaki personelin ücretlerini ödemek için kullanmaktadır. Devlet Planlama Teşkilâtınca yapıldığı söylenen bir araştırmaya göre, elindeki karşılık paralar olmasaydı, Türkiyedeki personel ücretlerini karşılamak üzere Amerikan Hükûmeti yılda 20 milyon dolar döviz getirmek zorunda kalacaktı. Bu rakamın doğruluk derecesini bilmemekle beraber, Amerikan Hükûmetinin elinde biriken Türk paralarının, memleketimizin döviz kaybına yol açtığını ve görünüşte Türk parasıyla sağlanan dirsel mahsûl fazlası ithalatının aslında dövizle yapıldığı ortadadır.

Yabancı şirketlerin kârları

Yabancı şirketlerin kârları dışarıya transfer edilen miktardan ibaret değildir. Kârların bir kısmı, daha sonra transfer edilmek üzere şimdilik içeride tutulmaktadır. Bu sebeple resmen vergi dairesine bildirilen miktar, transfer edilen kârların çok üstündedir. Bazı tipik yabancı sermaye şirketlerinin, 1962 yılı sonuna kadarki kârları, Kurumlar Vergisi çıkarılmadan önce şöyledir:

Şirketin Faaliyete başlangıcı	Sermayesi (milyon TL.)	1962Sonuna kadarki kârı
Bir boru fabrikası	1957	5.6 45.015.000 TL.
Bir sınai müstahzarlar ilâç fabrikası	1958	3.0 5.804.000 TL.
Bir kaynak elektrotları fabrikası	1957	2.0 7.606.000 TL.
Bir sebatî yağ fabrikası	1952	30.0 141.620.000 TL.
Bir ilâç fabrikası	1951	2.8 25.634.000 TL.
Bir sınai fabrikası	1948	5.0 18.462.000 TL.
Bir elek. otüb. fabrikası	1955	9.1 34.137.000 TL.

Kaynak: IKA Ajansı, 22.6.1964

Türkiyede görüldüğü gibi kâr oranları son derece yüksektir. Yabancı şirketler her iki yılda, getirdiklerini sermayenin amortismanını sağlamaktadırlar. Kârların bugün transfer olunmıyan kısımları yarın *transfer edilince, yabancı sermaye yatırımlarının* nasıl bir yağma ve soygun sistemi olduğu gözler önüne serilecektir. Bu yalnız Türkiyede değil, dünyanın her yerinde böyledir. Nitekim «Milletlerarası hayat» dergisi, Nisan 1962 sayısında, Amerikan istatistiklerine dayanarak, yatırılan sermayenin azamî amortisman miktarını sektörler itibarile göstermektedir:

Yatırımın konusu	Amortisman süresi Düşük rizko	Yüksek rizko
Büyük kimya sanayii	5 yıl	2 yıl
Petrol sanayii	4 yıl	2 yıl
Kâğıt sanayii	*4 yıl*	*2 yıl*
İlâç sanayii	4 yıl	2 yıl
Metalürji	6 yıl	3 yıl
Boya	5 yıl	2 yıl

Demek ki Türkiye gibi yüksek rizikolu sayılan azgelişmiş ülkelerde yabancı sermaye, koyduğu sermayeyi iki yılda geri alacak tarzda yatırını yapmaktadır. Ayrıca belirtmek gerekir ki, yabancı şirketlerin memleket içersinde sağladıkları gerçek kârları vergiye bildirilen miktardan *ibaret değildir. Yatırımların rantabilitesi*ni hesaplamak üzere, mühendisler için hazırlanan «Chemical Engineering Economics) adlı Amerikan kitabından alınan bir *örnek bunu göstermektedir. Farzedelim* ki yıllık cirosu 400 milyon, aktifi 600 milyon ve sınai tesislerinin değeri 350 milyon dolar olan büyük bir şirket bahis konusudur. Şirket, yılda 48 milyon dolar kâr sağlamaktadır. Bu kârın yüzde 60 ı, yani 29 milyon doları temettü dağıtılmakta, geri kalan 19 milyon dolar ihtiyata ayrılmaktadır. Diğer taraftan şirket, 350 milyon dolarlık tesislerin gerçek yıllık yıpranma oranı yüzde 2 olduğu halde, şirket yüzde 6 amortisman payı, yani 21 milyon dolar ayırır. Azgelişmiş ülkelerde ise amortisman onanı yüzde 10-12 yi kolaylıkla bulmaktadır. Şirket yüzde 2 yıpranma oranı yerine, yüzde 6 ayırarak 14 milyon dolar gizli bir kâr sağlamaktadır. Buna 19 milyon dolar tutarındaki ihtiyatlar eklenirse, yılda 33 milyon dolar bir fon şirkette kalmaktadır. Dağıtılan kâr ise 29 milyon dolardır. Böylece büyüyen ve genişleyen şirket işlerini tasfiye edip memleketine döneceği zaman getirdiği sermayenin kat kat üstünde bir transferin yapılmasını isteyecektir. Halbuki aynı şirket arada geçen zaman zarfında vukubulan kâr transferleri dolayısile sermayesini çoktan dışarı aktarmıştır. Hakkaniyet ancak başlangıç sermayesinin transferini gerektirir. Fakat Türkiye 6224 sayılı kanunla hudutsuz sermaye ve kâr *transferi tanımıştır.*

Soygun bu kadarla da bitmemektedir. Yabancı sermaye yatırımları ekseriya memleketin sanayileşmesini *engellemektedir.* Zira bu yatırımların önemli bir kısmı ithalat tahdidlerinden kurtulmak için kurulmuş montaj ve ambalaj tesisleridir. Yani bir cins *ithalattır. Yerli imalatı koru*mak amacıyla ithalat tahdidlerine gidilmesine rağmen, ithalatın montaj ve ambalaj yoluyla devamı, yerli sermayenin gelişmesini *elbette ki önleyecektir. Meselâ* otomobil sanayiinde Devlet Planlama Teşkilâtının Istanbul Teknik Universitesinin aleyhte raporlarına rağmen, çeşitli mon*taj tesislerinin kurulması*, memleketimizde bu sanayiin gelişmesini güçleştirmiştir. İlâç sanayiinde ve diğer kollarda buna benzer durumlar mevcuttur. Yeni kabul edilen montaj talimatnamesinin, durumu ne dereceye kadar değiştirebileceği belli değildir. 1964 Sanayi Kongresinde, KOÇ Teşkilâtı Genel Koordinatörü Hulki Alisbah «Kısa sürelerde sür'atle yükselen yerli imalat seviyelerinin tahakkuku şüphelidir. Ve temenni edelim ki aldatıcı olmasın» diyerek, sanayi ve montaj talimatnamesinin müessiriyetine inanmadığını belirtmektedir. Bundan başka, memleketimizde yabancı sermaye, teknik bilgi ve optimal kapasite bakımından da yararlı olmıyan, yerli müteşebbisin kolaylıkla başarabileceği alanlara gelmektedir. Coca Cola, Amerikan Bira fabrikası bunun en tipik örnekleridir. Devlet Planlama Teşkilâtının araştırmasında bu durumdan şikâyet edilmektedir: «Memleketimiz için yeni sayılabilecek branşlarda gelenler taşıt montaj fabrikaları, lastik fabrikaları, boru endüstrisi, *elektrik motör ve trafoları* ile kaynak elektrolarî imalidir. Bunların dışında gelenler, memlekete zaten girmiş üretim metodlarını uyguladıkları için know-how ve benzeri unsurları getirmiş olmayıp sadece veya daha ziyade sermaye getirmiş olmaktadırlar... Yerli özel sermayeden beklediğimiz ve onun, yatırımın büyüklüğü sebebiyle tek başına güç başaracağı sahalarda yabancı firmaların yatırım yapması ve dolayısile *tamamlayıcı bir fonksiyon* ifa etmesi gerekir... Halbuki tablo 5 ve 6 da müracaatlar ve gelenler bakımından yabancı sermayenin büyüklerine göre sıralanması da göstermektedir ki maksimum nokta 1-5 milyon arasında ve en büyük toplama 100 bin ile 5 milyon lira arasıdır.»

**Bu durumda, İstanbul Universitesinde yabancı sermaye ile ilgili olarak yapılan bir toplantıda, Amerikalı Prof. Paul. Baran'ın İsmet Giritli tarafından zikredilen sözlerine tamamen katılmak gerekecektir. Prof Baran, azgelişmiş ülkelerin gelir fazlasının büyük kısmını gelişmiş memleketlere hemen her zaman temettü ve faiz olarak kaptırdığını ve hattâ daha vahim bir ihtimalle, yabancı sermayenin azgelişmiş ülkelerin gelir fazlasını yutmakla yetinmiyerek çok defa o memleketin yerli sermaye ve teşebbüslerini bertaraf *ettiğini belirtmektedir*

B.I.A.C. Grubunun küstahlığı

Durum bu iken, Hükûmetinizin yabancı sermayeyi kontrol altına alma yoluna gitmesi beklenirdi. Halbuki tam aksi olmuştur. OECD. ye üye ülkelerin Sanayi Federasyonların temsilcilerinden kurulu B.I.A.C Grubu Türkiyeye çağırılmış ve bu yabancı sermaye temsilcilerine «Türkiye de özel yabancı sermaye yatırım ve teşvik şartları» adlı bir rapor hazırlatılmıştır. Memleketimizde milli sanayici olmadığı için Odalar Birliği de bu utanç verici raporu iftiharla yayınlamıştır. Raporda, bu günkü aşırı imtiyazlar yetmiyormuş gibi, bir sürü yeni imtiyazlar istenmektedir. Yabancı sermaye temsilcileri raporlarına iktisadî devlet teşebbüslerinin tasfiyesini talep etmekle başlamaktadırlar. «Eksperler grubu şuna kanidir ki, sınai faaliyetin mümkün olan azamı *nisbette özel teşeb*büse bırakılmasını ve Devletin çalışmalarını amme hizmetlerine (gaz, su, elektrik) ve diğer enfrastrüktür projelerine (sulama, *yollar, limanlar, demiryolları vs.*) hasretmesini hedef tutan bir politika güdülmesi yerinde olacaktır.. Her hâlükârda, Eksperler grubu, devlet teşebbüslerinin *yabancı teknik* yardımdan mümkün olan en geniş çapta faydalanmalarını ve statülerinde yabancı yatırımcılarla işbirliği yapmaya imkân verecek hükümlere yer verilmesini tavsiyeye şayan görür.» Bundan sonra temsilciler, gümrük ve vergi indirimi, kredi yabancı personel istihdamı gibi sayısız avantaj taleplerini sıralamakta ve aynı yatırımların hiç bir tahkikata girişmeden beyan edilen değerleri üzerinden ithalini istemektedirler. Rapor, Istanbul Universitedeki toplantıda özel sektör adına konuşan Odalar Birliği Iktisadî Araştırmalar Dairesi Başkanı Raif Olgun tarafından aynen benimsenmiştir. Sanayi Kongresinde de Hulki Alisbah, anyı görüşü savunmuştur. Soyguncu vasfı rakamların ışığı altında açıkça ortaya çıkan yabancı sermaye, sadece yerli işverenlerimiz tarafından değil, sayın profesörlerimiz tarafından da hararetle savunulmaktadır. Sayın *Prof. Orhan Dikmen, Sanayi Kongre*sine sunduğu raporda, 5 Yıllık Kalkınma Planında yıllık yabancı sermaye girişinin 25 milyon olarak gösterilmesine ateş püskürerek *plâncıları sosyalistlikle* «suçlamakta» ve «son yıllarda Türkiyede büyük gürültü ilân olunan devletçi eğilimler»den yakınmaktadır. İstanbul Universitesindeki *toplantıda sayın profesörlerimizin* yaptıkları tebliğlerin çoğu da, Universitenin bu ciddî memleket meselesindeki ilgisizliklerinin acı örnekleridir. Bu durumda Para Fonu toplantısında yabancı sermayeyi savunan Sayın Ferit Melen'e ve yabancı sermayeye yeni tâvizler vermeye hazırlanan hükûmete çok fazla şaşmamak lâzımdır.

Yabancı sermaye konusunda Türkiyenin çıkarlarını savunan tek uzman, Devlet Planlama Teşkilâtında bir süre müşavirlik *yapan Jagdish Bhagwati* adlı bir Hintli iktisatçı olmuştur. Bhagwati, B.I.A.C. raporuna karşı hazırladığı raporunda, yabancı sermayenin sömürücü taleplerinin içyüzünü ortaya koymuştur. Ne var ki Hükûmet, Hintli OECD müşavirinin cesaretini yabancı sermayedarlara karşı gösteremektedir. Yabancı sermayenin soyguncu ve sanayileşmeyi engelleyici vasfı ortadayken, Hükûmet, bunu düzeltecek tedbirler arama yerine, yeni sömürme kapıları açma yoluna gitmektedir. Halbuki millî menfaatlerini gözönünde tutmasını bilen azgelişmiş ülkeler yabancı sermayeden en avantajlı şekilde yararlanma usullerini çoktan bulmuşlardır. Bu usullerden en çok itibar göreni, Prof. Rosentein-Rodan tarafından ortaya atılmıştır. «Yönetim mukavelesi» adı verilen bu usule göre, yabancı firma, kalkınma plânınca ön görülen bir tesisi kuracak ve belli bir süre işletecektir. Fakat tesisin mülkiyeti başından *itibaren* devlete ait olacaktır. Böylece yabancı sermaye, teknik yardım ve bir miktar dış sermaye sağlayacak, ama tesisin devamlı olarak yabancı kontrol altında kalması önlenecektir. Daha bir çok usuller bulmak mümkündür. Yeter ki yabancı sermaye kompleksinden ve yabancı sermayenin memleketimizde yarattığı çıkarcı zümrelerin etkişinden kurtulunabilsin...

Bugün Türkiye'de köy, aydınlar için bir edebiyat terimi, siyasî partiler ve politikacılar için de bir oy dayanağı ve demagoji alanı hâlindedir. Devlete gelince, Devlet köye teşkilâtçılık gücü ve organları ile henüz girememiştir. Yani köy sahibini bekliyor...

SAHİBİNİ BEKLEYEN KÖY

Şevket Süreyya AYDEMİR

Fotoğraf : Fikret OTYAM

Türkiyenin yüz ölçümü hakkında, ilgili daireler arasında rakam birliği yoktur. Ama biz, Devlet İstatistik Dairesinin resmî yayınını kabul edersek, Türkiye, 780.576 kilometrekarelik önemli bir toprak genişliği gösterir. Bu topraklar üstünde 1960 sayımına göre 27.754.820, yani bugün en az 30 milyon insan yaşamaktadır. Çünkü Türkiyede nüfus yılda ortalama binde 3 kadar artar. Meselâ 1955-1960 arasında yılda ortalama yüzde 2.85 artmıştır. Bu da yılda 900 bin nüfusa yaklaşan bir artıştır.

Türkiyede nüfusun yüzde 71'i tarım sektöründe toplanır. 1977 de bu nispetin yüzde 62 ye düşeceğini, yani Türkiyede şehirli nüfus nisbetini artacağı hesaplanmaktadır. Ama bugün, nüfuzumuzun yüzde 71'inin hayatı, toprak işlerine bağlıdır. Yani kısaca, bugünkü Türkiye, bir köylü memlekettir.

Gerek bu köy nüfusunun, gerek ülkenin genel ekonomisinin durumu ve gelişmesi bakımından, memleket topraklarından faydalanma şekli çok önemlidir. Türkiye topraklarından bugün nasıl faydalanıyoruz? Buna ait rakamları da verelim. Memleketin yukarıda bildirdiğimiz yüz ölçümünü topraktan faydalanma bahsinde kullanılan hektar'a (10 bin metrekare) çevirirsek, Türkiyenin yüz ölcümü 77.698.000 hektardır. Bu topraklar şöyle dağılır. (1960 sonu):

Hektar (1000 olarak)	
15.305	Ekili tarlalar
7.959	Nadas (yedek tarla)
28.658	Çayırlar, mer'alar
782	Bağlar
730	Meyvalık, sebzelik
548	Zeytinlik
10.584	Orman
13.132	Ürün getirmeyen, göl v.s.

Bu dağılışta zamanla tarlalarla, bağlar, bahçeler artmakta, çayır ve mer'alar azalmaktadır. Şimdi bazı yönlerden köylerin durumunu görelim.

Köyler

1960 durumuna göre, Türk nüfusunun 18.906.720'si köylerde yaşar ve bunlar 35.382 muhtarlıkta toplanır. Bu miktarlar 50 nüfustan 3 bin nüfusa kadar çeşitlidir. Ama bunların üçte bir kadarını (yüzde 30.6) 100-300 nüfuslu muhtarlıklar teşkil eder. Muhtarlıkların yüzde 47 si de 100-400 nüfuslu olarak görünür. Su halde köyler, umumiyetle küçük üniteler, yeni birimler hâlindedir. Bu da köylerimizin ziraî yapısından gelir. Çünkü mer'acılık ve ilkel ziraat, çok araziye az nüfusun yayılmasını gerektirir.

Kuruluş yerlerine bakarsak, köylerin yüzde 61'i, dağların, tepelerin etek sırt ve yamaçlarındadır. Ancak yüzde 18.7 si ovalarda, yüzde 10.7'si de vâdilerde bulunur. Bu dağılış, hem tarihî sebeplerin, hem ziraî yapının neticesidir Çünkü eski rejimlerde köylerin çoğu sığınak köyler hâlindeydi. Yollardan uzak sapa yerlerdeydi Hem eşkıyadan, hem hükûmetten korunmak için bu şarttı. Bundan başka mer'a havancılığı, yani kışlak-yaylak usulü de köyleri dağ yakınlarına çekiyordu.

Orman ve su durumuna gelince, köylerin yüzde 55.8'i orman dışındadır. Yüzde 14.4'ü orman içinde, yüzde 20.4'ü de orman kenarında görünür. Diğerlerinin durumu belli değildir. Fakat orman, köylerden her gün biraz daha uzaklaşmaktadır. Şu durumu ise, 19 milyon köylü nüfusunu barındıran 35 bin küsur köyden 11.5 milyon nüfusu barındıran 23 bin muhtarlık, yani bütün köy toplumlarının yüzde 66'sı su kenarında değildir. 605 muhtarlık deniz, 576 muhtarlık da göl kenarına düşer. Çay, dere, nehir kenarında 10.947 muhtarlık, yahut 6.5 milyon nüfus yaşar. Evleri toplu olan, yani bir arada bulunan muhtarlıklar yüzde 70 tir ve nüfusun yüzde 70 ini toplar. Diğerlerinde evler dağınık veya az dağınıktır ve evlerin ancak yüzde 1.5 i tuğla ile yapılmıştır. Diğerleri kerpiç, taş veya ağaç, kamış gibi malzemeden inşa edilmiştir. Bu arada Türkiyede ve Doğu Anadoluda, halâ mağaralarda yaşayan köy toplumlar vardır.

Bu muhtarlıkların 22.222 sine *borularla içme suyu gelmez*. Buralarda dere, kuyu, göl suyu içerler. Ama tamamen susuz ve suyun uzaklardan ve müşkülâtla getiren köyler, bilhassa Güneydoğuda çoktur. Genel olarak Türk köylerinin yüzde 70'inde su yetersizdir.

Nasıl geçinirler?

Köyde 11.5 milyon nüfus, yani nüfusun yüzde 65 i tarla ziraatından geçinir Başlı başına hayvancılık 1.5 milyon köylüyü, yani köy nüfusunun yüzde 10'unu meşgul eder Hem ziraat, hem hayvancılık ise Türk köyünün temelidir. Fakat hem ziraat, hem hayvancılıkta verimleri memleketler seviyesine göre çok düşüktür Tarla ziraatinda beher *hektara 1000 kilo buğday sığır* hayvanlarında beher ineğe yılda ortalama 300 kilo süt.

Halbuki ileri ziratta hektara ortalama 2.220 kilo buğday ve hayvan başına ortalama 2 bin kilo süt hesap edilir Bizdeki kötü verim tarla ziraatında toprakların voruluşu, gübresizlik, erozyon ve üretim tekniğindeki gerilikle izah edilebilir. Sığır hayvancılığında ise, ahır hayvancılığı yerine mer'a hayvancılığına bağlanışımız, yani ilkel hayvancılık, en önemli meseledir.

İnsanını doyurmayan toprak

Bugün yılda 23 milyon hektarlık tarla ziraatı sahasında her yıl 15 milyon hektarını ekerek, yılda 8.5 milyon tonu buğday olmak üzere 13 milyon ton kadar hububat almaktayız. 2.5 milyon sığır hayvanlarımızla, 35 milyonu koyun olmak üzere 75 milyon kadar da mer'a hayvanımız vardır. Ama tarla mahsullerimiz daha *şimdiden yiyeceğimize yetmemekte* ve her yıl dışarıdan buğday satın almaktayız. Meralar ise, gittikçe azalmakta, bozulmakta ve mer'a hayvanlarına yetişmemektedir. Yalnız tütün, pamuk, pancar gibi sınaî nebatlarda; gübre, çapa, kısmen sulama, hulâsa entansif bakım uygulanmak zarureti olduğu için o alanlarda durum daha normaldir

Devlet geliri ve Millî gelirde köy

Devlet bütçesine vasıtasız vergi şeklinde, köy hiç bir şey ödemez. Büyük toprak sahiplerinin geniş ziraî istihsallerinden vergi şeklinde ödedikleri, yani 13 milyarlık bütçe gelir tahmininde hisseleri ise, geçen yıl ancak 10 milyondu. Şimdi 100 milyon olarak hesaplanan bu geliri de devlet bütçesinde hiç sayılmak daha doğrudur Yani köy bir müstahsildir ama, devletin malî gücüne doğrudan doğruya katılma bakımından bu gücün, yani bütçenin dışındadır.

Millî gelire gelince, tarım sektörü millî gelirin gerçi yüzde 24 ünü verir. Fakat buna göre de hesap etsek, köyde nüfus başına düşen millî gelir ancak 1.200 lira kadardır Millî gelirden böyle bir pay, bir köy ekonomisi için ve bu yüzyılda cidden hazindir. Kaldı ki bu da, paraya tahvil kabil, yani iktisadî sirkülâsyona katılan bir gelir değildir Çünkü ziraî üretimin toplam değeri olarak varısından fazlası köyde tüketilir Su halde köy, hem millî gelir bakımından halsizdir. Hem kamu gelirlerine direkt olarak katılmaz.

Sosyal hizmetler

Buna karşılık Devlet de köyün sosyal hizmetlerine direkt olarak katılmaz denebilir. Meselâ şu rakamları görelim:

16 bin köy muhtarlığında ilkokul yoktur Olanların çoğu da az sınıflı, binasız, az öğretmenli, yani yetersizdir 29 bin muhtarlığın ilçe ile telefon bağlantısı yoktur Ancak 1.600 köyde Tarım Kredi Kooperatifi vardır. Bu kooperatiflerin tarımsal üretime etkileri gayet önemsizdir. Pancar kooperatifleri nispeten faaldir. Köyde sağlık tesisleri mevcut değildir ve o kadar...

Devlet öncülüğü ve köy

Halbuki az gelişmiş bir memlekette köyde devlet hizmeti demek, köyü iktisaden teşkilâtlandırma ve inşa işi demektir. Bu da köyün iktisaden düzenlenmesi, yani köyde iktisadî örgütlerin, organların kuruluşu olabilir. Bunun için en etkili mekanizma, köyde üretim tekniğini değiştirmek, köye iktisadî teşkilâtı ve organlarını sokmak, köye, teşkilâtlandırılmış bir iktisadî birlik haline getirmektir. Anayasamızın ruhu dahilinde, mevcut imkânları harekete getirerek, yeni imkânlar yaratarak, *insan gücünü* düzenlemek ve kıymet yaratıcı hale getirmek mümkündür. Bu noktada ilk düşünebilecek teşekkül, Köy Birlikleridir.

Köy Birlikleri

Köy Birlikleri, köyü iktisaden *teşkilâtlandırma* konusunda hem çok güçlü bir mekanizma, hem önder bir kuvvet, hem devlete iktisadî alanda bir muhatap olabilirler. Bu konuda ana prensipler şöyle özetlenebilir:

- Köy kanununu yeniden ele alarak, köy Muhtarlıklarını yalnız idarî bir merci halinde bırakmak, köyün iktisadî meselesi ve işlerini kendi elinde toplayacak Köy Birlikleri sistemine gitmek.
- Köy Birliklerine tüzel kişilik tanımak.
- Köy Birliklerinin, bir taraftan köy namına Devlet teşkilâtı, Devlet Üretme Çiftlikleri emsali teşekküllerle iktisadî alanda temasları ve anlaşmaları sağlarken, diğer taraftan ofisler, iktisadî devlet teşekkülleri, bankalarla kredi alım satım anlaşmaları ve teknik işbirliği yolunda teşebbüslere girişmelerine imkân vermek.
- Yeraltı, yerüstü suları kooperatifleri, nakil ve ulaştırma işlerinde çalışacak kooperatifler, tohum, gübre ve saire tedarik kooperatifleri, besi, yem, hayvancılık ve hayvan mahsullerini değerlendirme kooperatifleri, ağaçlandırma, taş ve maden ocakları işletme, köy planı ve inşaat kooperatifleri gibi, köyde iş hayatının her sahasına ait kooperatifler vücuda getirmek ve bunları idare ve murakabe bakımından birleştirmek, köy birliklerinin yetkisi içine alınmalıdır.
- Köy yerinin nakli, köylerin birleştirilmesi veya köyde mesken inşası için sağlanacak kredilerin temini ve idaresi, köy birliklerinin elinde toplanmalıdır.
- Köyde ve köy çocukları için şehirde yurtlar sağlanması işleri köy birliklerinde toplanmalıdır.
- Kanallar, bataklık kurutulması, kazanılacak toprakların köy namına değerlendirilmesi, ormanların korunması, köy içi ve köy civarı yolları ve bunlar için vasıta ve anlaşmalar temini Köy Birliklerinin işi olmalıdır.
- Köyü ve köyün iktisadî düzenini ilgilendiren işlerde Köy Birliğine hakemlik ve bazı ahvalde karar yetkisi tanımalıdır.
- Köy birlikleri bazı ahvalde müşterek teşebbüsler ve işletmeler kurabilmelidir.
- Köy birliklerinin nahiye, ilçe il ve Türkiye ölçüsünde birleşmeleri, federasyonları kongreleri yapılabilmeleri sağlanmalıdır.
- Köy Birlikleri, parti kontrollerinin dışında, gayri siyasî fakat hükûmetin sınırlı murakabesine tabi halk teşekkülleri olmalıdır.
- Köyde kooperatifler ve kooperatif yolundan teşkilâtlanma, ancak köy birlikleri yolu ile olmalıdır.
- Bir tüzel kişilik olarak Köy Birlikleri mal edinebilmeli, para ve sermaye hareketlerini yönetmelidir.
- Deniz, nehir kıyılarındaki, anayollardaki turistik yerlerin temlikinde, işletilmesinde, değerlendirilmesinde Köy Birlikleri mal sahibi ve muhatap olarak devlet ve müteşebbislerle karşı karşıya gelebilmelidir. Bazı ahvalde köy birliklerine istimlâk yetkisi verilmelidir.
- Köy Birlikleri, köyün iktisadî işlerinde devletin muhatabı olmalıdır.

Özet olarak, köye iktisadî organlar girmeli ve köy iktisaden teşkilâtlandırılmalıdır. Bu da ancak Devletin, hem mevzuatı yaratmak, hem teşkilâtları teşvik etmek ve hattâ kurmak bakımından öncülüğü ile olur. Bu öncülük ise şimdi yoktur ve Türk köyünün öncüsü mevcut değildir.

Gerçi Köy İşleri Bakanlığı kurulmuştur. İlk bütçe senesi sona ermek yolunda olmakla beraber bakanlık henüz yerleşmiş ve görevine başlamış *değildir*. Ama elbette ki başlayacaktır. Bakanlığın görev ve yetkileri ile teşkilâtlanma yolundaki tasavvurlarına ait konular da yayınlanmış bulunmaktadır. Bunların üstünde ve umumiyetle Köy İşleri konusunda her vesile ile duracağız. Fakat kabul etmek gerekir ki şu anda, devletin köye yönelişi fazla bir şey vaad etmemektedir. Genç ve enerjik bir hamle ile köye yönelis, henüz belirmemiştir.

Bugün Türkiyede köy, aydınlar için ancak bir edebiyat terimi, siyasî partiler ve politikacılar için de bir oy dayanağı ve demagoji alanıdır. Devlete gelince, Devlet köye teşkilâtçılık gücü ve organları ile henüz girmemiştir. Yani köy, henüz sahibini bekliyor...

«BEATLES»: Uyutmak için..

Seçimlerin eşiğinde İngiltere

Halkı uyutanlara karşı İşçi Partisi

YÖN'ün İngiltere muhabiri MURAT SERTEL, 15 Ekim'de yapılacak genel seçimler arifesinde Muhafazakârlarla İşçilerin girişikleri kampanyanın ilgi çekici taraflarını anlatıyor.

Avam Kamarasının 630 sandalyesi başlarında bir kere daha boşalacak, oturmaktan usanan yerler daha soğumadan, bazılarına eski sahipleri dönecek, bazıları bu yeni temsilcilere koltuk olacak. İşte büyük Britanya Adası seçimlerinde bütün ilgisi şimdi bu finalin olacağı üzerinde toplanmış.

Sosyal demokrasinin gelişmesi karşısından kaybedilmiş sayılan son onüç yılda 15 Ekim'de yeni bir dört yıl daha mı eklenecek yoksa bu acıklı komedi artık bu. kadar bitecek mi?

Anglo-sakson dünyasında üç hafta arayla, önce Büyük Britanya, sonra Amerika'da yapılacak seçimler, genellikle dünya siyasetini, hattâ ikisi bir arada incelediğinde, dünya barisini etkileyeceği gibi, futbol terimiyle ifade etmek gerekirse, kapitalizmin «kendi sahasındaki» başarı derecesini de ölçecektir.

Bu yaz başlarına kadar, 1964 seçimi sonuçları bakımından İşçi partisi herkesce favori gösteriliyordu. Haziran, Temmuz aylarından yapılan çeşitli siyasi tahminler de bu yöndeydi ve geleneksel seçim zamanı olan Ekim ayına kadar durum değişmedikçe, sosyalistlerin 60 ilâ 80 milletvekilli fazlasıyla iktidara geleceği söyleniyordu. Geçen seçimlerde muhafazakârların sosyalistlerin 100 milletvekili fazla çıkarmış oldukları hatırlanırsa, 8 Ekim 1959 dan beri kamuoyunun ne kadar yön değiştirdiği aşikârdır. 1959 seçimlerinde muhafazakâr parti 365, İşçi Partisi 260, Liberal Parti 7 ve bağımsızlar da 2 milletvekilliği kazanmışlardı. 1959-64 devresinde ise çeşitli sebeplerden dolayı Muhafazakârların 9 milletvekilliği ve sosyalistlerin de 5 milletvekilliği boşalmış, iki partinin Avam Kamarasındaki temsilci sayısı sırasıyla 352 ve 255'e düşmüştür.

Bu böyleyken, daha sonraki gelişmeler, İşçi Partisinin «Yeni Britanya» adlı seçim bildirisini yayınladığı 12 Eylül gününe kadar tehlikeli sonuçlar doğurma istidadını göstermiş, yeni bir sosyalist idare yönünde daha önceki gibi belirli eğilim gittikçe kaybetmiş, hattâ kısa bir süre için, muhafazakârların işbaşında kalmaları ihtimali gerçekçi ve uzak görüşlü çevrelerde geçici bazı endişeler yaratmaya başlamıştı. Neden dolayı kamuoyunda böyle bir kayma olmuştu? Bu konuda siyasi gözlemciler de pek inandırıcı sebepler gösterememişlerdi.

Meselâ, kamuoyundaki bu tedrici dönüşe yaygın bir şekilde sebep gösterilen olaylardan birisi, 1964 yazının ender raslanan şekilde güneşli geçmiş olmasıydı. Bu iddiaya göre, yazın havaların iyi gitmiş olması seçmen kitlesinde genel bir iyimserlik yaratmış, bu iyimserliğin siyasi alana yansimasiyla da, memleketin bir müddet daha böylece idare olunabileceği kanisi benimsenmeye yüz tutmuştu.

Güneşin bu tarz bir siyasi etkisi, İngiltere'deki bazı aydın çevrelerde yerli yersiz birçok espirilere kaynak teşkil etmiş ve meşhur İngiliz mizahına yepyeni bir unsur katmıştır. Bu iddianın ilk akla getirdiği şeylerden biri de, iktisadi dalgalanmaları güneşteki lekelere bağlıyan birtakım garip nazariyeler olmuştur.

Büyük Britanya acaba etrafındaki ve özellikle kendi içindeki meseleler karşısında bu kadar iyimser olabilir mi? Zira, halledilmesi gereken problemler çok yönlü ve yer aldıkları ortam içinde çok önemlidir. Bunların varlığını inkâr eden bir toplum olduğunu farzedip geleceğini statükocu ve adıyla şanıyla «muhafazakâr» bir çıkmaz içersinde bırakabilir.

UYUTULAN HALK

İngiltere'de çoğunluğun öyle bir yaşantısı var ki, mutlu azınlığın plân fikrine karşı olan bütün aşağılamalarına, itiraz ve reddiyelerine rağmen, sanki bu azınlık tarafından inceden inceye, kusursuz bir şekilde plânlanmıştır. O kadar ki buna baktıkça insan şu meşhur «görülmeyen el»in kudretine şaşar kalır. Nasıl da güzel ayarlanmış her şey, nasıl da güzel akıyor zaman altından su, nasıl da o keser hiç durmadan aynı taraf yontuyor!

Halkın bellibaşlı eğlencesi olan birahaneler İngiltere'de bazı yerlerde akşam on buçukta, bazı yerlerde daha önce kapanır. İskoçya'da ise daha da erken kapandıkları söylenir. Biraz sonra ortalığı büyük bir sessizlik kaplar. Herkes yatmıştır. İçki fiyatları o kadar yüksektir ki, kimsenin çok içip te çılgınlık etmesi pek mümkün değildir. Böyle taşkınlıklar olsa olsa, parası yetip te içkiyi şişesiyle alabilenlerin evlerinde verdikleri partilerde olabilir. Geride kalanların içtikleri, ancak biraz rehavet verir ki, istenilen de budur zaten. Herkes uykusunu alsın, sabah fabrikaya gelince iyi çalışsın, akşama alacağı uyku hapını hak etsin.

Sinemaya gidenler içinde filmler öyle ayarlanmıştır ki, seyircilerin kafası yorulmaz, film bittiğinde, beyinler sinemaya girdikleri zamankinden de tembelleşmişlerdir. Sinemaya gitmeyip de televizyonu tercih edenler için, televizyon programları aynı uyuşturuculukta hazırlanmıştır. Yarı uyku anında en tesirli şekilde telkin yapılabildiği için olacak, programlar nefis bir şekilde reklâm sloganlariyla harman edilmiştir. Zihne iyice yerleştirilen bu sloganlar sayesinde, reklâm edilen malı almak hırsı bir müddet için hayatın amacı olur, çalışma zevki verir. Malı satın alana kadar bu böyle gider. Zaten amaç gerçekleşip de o mal bir kere satın alınana kadar, hayattaki hedefi reklâm sloganlariyla tekrar yenilenmiştir. Böylece, yataktan kalkar kalkmaz uykunun başka bir çeşidi başlar ve akşam yatağa girene kadar düşünceye göz açtırmaz.

YENİ BRİTANYA

Söz konusu seçimlerde, kendi açısından problemlerin neler olduğunu ve bunlar için neler yapılması gerektiğini ilk açıklayan parti İşçi Partisi oldu. Bu sırada, Başbakan Sir Alec Douglas-Hume, seçimin kesin tarihini açıklayacak olan konuşmasını mümkün olduğu kadar geciktirmekle meşguldu. Seçim mevzuuna göre oy verme günü ilân edildikten sonra, propaganda için yapılabileceği harcamalar kısıtlanmış olduğundan, Muhafazakâr Partinin lideri zaman kazanmaya çalışıyordu. Esasında, Muhafazakâr Parti bu amaç için hiç para harcamasa da olurdu, çünkü özel teşebbüsün kodamanları, İşçi Partisinin yapabileceğinden çok daha yoğun bir kampanyayı Muhafazakâr adına uzun zamandır milyonlarca sterlin akıtıyorlardı. Gazetelerin en göze çarpan yerleri Muhafazakârları destekliyen sayfalık ilânlarla doluydu. Uzun zamandır köşe başları, nerdeyse ev büyüklüğünde, sağlamca yapılmış, sabit, propaganda afişleriyle donatılmıştı. Harp günlerini gösteren filmlerle bezenmiş, faşist propaganda metodlarının birer şaheseri olan televizyon programları hazırlatılarak milyonlarca seyirciye, İşçi Partisi idaresini savaş günlerindeki sıkıntılarla eşitleyen telkinler yapabilmek için kimbilir kaç tane okul kurmağa yetecek para harcamıştı. Fakat Muhafazakârlar, iktidardayken yaptıkları icraatin halk üzerinde bıraktığı intibaa pek güveniyorlardı; ki, bu kadar propagandayı hâlâ az buluyorlar, daha fazlasını yapabilmek için seçim gününü ilân etmeyi geciktirdikçe geciktiriyorlardı. İnsan bir kere reklâm yapmağa alışmasın, herşeyi reklâmla halledebileceğine inanmaya başlıyor.

Öte yandan İşçi Partisi de gücünün yettiğince faaliyette bulundu, büyük mitingler tertipledi. Hattâ, bir ara İşçi Partisi propagandası için «Çarçur Edilen On Üç Yıl» adında, «Blues» Stalinde, Muhafazakârların son onüç yıllık icraatinden, daha doğrusu icraatsizliğinden yakınan bir şarkı bile yazıldı, mitinglerde çalınıp söylendi. Fakat, Muhafazakârların gayretleri yanında bütün bunlar pek cüce kalıyor. Sosyalistlerin kampanyasının ağır basan tarafı, fikir tarafıdır. Daha seçim günü bile ilân edilmeden, İşçi Partisi proramını yapmış, bunu uygulama yetkisi kendisine verildiğinde iş başına geçecek kabineyi de benimsediği programla beraber ilân etti.

Muhafazakârların memleketi nasıl duraklamaya, hattâ gerilemeye sürüklediğini anlatan İşçi Partisi bildirisinde, onüç yıllık gerici idare sırasında ilme, teknolojiye yan çizilerek nasıl rasgele bir iktisadi gidişe izin verildiğini toplum halinde yaratılan iktisadi değerlerin, varlıklarına göz yumulan birtakım tekelcilere nasıl aktarıldığını; sosyal adalet il-

→

BERLİN

Örsan Öymen yazıyor

Berlin Duvarı Gedik veriyor

Ekimin son haftaları, bu bölünmüş şehrin insanları için bir teselli vesilesi olacak. 800 binden fazla Batı Berlinli, aylardan beri uzak kaldıkları, yüzlerini göremedikleri akrabalarına, yakınlarına kavuşma imkânını bulabilecekler. Adı Berlin olan aynı şehirde oturdukları halde 15 kilometre uzunluğundaki duvarla birbirlerinden ayrılan ve birbirine zıt iki ayrı toplumaal düzen içinde yaşayan yüzbinlerce Almanın yılda en az dört defa ikişer hafta müddetle buluşabilmelerini sağlayan anlaşma nihayet imzalandı. İki ayrı Berlin temsilcisi arasında aylardır devam eden müzakereler, olumlu bir sonuca vardı. Bunda, hukuken Federal Alman Hükûmetinden ayrı bir hüviyete sahip olan Batı Berlin Senatosunun, dolayısile duvarın öte tarafında akraba ve yakınları bulunan her Batı Berlinlinin baskısı olduğu kadar, Bonn Hükûmetiyle iyi münasebetler kurma çabası gösteren Kruşçef'in müstakbel Batı Almanya gezisi de rol oynamıştır. İşin esasına bakılacak olursa, «Passierscheln» adı verilen ve «Duvarı geçiş belgesi» anlamına gelen formaliteyle ilgili bu insancıl anlaşma, daha çok önceden imzalanabilir ve Batı Berlinlilerin, Doğudaki akrabalarını görebilmeleri sadece bir defa ile, geçen Noel günlerine mahsus kısa bir ziyaretle, kalmayabilirdi. Ne var ki, Federal Batı Alman Hükûmeti, dâvâyı politik bir prestij meselesi yapmış, Doğululaarla masa başına oturmaktan çekinmişti. Bütün endişe, bir damga meselesinden ileri geliyordu. Eğer masa başına oturulup da anlaşma imzalanırsa, Batı Berlin Senatosu temsilcisinin imzasının karşısında bir «DDR» ibaresi bulunacak, ziyaretçilerin duvarı geçiş belgelerinin başında da «DDR Başkenti Berline geçiş belgesidir» cümlesi yer alacaktı. DDR, bundan 13 yıl önce Sovyet işgal bölgesinde kurulan Doğu Almanyanın resmi adıydı ve «Demokratik Alman Cumhuriyeti» kelimelerinin kısa ifadesiydi. Oysa aynı yıl içinde Batılı işgal kuvvetleri tarafından kurulan Federal Batı Alman Cumhuriyeti (BRD), Demokratik Alman Cumhuriyeti diye bir şey tanımıyor, komünist rejim altındaki bu ülkeyi Sovyet İşgal Bölgesi (SBZ), ya da kısaca Zone (bölge) diye adlandırıyordu Batı Alman makamları, Doğu Alman makamlariyla sırf bu anlaşma için de olsa karşı karşıya geldikleri takdirde Doğu Almanyanın üç ayrı Alman Devleti teorisini kabul etme ve politik temaslara geçme gibi bir yorumdan çekiniyorlardı. Müzakereler bugüne kadar sırf bu yüzden, (D), (D), (R)'den ibaret üç harf yüzünden sekteye uğramıştı. Mesele, Batı Berlin Senatosunda ayrı, Federal Bonn Hükûmetinde ayrı tartışılıyordu. Hattâ ara sıra partiler arası kısa süreli geçimsizliklere de yol açıyordu. Meselâ Şansöyle Erhard, koalisyonun bir kanadı Hür Demokratlar (FDP) ile muhalefetteki Sosyal Demokratları (SPD) mücadeleyi bırakıp karşı tarafta teslim olmaya hazır birer parti olmakla itham ediliyordu. Bütün bunların yanı sıra Berlin Senatosu temsilcisi ile Doğu Almanya temsilcisi arasındaki müzakereler, aylarca devam etti. Sonuçta virgüller, noktalar, parantezler ve dip notları oyunlariyla anlaşmanın imzasına karar verildi. Buna göre, ziyaret belgelerinde «Demokratik Alman Cumhuriyetinin başkenti Doğu Berline geçiş belgesidir» ifadesi bulunacak, fakat cümlenin yanında bir parantez içinde bir dip notuyla ayrı bir protokola atıf yapılacaktı.

Protokolda «tarafların DDR ifadesinde birlik olmadıkları, bu anlaşmanın iki taraf arasında politik bir temas kurma anlamını taşımıyacağı» önemle kaydediliyordu. Bu, Bonn Hükûmetinin ana politikasında bir değişiklik olmıyacağının belirtisiydi. Yani «Üç ayrı Alman devleti diye bir şey yoktur ve olamaz. Almanya birleşmeli, duvar kalkmalıdır»... Fakat bütün bunlar, Federal Almanyada en çok sözü edildiği halde gerçekleşmesi yolunda en ufak bir olumlu adıma atılmadığı için birer slogan olmaktan ileri gidememektedir.

Şurası kesindir ki, yılın belirli günlerinde Batı Berlinlilerin Doğu Berlindeki akrabalarını ziyaret edebilmelerini sağlayan anlaşma, Berlini bölen duvarda ilk gediği açmıştır. Bu gedik, geç de olsa, masa başına karşılıklı oturacak, tartışılarak açılmıştır. Müzakereler devam ettiği sürece sosyalist blok için de pek iftihar edilecek bir yapı olmıyan Berlin duvarında belki daha birçok gedikler açılabilir.

kesi bir tarafa itilerek, gûya var olan bir sosyal sigorta sisteminin nasıl çürümeğe ve işlemez hale gelmeğe mahkûm edildiğini, eğitim sisteminin üzerine kurulu olduğu adaletsizliğin nasıl görmemezlikten gelindiğini; spekülasyon ve emeksiz mal sahipliğinden edinilen büyük gelirler vergidışı bırakılırken verginin yükünü en fazla çeken dar gelirlilerin ödedikleri vergilerin sanayii teşvik etmek bahanesiyle veya devlet ihaleleri yoluyla nasıl kimvurduya getirildiğini; özetle, ta derinden memlekete sessizce dadanmış saran üçkâğıtçılığın bütün oyununu ortaya seriyor, bu rezaletlerin topunu birden temizlemek ve elbirliğiyle «Yeni Britanya»yı kurmak için milleti göreve çağırıyor.

«Yeni Britanya»yı kurmak kolay olmıyacaktır. Bunu her fırsatta millete hatırlatan İşçi Partisi, «Akıntıyı, karamızı önümüze sereceğiz» diyor. «Geleceğimizi planla, program la hazırlayacağız, yeni bir şevkle ilerliyeceğiz. Fakat hep birlikte ilerliyeceğiz.»

Muhafazakârlar ise neden sonra açıldıkları parti programlarında esas itibariyle «Yeni Britanya»ya bir itirazda bulunamayıp çeşitli şekillerde tek bir nokta üzerinde durarak bu işin maliyetini soruyorlar. Oysa, çok basit. Maliyetini Muhafazakârlar düşünsün: sona erecek olan Eski Britanya'dır.

MURAT SERTEL

B. A. C.

Trafsızlar Konferansı

Tarafsız ülkelerin Zirve Konferansı, haftanın başında Kahire'de çalışmalarına başladı. Konferansa Belgrat toplantısı 964 Arap Zirve Konferansı, Afrika Birliği Antlaşması ülkelerinin dışında Arjantin Bolivya, Brezilya, Şili, Meksika Uruguay, Venezuella, Avusturya, Finlandiya, İsveç gibi ülkeler çağrıldı. Tarafsızlığın ilk büyük zaferini tescil eden bu konferansta, esir ülkelerin öncülüğünü yapan Türkiye dâvetli değil. Ne var ki şimdiye kadar bağımsızlık savaşı yapan ülkelerden uzak duran ve onları hor gören Haricivemiz, bu sefer dâvetsiz bir misafir olarak Kahire'de bulunmak ve düne kadar hor gördüğü ülkelerden «lütuf» istemek zorunda kaldı! Hariciyemizin iyi elemanlarından sayılan Beyrut ve Cezayir Büyükelçileri, kuliste çalışmak üzere Kahire yolunu tuttular. Bu dâvetsiz misafirlik, bir Kıbrıs kulisinden ibaret kalmayıp Hariciyemize 1964 dünyasının gerçeklerini anlatan bir dönüm noktası teşkil ederse bir işe yaramış olacak.

Tarafsızlar Konferansı, 1955 Nisanında Bandoeng toplantısında, Asya ve Afrikanın fakir ülkelerinin yakınlaşması şeklinde ortaya çıktı. Bandoeng'ta Türkiye gibi blokların birine bağlı ülkeler de mevcutu. Fakat bloklar dışı aktif bir tarafsızlık, bağımsızlık ve barış politikasının temelleri Bandoeng'ta atıldı. 800 milyon nüfusu toplayan 1961 Eylül Belgrat Konferansı, tarafsızların dünya politikasında büyük bir güç haline gelmelerinin tesbiti oldu. Tarafsızlar iki blokun yakınlaşmasında, nükleer denemelerin durdurulmasında, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterlik krizinin çözülmesinde aktif bir yol oynadılar. Üç yıldır dünya politikasının yürütülmesinde, Washington ve Moskova, «Üçüncü Dünya»nın mevcudiyetini ön plânda göz önünde tutmaktadır. Türkiye ise Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda birkaç taraftara sahip olma zarureti dolayısile ancak bugün tarafsızlarla *ilgilenmek zorunda kalmıştır*. Ne var ki, Kahire Konferansında kullanılan dile Hariciyemiz daha alışık değildir. Zira Konferans gündeminde, sömürgecilik, yeni sömürgecilik, emperyalizm, bağımsızlık, otodeterminasyon, askeri üslerin tasfiyesi, genel silâhsızlanma, barış içinde bir arada yaşama v.s. gibi tartışılmasını yıllardır yasakladığımız konular var.

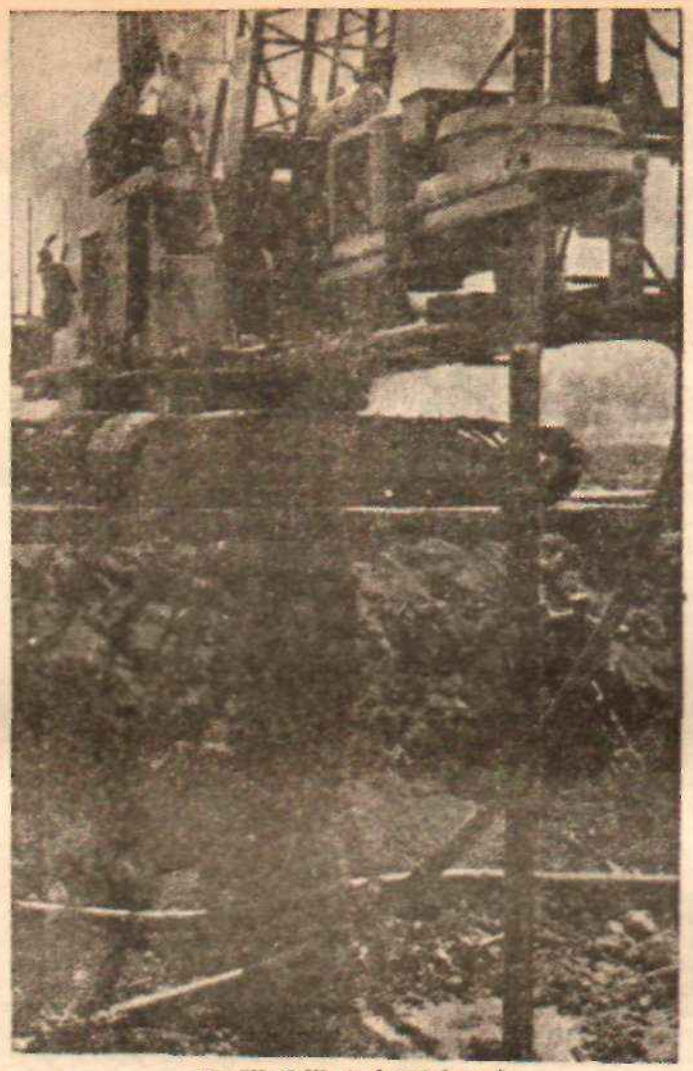

Ereğli Çelik tesisleri inşaatı.

Politikacılara sunulur: 2

Ereğli Demir Çelik Kurumu ve Egemenliğimiz

İdris Küçükömer

1954'de CHP'nin kapitülâsyon kanunu diye nitelendirdiği 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanununa dahi açıkça aykırı bir kuruluş. Büyük teknik kapasitesi ve Türkiye Demir Çelik piyasasının özelliğinden dolayı Tekel (İnhisar) örneği olmaktan başka çeşitli imtiyazlarla donanmış olarak kamunun yararlarına karşıt olduğu ve yardım şartları arasında sistem empoze ettiğinden 1961 Anayasasına aykırı bir kuruluş. Öyle bir kuruluş ki, temel bir endüstri alanı olarak demir ve çelik endüstrisinde ekonominin bel kemiğine, iç ve dış çıkarlar için takılmış çengelli bir manivelâ! Aşağıda bu yargıların nedenlerini sunacağız. Konu iktisat ilmi tekniği ve politika teorisi açısından demagoji gevelemelerine hiç uygun değildir. Dileğim, ülkemiz halkının ulusal egemeliğinin gerçek sahipleri olması gereken Anadolunun çilekeş milyonlarına mal edilmesine savaşanları uyarmak, teklifim kurumun devletleştirilmesidir.

Bu yazıyı hazırlarken şu kaynaklardan yararlandım: Devlet Planlama Teşkilâtının «Demir Çelik ve Metalürji Özel İhtisas Komisyonu, envanter, koordinasyon ve proje öncesi çalışmaları (Mayıs 1962); Zonguldak Bölgesi Ön Plânı (1964); Ereğli Demir ve Çelik Kurumunun hazırladığı 16 sayfalık bir broşür; 28/2/1960 tarihli ve 7462 sayılı Kuruluş Kanunu. Maalesef 27 Mayıstan 36 gün önce 26/4/1960 tarihinde 4/12975 sayı ile kabul edilen Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları Türk Anonim Şirketi Kurucular Anlaşmasını resmi yayınlarda ele geçiremedik. Anlaşılan bu kabul edilen kararname kamuya açıklanmamış bulunuyor. Konuya girelim:

Geçen yazımın sonunda bir bakışla çelişik görünen bir durum belirmişti. Şöyle ki, Amerika ve bazı devletler Türkiyeden yardım şartı olarak, Türk politikacılarının büyük çoğunluğunun gerçekten aksi yöndeki tutumuna rağmen, neden Toprak Reformu ve vergi sisteminde değişiklik istesindi? Ve reformcu geçinen elit buna neden memnun olmasındı, daha ne istiyorlardı ki? Bu sonuncular açısından gerçek bir paradoks söz konusu değildir. Bunun nedeni, Amerikanın böyle şartları niçin ileri sürdüğünün anlaşılmasile açıklanmış olur. Amerika sözü edilen reform ve saireyi şu iki ana sebep le ister: a) Toplumunda nisbi bir denge sağlayacak Türkiye, Amerika açısından daha makbuldur. Çünkü dengesizlikler, buhranlar içinde zayıf düşmüş bir Türkiye Amerika için zayıf bir müttefik olabilir. Ve Amerikan vergi ödeyicilerin Türkiyeye yapmış olduğu yardımların sonu Amerika için meçhul kalır; hattâ bu dengesizlik Amerikaya karşıt bir ortam yaratabilir Nisbi bir sosyal dengenin uzun süre sağlanamadığı ülkelerde yüksek sosyal tansiyon sonuç olarak sosyal sistemde köklü değişikliklere (bu arada ihtilâllere) sebep olabilir. İşte bunlar sonucu Türkiye, Amerika Birleşik Devletlerinden uzaklaşabilir ya da taraflaşız bir devlet olabilir. Dünya politikasındaki tecrübeler ve kuvvet muvazenesindeki faktörleri gördüğünü kabul ettiğimiz Amerikanın yukarda söylediklerimizi görüp anlamadığını sanmak budalalık olur. b) Amerika öte yandan Uluslararası niteliği esas alan kapitalizm ile gelişen ekonomilerin temel endüstrileri yoluyla kendi sistemine bağlı bir sosyal sistemi değerlerile aşılamak ister. Ve bunu kendi açısından dünya politikasındaki yerine göre yapmakta bir bakıma haklıdır da. Fakat bu haklılık, bizim acımızdan «Çirkin» olmyaa engel değildir.

İşte aşağıda bunun somut bir örneği verilecektir. Doğaldır ki, bu yapılırken işin gereği olarak dış ve iş sömürücüler olacaktır. Şimdi bir ayırım ile önce I) Ereğli Demir ve Çelik Kurumunun yasalara karşıt bir kuruluş olduğunu gösterelim ve ona bağlı olarak, II) Sömürmenin çirkin oyu olmaya engel değildir.

I — Yasalara aykırılık

Kurumun yasalara karşıt bir kuruluş olduğunu açıklayacağım ana lizde hareket noktası, kurumun iktisat ilminde fiyat teorisi tekniğine göre fiilen tam bir tekel örnegi oluşudur. Çünkü kurum üretip satacağı mamûllerin tek üreticisi yani tek arzedenidir. Bu aslında tekel için kâfi şarttır. Bunun üzerinde durmadan önce kurumun üreteceği malların ne kadar çeşitli ve önemli endüstri alanlarında yarı mamûl olarak kullanılacağını burada gösterelim.

Çelik Levhalar:
(Gemi, vagon, kamyon, hububat siloları vesaire imâli için).

Sıcak haddelenmiş kangal:
(Soba, soba borusu, kürek mızber, zirai aletler ve teçhizatı, ısıtma ve havalandırma tesisatı vesaire imali için).

Dekape saçlar:
(Buzdolabı, çamaşır makinesi, mutfak levazımı bilumum çelik mobilya ve büro levazımatı imâli için).

Soğuk haddelenmiş saçlar (dekape):
(Otobüs, otomobil, kamyon karosörisi, buzdolabı, çamaşır makinesi, düz ve oluklu saç imâli için).

Boru Bandı:
(Petrol, su ve göz borusu imâli için).

Elektrolitik Teneke:
(Her nevi konserve kutusu, yağ ve gaz tenekesi ile her çeşit madeni kap imâli için).

Ayrıca bunların üretimi esasın da önemli miktarda ve çeşitli tali mamûller elde edilecektir ki, burada onları bir yana bırakıyorum.

Yukarıda sayılan mallardan sıcak haddelenmiş kangal hariç tutulursa, diğer her bir kategori, fiyat teorisine göre ayrı bir piyasayı temsil eder. İşte bu her piyasaya asıl mamûllerin arzı Ereğli Demir ve Çelik kurumu tarafından yapılcaaktır. *Yukarda söylenildiği* gibi bu her malın piyasasında tekel halinin yeter şartıdır. Ancak, bir piyasada arz, üç ya da dört ayrı firma tarafından yapıldığı halerde, piyasaya giriş, teknik yenilik haddi, ithal imkânları gibi şartlar ele alınıp bir «işleyebilir rekabet» olabileceği (1) iddiası burada söz konusu olamaz. Sadece tek üretici firmanın kurulduğu ve Karabük Kurumu mamûlleri Ereğli Mamûllerinden başka olduğundan arada rekabetin söz konusu olmadığı bir durumda, Ereğli Kurumunun üretim ve arz alanına (piyasalara) yeni firmaların girebilme ve o malları ithal imkânlarının olup olmadığının üzerinde durulabilir. Ereğli Kurumunun tekelini fiilen kırabilmek için Türkiyede söz konusu mamûllerin piyasalarına yeni firmalar giremez. Çünkü, a) Ereğlinin Teknik Üretim kapasitesi Türkiye talebini *karşılayacak seviyededir* bir süre sonra ilâve tesislerle bu talebi de aşacaktır. Halbuki bir üretim alanında yeni yatırımı tâyin eden en önemli faktör, talebin fazla olup olmadığı, daha doğrusu piyasanın genişliğidir (2).

Öyle ise, rasyonellik açısından veri talep karşısında rakip imtiyazlı bir firmanın bulunduğu alana yeni firmanın gireceği şüphelidir.

b) Fakat iktisatta «bölünmez faktör» denilen büyük yüksek fırın, haddehaneler gibi tesisleri olan Ereğli Tesisleri ile rekabet edecek anlamda önemli yeni tesisler kurmaya Türkiyedeki tarihî sermaye stoku ve stok içindeki ilişkiler ya da sermaye yapısı (strüktürü) kesin bir engeldir. Su halde Ereğlinin elinde kalacak piyasalara yeni firmalar giremeyecektir. Ereğli tekeline karşı ithal imkânlarına gelince: Türkiye gibi, yabancı ülkelerde mal satın alma gücünü temsil eden dövizin kronik olarak noksanlığını çeken ve içinde bulunduğu sosyal sistemden dolayı ilerde de çekecek olan bir *ülke, Ereğli Kurumu var iken* onunla anlamlı bir rekabet sağlayacak ithal imkânını bulamayacaktır. Yabancı borç taksitlerini ödeyemeyecek halde olan bu ülke, yapısı itibarile fazla döviz sağlayacak ihraç imkânlarından da mahrumdur. Daha doğrusu mahrum olacak biçimde şartlandırılmıştır (3). Sıkışık hallerde yapılan iki yanlı dış ticaret anlaşmaları bünyesi itibarile başka tavizleri gerektirir.

Şu halde Ereğli Kurumu kendi üretim alanlarında ayrı ayrı ve uzun süre tekel sahibi olacaktır. Mevcut şartlar altında demagoji ve fantaziye sapmadan bu kurum için tekel değildir denilemez. Kurumun sağlayacağı söylenen döviz tasarrufuna gelince burada ayrıca şunu hatırlatacağım, ithal ikamesi yoluyla döviz tasarrufu özellikle kapitalist ekonomi düzeninde, ekonominin bütünü açısında arzulanan mutlak bir amaç değildir.

Ereğli Kurumunda olduğu gibi, temel bir endüstride tekel halinin varlığı, piyasa sisteminin temelindeki felsefenin tahribine yol açarak, *aşırı kârlara, dolayısiyle* bölüşüm şartlarının adaletsizliğe, temel endüstri olarak ekonomiyi etkisi altına alışa (4) ve dolayısiyla tekelciye politik güç sağlamasına (5) sebep olduğundan liberal olsun, sosyalist olsun iktisatçılar, temel endüstride özel tekelin tamamen karşısındadırlar. Böyle hallerde iktisat teorisi tekniğine göre, özel firmanın kamu yararına olmadığı tartışılmaz gerçektir. Kamu yararı için bu kadar objektif bir başka kriter bulunamaz. Ve burada kamulaştırmanın ya da devletleştirmenin tam bir delil vardır. Böyle bir durumda vergi alma yolu ile esas özürlerin ortadan kaldırılabileceği kabul edilemez.

Ereğlinin tekelci durumu ortaya konduktan ve aşağıda sömürme kısmında bir kısmı açıklanacak diğer imtiyazları da veri alınınca, artık 1954 de C.H.P. nin kapitülâsyon kanunu dediği meshur 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik

(1) Edward S. Mason, Economic Concentration and the Monopoly Problem Harvard University Press 1957, Sayfa: 179.
(2) Maliyet şartları yeri alınsa, artan talep sermayenin marjinal etkinliği arttırmış olur.
(3) İlerde dış ticaretimizin durumunu ve soygun mekanizması açıklanacaktır.
(4) Kanaatimce planın Ereğli Kurumunu ayarlamasından çok, teknik şartları ve imtiyazları ile Ereğli Kurumunun planı ayarlaması söz konusu olabilir.
(5) J.K. Galbraith'nin dengeye getirici güç diye öne sürdüğü güçlü sendikalar Türkiye'de yoktur. Olsa da temel endüstrideki özel tekelin özürlerini gideremez.

Kanunun 1. nci maddesini okuyalım:

1) Bu kanun, yatırım yapılacak teşebbüslün:

a) Memleketin iktisadî inkişafına yararlı olması,

b) Türk hususî teşebbüsüne açık bulunan faaliyet sahasında çalışması,

c) Inhisar ve hususî bir imtiyaz tesis etmesi, şartiyle ve Yabancı Sermayeyi Teşvik Komitesinin kararı ve İcra Vekilleri Heyetinin tasvibi ile Türkiyeye ithal edilecek yabancı sermaye ve dışardan yapılacak istikrazlara tatbik olunur.

Demek ki, bu şartlardan herhangi birine uymayan yabancı sermaye ithali ya da dış istikraz yapılamaz. Halbuki inhisarcı ve imtiyazlı Ereğli Kurumu, AID istikrazı ve Koppers Cocpany, Inc: Westing House Electric INTL. CORP., Blaw Knox Company gibi üç yabancı firmanın kurucu ortaklığa katılmasile kurulmuştur. O halde bu kuruluş ve istikraz yukarıya alınmış birinci maddenin c sıkkına açıkça karşıdır. Ayrıca b şıkkına da karşıdır. Çünkü böyle temel bir endüstri, en azından açık iktisadî kritere göre kamu yararı açısından özel girişime (teşebbüse açık olmamalıdır Konu burada bizi Ereğli Kurumunun 1961 Anayasasına da aykırılığına getirir. Şöyle ki, Anayasanın 36. Mad. desinde «Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz»; 39. Maddesinde «Kamu hizmeti niteliği taşıyan özel teşebbüsler, kamu yararının gerektirdiği hallerde..... devletleştirilebilir», der. 40. maddenin üçüncü bendinde «Devlet özel girişimlerin «millî iktisadın gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini... ..... sağlayacak *tedbirleri alır*» demiştir. Bu maddelerin mantığından çıkan sonuç böyle temel endüstrilerde tekel ve ayrıca imtiyazlı özel girişim olamıyacağıdır. Böyle bir özel girişim en azından *millî iktisadın gereklerine ve sosyal amaçlara aykırıdır*: Ereğlinin bazı kuruluş şartlarının yardım yapanların şartı oluşu da caba! İşte burada konumuzun en önemli yerine geldik: Şimdi Ereğli Kurumunun yayınladığı büroşürün 5. sayfasında alttan ikinci paragrafı okuyalım:

«Nitekim Ereğlinin hususi bir teşebbüs hüviyetini daima taşıyacağı keyfiyeti, çeşitli mevzuat hükümleri ve AID (Beynelmilel Kalkınma Teşkilâtı) ile bu projenin tahakkuku yolunda 9 Ocak 1961 tarihinde aktedilen ve şirkete 129 milyon 600 bin dolar (1 milyar 166 milyon Türk Lirası) kredi temin eden resmî anlaşmalarla tayin etmiştir. Bu kredi şimdiye kadar AID tarafından dünyada herhangi bir memlekette bir tek teşebbüse açılan en yüksek kredidir.»

Bu en yüksek kredi övgüsünün *şartları itibarile millî* haysiyete uygun olup olmadığı daha aşağıda belirtecektir. Biz, Ereğlinin ulus arası bir yardım anlaşmasile daima özel girişim olarak kalacağı hususu üzerinde duracağız. Demek ki, Ereğli Kurumu temel bir endüstride tekel oluşuna ilâveten diğer imtiyazlarla donatılmış olsa da, hattâ yararına aykırı olsa da, hattâ bunların dışında sadece normal müflâtsı olarak Türk parlamentosunun Anayasayı değiştirmek bir ekseriyeti bu kuruluşu devletleştirmek isterse de yapamıyacağı, öyle mi efendiler Millî egemenlik bu mudur?

Dahili istikraz Kanununun «Kuruluş, Kanunun ve «Kurucu Ortaklar Bildirgesi» Kararnamesi 27 Mayıs 1961 den beridir. Geçen aylar içinde, meydanlarda «Hükümet kapitalist şartına Milletindir» diyen partinin iktidarınca kabul edilmiştir. Fakat dış yardımlı anlaşması, yukarıda değinildiği gibi 9 Ocak 1961 tarihinde Millî Birlik iktidarına yapılmıştır. Hattâ komitenin bazı üyelerini uyarılmasına rağmen! Ve garipitir ki bu anlaşma altı *ay* sonra kabul edilecek. Anayasanın Ulusal Egemenlik prensibine aykırı olmıyacaktır! Millî Birlikten sonraki iktidarlar da bugüne değin durumu seyirci kalmıştır. İç ve dış zümre çıkarlarınca şartlandırılmış cefakâr Türk Ulusu Senin re, senin adına yasalar yapmak nere, yapılan yasaları uygulamak hepten nire!

Bütün bu kanun, kararname ve *anlaşmalar yürürlükte olduğuna* göre sorumluluk artık bugünkü iktidarın da üstündedir.

TEKLİF

Ve böylece ulusal *egemenliğe* karşı, son derece temel bir endüstride ekonomimizin belkemiğine atılmış bir çengel ile ne pahasına olursa olsun özel girişim sistemi empoze edilmektedir Ekonomi*nin çeşitli yollardan iliklerine* işleyen dış bağlarla birlikte sosyal hayatı etkileyen diğer dış ilişkiler, propagandalar ve millî (savunma ilişkileri hep birlikte düşünüldüğün de, 4 Nisan 1964 tarihli Akis dergisinin Kıbrıs ile ilgili yanık ve acı ifadeli itiraflı baş yazısı iyi değerlendirilebilir. O yazının ilk paragrafında bir kısım ve son paragrafı şöyledir:

«Amerikanın sadık bir müttefiki olarak işin başından itibaren her hareketimizi ve her niyetimizi Washington hükümetine söyledik, onu hiç bir sürprizle karşı karşıya bırakmadık. İngiltere ve Yunanistanı, teminatçı devletler sıfatile göreve çağırdığımızda bunu Amerikaya *bildirdik. Amerikanın* tavsiyelerini dikkatle kaale aldık. Bir Anglo - Amerikan teklifi getirildiğinde, görüşümüze uymayan önemli noktaları olduğu halde mutabakatımızı bildirdik.»

«Amerikaya güvendiği için hak etmediği bir cezayı gördüğünden Türkiyenin de arabasının ipini Amerikan yıldızından çözmesi - hiç kimse şüphe etmesin, çözecektir - dünyada tesir uyandırmayacak sanılıyorsa yanılıyor demektir. Bu gerçeği Amerika görmelidir.»

Amerikan yıldızlarından gerçekten çözülme lâfla ya da «Amerikalı vatanına dön» demekle olmaz. Sosyal sistemimizin temelindeki bağların, gerçek ulusal egemenlik için çözülmesi gerekir. Aksi takdirde başka türlü çözülmelere Amerika sadece güler geçer ve bildiğini okur. Türkiye için gerçek çözülme fırsatı vardır: Ekonomik bünyesi *itibarile tekel olan Ereğli* Kurumunu devlet tekeli haline getirmek. Süphesiz bu kolay değildir. Çünkü bağ tek değildir Şimdiki C.H.P. bunu yapabilir mi? Benim ümidim yok. Dileğim ümit etmediğimin gerçekleşmesidir. Ve bu desteklenecek devrimci bir tutum olacaktır.

II — Sömürme

Ereğli kuruluşu ile, bir yandan halka rağmen sistem empoze edilirken öte yandan gayet tutarlı bir biçimde sömürme düzeni de türlü yollardan örülmüştür. Bunun nedeni tekelci bir kuruluşun bünyesinin gereklerindedir. Böyle bir firmanın Türk Demir ve Çelik *piyasasında sağlayacağı aşırı* potansiyel kârlar, dilek şeklindeki karşıt mevzuat hükümlerini rahatça hiçe saydıracaktır. Yani maliyet - fiat yaklaşımı olamıyacaktır. Zaten anlaşmaya göre yüzde 30 kâr marjı üzerine fiyat tespit edilecektir. Fakat gerçekte Ereğli kuruluşuna harcanan kaynaklarla, dünya standardlarına göre, Ereğlinin kapasitesinin yaklaşık olarak iki katı yaratabileceği yani Ereğlinin maliyetinin iki kat pahalı olduğu dikkate alındığında (alternatif kârlılık düşünüldüğünde) yüzde 30 kâr en az yüzde 50 — 60 kâr demektir; bu bir. Ereğlinin dünya standardlarına göre pahalı oluşu, AID kredilerinin (*Ereğli kuruluşu için gerekli* sermaye malları için olduğu gibi) gerçekte Amerikan pivasalarında kullanılma zorunluğundan doğan pahalılığın ötesinde görünüyor. Amerikan kredisi bence garip bir *mirasyedilikle kullanılmıştır*. Hesaplar dünya standardlarına göre açıklanmadığı sürece ben Ereğlide tesisleri yapan yabancı kuruluların kendilerinin katıldığı sermayeyi daha başlangıçta büyük ölçüde amorti etmiş olduklarını iddia edeceğim, ta ki, maliyet hesapları dünya borsa fiyatlarına göre açıklansın. Yukarki iddia, Zonguldak Bölgesi On Planın 74 ncü sayfasından aldığım Ereğli ile Hindistanda kurulan üç Demir ve Çelik Kurumunun mukayesesini yapan rakamlara dayanmaktadır. Şöyle ki,

Ereğli:

Yatırım 250.000.00 Dolar
İstihsal 268.000 ton hadde mamulü
İngot 110.000 Ton

Rourkelâ:

Yatırım 358,362.000 Dolar
İstihsal 720.000 ton madde mamulü

Bhilai:

Yatırım 276,151.000 Dolar
İstihsal 770,000 Ton çelik
300,000 Ton pik

Durgapur:

Yatırım 290,907,722 dolar
İstihsal 790,000 Ton çelik
350,000 Ton pik.

Görülüyor ki, yaklaşık olarak, aşağı yukarı benzer miktarda dolar *yatırımı ile Hindistanda* Ereğliden çok yüksek üretim kapasiteleri yaratılmaktadır.

Ereğlinin şeklen yüzde 30 gerçekte yüksek kâr haddi karşısında benzer Avrupa mamûllerinin *C.I.F. İstanbul fiyatının dikkate* alınacağı romantik bir dilekten ötede değildir. Kaldı ki, C.I.F. Istanbul fiyatı dahi demir çelik yarı mamûlleri üreten teknik olarak son derece modern bir kuruluşun öğüneceği bir fiyat değildir Çünkü nakliye masraflarının önemli bir miktarda olduğu bu gibi mamûllerde rasyonel modern tesis, gerçek borsa fiyatları temeline göre FOB. fiyatları esas alabilmelidir! Modern tesislerde C.I.F. ve F.O.B. fiyat farkı neden?

Böyle bir tekel firmasının kuruluşunda hükûmetin tutumu, bu istismar düzeninin yaratılmasını kolaylaştırıcıdır Çünkü, kurucular anlaşmasına göre kurucular dışında kalan hisselerin yerli, yabancı özel kişilerin taahhüdüne arzı ile Türk parası sağlanamazsa hükûmet bu parayı yeni şirkete vâdesi ortalama olarak 20 yıldan önce hulûl etmeyecek ve faiz oranı, Amerika Birleşik Devletlerindeki ihraz müesseselerince yeni şirkete uygulanacak faiz oranını aşmayacak açık kredi suretiyle ihraz edecek veya ihrazını sağlayacaktır. Dikkat edilirse sözü edilen fark, bu fakir millet finanse ederek kapayacak (ortak olarak değil); Türk piyasasındaki yüksek faiz haddi düşünülürse Amerikadaki faiz haddinden yapılacak ihraz halkımıza ayrı bir yük olacak; ve benzer kurumlarda ortaklıkta yürüyen Devlet mürakabesi bu kurumda olmayacak; şirketin muhasebesini bir Amerikan firması tutacak; *yüzde 6 lık bir kâr dağıtımını* Türk Maliyesi garanti edecek; kuruluş ve tevsi esnasında bazı vergi ve harç muafiyetleri olacak; vesaire. En güzel yanı da böylece kurulan tekel niteliği taşıyan firmanın devlet hisseleri 7 yıl içinde ve ilk yıllarda hem de ihraç fiyatından yerli ve yabancılara satılacak olmasıdır!..

Şimdi bütün bu şartlarla AID'nin tek memlekette tek firmaya verdiği en büyük kredi övgüsüne karşı diyeceğim ki, bu şartlarla daha da büyük krediyi Hindistana, Mısıra, Iraka, Cezaire, Afrikada doğan yeni milletlere verseniz kabul ederler miydi? Türkiye kusurların fazilet diye yutturulduğu bir ülkedir.

Büyük firmalara karşı şüphe ile bakan Amerikan halkının Anti - trôst kanunlarına göre böyle imtiyazlı tekel firması Türkiyede kurulabilir miydi? Sorunun cevabını *Amerikalılara* bırakıyorum ve yukarki teklifimi tekrarlıyorum. Türkiye ekonomisinin belkemiğine giren bu kuruluş, eğemenlik adına ulusa mal edilmeli yani devletleştirilmelidir Bu Türk - Amerikan ilişkilerinin daha haysiyetli oluşunun bir şartıdır

Gelecek yazı:
Dış Ticaret: Büyük Soygun Yolu

«İT YESİN, ONLAR YEMESİN...»

Tahsin SARAÇ
(Talim ve Terbiye Kurulu Üyesi)

Haran yörelerine bir yolunuz uğrarsa, sarmış denen oyulmuş kayalarda birikmiş çamurlu sular görürsünüz. Bu kokulu ve kurtlu yağmur sularını, yeşil cennet pınarları özlemiyle süzüp içer köylüler. Sarmış başında silâhla nöbet bekliyen bir köylü çıkar karşınıza; korkmayın. Her evin günlük bir teneke su payına gözcülük eder o, bir damla suyun boşa gitmemesine, açıkgöz ya *da zorbaların fazla su* kaçırmamalarına. Öğretmenin, sınıfta yapın diye model olarak öğrencilerine gösterebileceği tek ağacın bulunmadığı birçok susuz güney-doğu köyünün yüzyıllardan gelen yüce yasasıdır bu. Bu yasaya, bu yaşamakta ayak direme yasasına en büyük saygıyla boyun eğer herkes. Bir kaç ay sonra su bitince, bütün köy, başka sarmış ya da başka su bulmak üzere başka yere göç eder. *Su başları gergefine* gerilen, su özlemi ipliklerliyle dokunmuş, düzeni deseni belirsiz bir kumaştır böylece yaşantı güney-doğu Anadolu köylerinin çoğunda.

Bu hepten kendi yazgılarına bırakılmış köylerin evrensel susuzluğunu bozan bir olay beliriverir arasıra. Yöre köylerinin görkemli ağası kasaba ya da kent ululuğuna şölen çeker. Günlerden böyle bir gündür işte. *Haran ağalarından biri kasaba* lileri gelenlerini köye çağırmıştır. Kaykamamı, yargıcı, doktoru, jandarma kumandanı, kısacası, tüm sözüedilir memurları orda. Bir ağırlama ki sormayın, anlatmaya dil dönmez: Yerlerde en seçkin İran halıları, altlarda çifte atlas döşekler, dayanmak için kat kat yastıklar, minderler... Öte yanda kazanlar kaynamakta, kuzular çevrilmekte, teneke rakıları açılmaktadır... Yirmi-yirmi beş yaşlarındaki delikanlılar, elpençe divan, sofrada hizmet için dört dönmektedir. Yemekler yenmiş, içkiler içilmiş, sofra kaldırılacaktır. Ağa, hizmet eden delikanlılara tok sesiyle buyruğu verir: «Kaldırın bunları, itlere dökün.»

Şaşırıp kalan konuklardan biri:

— Neden ağa, kendileri yesin; bunca hizmet ettiler, yazık değil mi? der. İşinin hatırı için idare etmek zorunluğunda bulunduğu bu konuğa, ağanın filozofça yanıtı «İt yesin, onlar yemesin olur. Sen bunları bilmezsin bey. Bunların karnı doyarsa, gözleri açılır, benim yanımda çalışmazlar. Bunları ete, yağa alıştırmamak gerek. Bir *alışırlarsa uyanır, hep et yağ* isterler. Onun için bunları hep böyle tutacaksın ki uyanmasınlar.»

Tüm sorun burada düğümleniyor işte: Halkı uyandırmak *ya da uyandırmamak*. Kendi açısından haklıdır ağa yaptığının bilincindedir. Ortaçağ kalıntısı sömürme düzenini sürdürmenin yolunu, köylüyü uyutmakta, gözünü kapalı tutmakta, onu kara bilgisizlik için de yarı aç yarı tok bırakmakta bulmaktadır. Bir uyanmada, karın tokluğuna uşaklık ettirdiği köylülerin herkesle birlikte insan haysiyetine kavuşacağı ışıklı bir düzende, yurttaşların okuyup her karanlık oyunun gerçek yüzünü görebileceği bir ortamda, Haran ağası gibi daha nice kişisel çıkar düşkünlüklerinin dönen dolapları duracaktır. Her uyanışın, her ışıklı atılımın karşısındadır bunlar tüm silâhlarıyla onun için. Sorulmalı şimdi, bu Haran ağasıyla, bu ülkede herkesin okutulmasına gerek olmadığı, yurt yönetimi için belirli sayıda kişilerin okutulmasının yeteceğini ileri süren üniversite profesörü ve çömezleri arasında bir ayrım var mıdır? Yoktur elbette. İkisi de aynı noktadan yola çıkmakta, aynı amacı gütmektedirler: Halkı uyutmak, *sonra da, bildiği gibi oyununu sürdürmek.*

Doğrusu, açık yürekliliğinden dolayı, teşekkür etmeli şu Haran ağasına. Düşündüğünü perdelerle allayıp pullamak, bunu, ülkenin yüce yararları için yaptığını savlamak çabasına düşmüyor hiç olmazsa. Oysa çok doğulu kurnazlar, çeşitli karanlık düşüncelerini yutturmak için, bir takım yaldızlı tüllere bürünüp çıkıyor karşımıza. Ne var ki, zeki geçinebilmeye de bir ilk giriş kapısı vardır; kişinin, kendi kafasından geçirdiği her şeyi, başkasının da düşünebileceğini bilmesiyle başlar bu da. Gerisi aptalca bir kurnazlık olur. Kurnazlıkta aptal*ların zekâ gösterisine* kalkışmaları değil de nedir zaten? Onun için, halkın okumasından, uyanmasından yana olduğunu söyleyip, onu bugünkü mevcut olanaklardan bile yoksun kılmaya çalışmak, ilkokulu bitirmiş köy çocuklarının orta ve yüksek öğrenim yapma olanaklarını sağlıyacak yerde, mutlu bir azınlık için özel kurumlar açma çabası içinde günler geceler harcamak, halkçılıkla *hiç te* bağdaşmıyan bir tutum olmaktan kurtulmamakta, ve bu kötü kimliğiyle gerçek aydın çevrelerin gözünden kaçmamaktadır Ve böylesi yollar, boz madde nasipsizliğinde *avaklarıyle kafalarını yarışa* çıkarmış dokulu kurnazların bas vurabileceği yollardır ancak Gerçekten halkı okutmaktan yana isek, bunun, çeşitli uluslarca denenip uygulanmış ve başarıyla taçlandırılmış bilimsel yolları vardır. Vu bu yol, hiç ama hiç te Jupiter'in kalçasından çıktığını sanan ünlü profesör ve birkaç kibrit kafalı babayiğitin Tuba ağacı eğitim anlayışı değildir.

Küçük çıkarının bozulmasından korkan Haran ağası ya da onun anlayışını bölüşen kişi olmadıktan sonra, halk çocuklarının okuyup uyanması için elden geleni yapmamaya *neden yok. Okuyup ülkenin* yönetim kadrolarında görev alacak bu çocuklar, çıktıkları ortamın sorunlarını oralara dek getirecek, ve bunlara en kısa zamanda en iyi çözüm yollarının bulunmasında yine en büyük yardımcı olacaklardır. Ve ülkemizde, bir toprak krizması gibi sağlanacak bir zekâ krizması, biyolojik bir gerçek olarak, yarının daha dinç, daha güçlü, daha sağlıklı Türk toplumunu yaratacaktır. Kırk bin köyün okuyup uyanması, Anadolu gecesinde kırk bin farın birden ışıl ışıl parlaması demektir. Onun için, uyanmaya, uyandırmaya doğru beyler; ışığa, hep ışığa. Ve ışıktan korkulacak bir şey yok yarasa olmayanlar için.

YÖN'e Abone olunuz

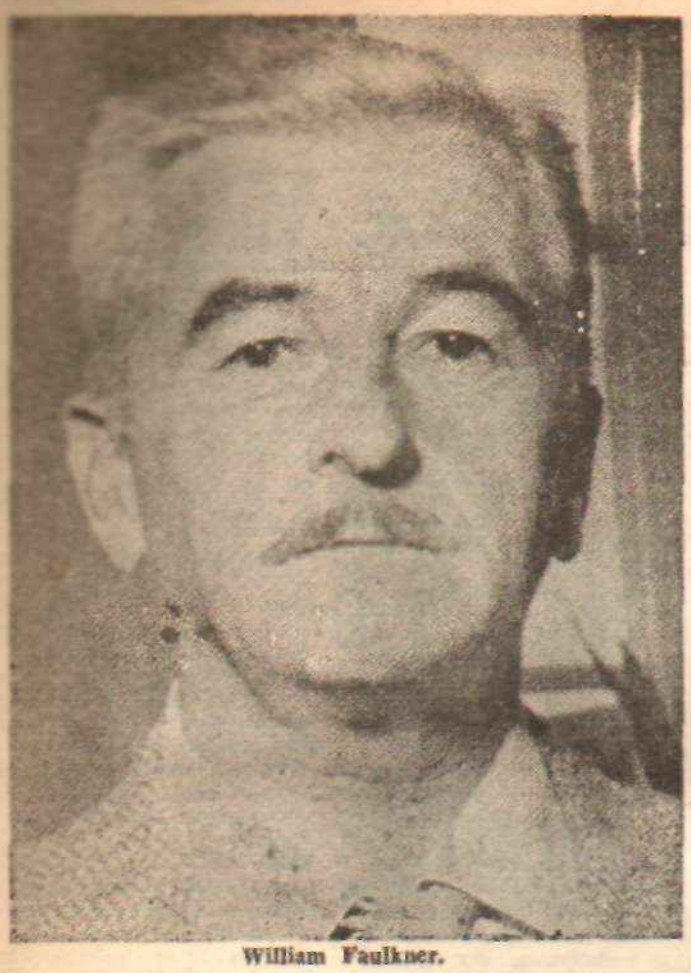

William Faulkner.

Sartoris William Faulkner

Jean - Paul Sartre

Birkaç tepkiden sonra, iyi romanlar doğal olaylara tüm benzer olup çıkarlar; birer yazarları bulunduğu unutulur; orada oldukları, varoldukları için, taşlar ya da ağaçlar gibi benimseriz onları. «Light'in August» bu kimyasal maddelerden biri, bir mineral idi. «Sartoris» i ise kabullenmiyor insan; zaten kitabı değerli kılan da bu işte: Faulkner kendini gösteriyor orada, her yanda onun elini, onun katkılarını yakalıyoruz. Sanatının büyük gücünü anladım bu romanı okuyunca: gerçeğe aykırılık. Aslında her sanat gerçeğe aykırıdır, yalan'dır. Bir tablo, görüş açısı (perspective) üstüne yalan söyler. Bununla birlikte, gerçek tablolar da, «göz aldatıcı» resimler de vardır. «Light in August» daki «İnsan» ı - Dostoyevski'nin ya da Meredith'in insanı dendiği gibi, Faulkner'in insanı diye düşünüyorum - bu tanrısal ve Tanrı'sız koca hayvanı, daha doğduğu *an yitik olan, yitime peşinde* delice koşan, acımasız, öldürmeye varana dek her şeyde ahlâksal olan, - ölümle, ölümde değil de - ölümden önceki son anlarda *kurtulan, eziyetlerde, etinin* en iğrenç aşağılanmalarında bile büyük olan bu insanı, hiçbir eleştiri yapmadan benimsemiştim; onun o yüksek edâlı ve tehdit edici *tiran* yüzünü, *kör gözlerini* unutmamıştım. «Sartoris» de yeniden buldum onu, Bayard'ın «donuk büyülenmesi» ni tanıdım hemen. Ama bununla birlikte, Faulkner'in insanını kabullenemem artık: bir göz boyamaca o. Işıklandırma meselesi. Bir reçete var bu konuda: söylememek, saklı kalmak, yapmacıklı olarak saklı kalmak - birazcık söylemek. Bir ara, toruhunun beklenmiyen dönüşü ile ihtiyar Bayard'ın sarsıldığı söyleniyor bize. Şöyle belli belirsiz, az kalsın görülmeden geçilecek, hemen hemen görülmeden geçilsin istenen bir yarı cümle içinde yapılıyor bu iş. Ardından, biz fırtınalar beklerken, uzun uzun, inceden inceye jestler gösteriliyor bize. Faulkner bilmiyor değil sabırsızlığımızı, ona güveniyor ve jestler üstünde safça gevezelik etmek üzere, kalıyor bu noktada. Başka gevezeler de gördük: örneğin gerçekçiler (*réalistes*), Dreiser Ama Dreiser'in tasvirleri bilgi vermek ister, belgeseldirler. Burada ise jestler (bot giymek, bir basamağa çıkmak, bir ata atlamak) anlatmak değil, saklamak ereğini gütmektedir. Bayard'ın dediğini açığa vuracak davranışı bekleriz hep: Ama Sartoris'ler hiç sarhoş olmaz, jestlerle kendilerini hiç ele vermezler. Oysa davrahışları tehdit edici alışkanlıklara benziyen bu putların da bir bilinci vardır. Konuşur, kendi içlerinde düşünür, heyecanlanır bu bilinçler. Faulkner bilir bunu. Zaman zaman, istemiye istemiye, bir bilincin sırlarını verir bize. Ama, bir kutuyu ancak boş olduğu zaman bize gösteren bir hokkabaz gibi yapar bunu. Ne görüyoruz orada? Dışarda görebileceğimiz şeylerden jestlerden başka hiçbir şey. Ya da uyumak üzere olan, düğümü çözülmüş bilinçler. Ardından, yine jestler, tenis, piyano, viski: her şey bu bilinçlerin hep bu denli boş, hep bu denli kaçak olduğuna inandırmak ister bizi. Neden? Çünkü bilinçler çok insansal şeylerdir. Aztek tanrıları kendi aralarında küçük tatlı konuşmalar yapmazlar. Ama Faulkner, bilinçlerin boş *olmadığını, olamıyacağını* çok iyi bilir. Hem de şunları yazabilecek kadar iyi bilir:

«... Yeniden hiçbir şey düşünmemiye; bilincini, çırpınması durana dek suyun altında tutulan küçük bir köpek gibi, boğulmuş bir durumda tutmıya uğraştı kadın.»

Ne var ki boğmak istediğimiz bu bilincin içinde ne olduğunu söylemez bize. Ille de onu bizden saklamak istediği için değil! Tanrısal el dokunduğunu büyülü kıldığından, bizim keşfetmemizi ister onu. Bu yüzden de jestler birbirini izler yeniden. Mozart için «Pek çok nota» var dediğimiz gibi, onun için de «pek çok jest var» diyesi gelir insanın. Ayrıca, pek çok da sözcük vardır onda. Faulkner'in konuşkanlığı, o soyut, yüce, insansever vaazcı üslûbu: Bunlar da göz boyamacılık. Uslûp günlük davranışları yoğunlaştırmakta, ağırlaştırmakta, onlara bir destan büyüklüğü kazandırmakta ve onları kurşundan köpekler gibi suyun ta dibine çekmektedir. Bile bile yapar bunu: Faulkner'in istediği de insanın sabrını taşıran, bu gösterişli tekdüzenlik, günlük şeylerde ki alışkanlıktır işte; jestler, sıkıntı dünyası demektir. Bu zengin, işsiz ve tatilsiz, namuslu ve bilgisiz, kendi topraklarında tutsak olan, kendi emrindeki zencilerin hem efendisi, hem de esiri olan insanlar sıkılmakta, zamanı jestlerle doldurmıya savaşmaktadırlar. Ama bu sıkıntı (Faulkner, kahramanlarının sıkıntısı ile okuyucularınkini ayırmayı *her zaman bilebildi mi* acaba?) bir görünüşten, Faulkner'in bize karşı, Sartoris'lerin kendi kendilerine karşı korunmalarından başka bir şey değil. Sıkıntı; *toplumsal düzen, görülebilecek*, duyulabilecek, dokunulabilecek olan her şeyin değişmesiz bitkinliğidir bu: Faulkner'in manzaraları da kişileri kadar sıkılmaktadır. Gerçek *dram arka'da*, sıkıntının arkasında, bilinçlerin arkasında'dır. Birden, bu dramın derinliklerinden, bir hava taşı gibi, Edim (acte) çıkıvermektedir ortaya. Bir Edim - nihayet oluşan bir şey, bir bildiri (message). Ama Faulkner bir kere daha hayal kırıklığına uğratır bizi; pek ender anlatır o Edim'leri. Roman tekniğinin eski bir sorusuna rast lamakta ve onun üzerinde dönüp durmaktadır çünkü: Edim'ler, bir romanın temelidir; titizlikle hazırlarız onları, ama sonra, ortaya çıktıklarında, bronz gibi çıplak ve kaygan, son derece yalındırlar, parmaklarımızın arasından kayıp giderler: Artık söyliyecek hiçbir şeyimiz yoktur, onları sıralamak yetecektir. Faulkner sıralamaz onları, sözünü etmez onların ve oradan, dilin ötesinden, sayısız oldukları duygusunu verir bize. Yalnızca sonuçlarını gösterir: Oturduğu yerde ölmüş *bir ihtiyar*, ırmağa yuvarlanmış bir otomobil ve sudan çıkan bir ayak. Hareketsiz ve kaba. Edimin uçuculuğu ile ters orantıda sağlam ve sert olan bu sonuçlar, *günlük davranışların ince ve sık* yağmuru ortasında, kesin, açıklanamaz bir nitelikte görünmekte ve ortaya yayılmaktadırlar. Daha sonra, bu sırrı çözülmez sertlikler, «öyküler» durumunu alacaktır: o zaman onları sıralıyacak, açıklıyacak, anlatacaksınız. Bütün bu insanların, bütün bu ailelerin kendilerine özgü öyküleri vardır. Sartoris'ler iki savaşın, iki öykü dizisinin ağır yükünü taşımaktadır: büyük-dede Bayard ın öldüğü Kuzey-Güney savaşı, John Sartorisin öldüğü 914 savaşı, Oyküler ortaya çıkmakta ve ortadan kaybolmakta, ağızdan ağıza dolaşmakta, günlük davranışlarla sürüp gitmektedir. Bütün bütün geçmişin malı değildir onlar: daha çok, şimdiki-zaman üstü (surprésent) şeylerdir:

«Her zamanki gibi, ihtiyar Falls odaya, kendisiyle birlikte getirmişti John Sartoris'in gölgesini... Şu andaki gibi, zamanın ve tenin boyunduruğundan kurtulmuş olan (John), değişmez günler boyunca orada, birbirlerinin sağır kulaklarına bağırıp duran bu iki ihtiyarınkinden daha belirgin *bir varlık koyuyordu ortaya.*» Bu öyküler şimdiki zamanın şiirini ve kaderselliğini meydana getirir: «kadersel ölümsüzlük ve ölümsüz kadersellik». *Faulkner'in kahramanları öykülerle* kurarlar alın yazılarını: kimi zaman birkaç kuşağın bezediği bu güzel öyküler arasından, adlandırılmaz, yıllardan beri karanlıklar *içinde kalmış bir Edim*, başka Edim'leri çağırır, onları büyüler, sivri bir ucun yıldırımı çekişi gibi çeker kendine. Sözcüklerin, öykülerin sinsi gücü: oysa Faulkner inanmaz bu büyülü deyişlere:

«... Çılgın, gözünü budaktan esirgemez, kendi gençlikleriyle başları dönmüş iki oğlanın delice girişiminden başka bir şey olmıyan bu olay, yiğitçe kaybolmuş ve yenik düşmüş iki meleğin, olayların gidişini değiştirerek, insan türünün tarihini yükselttikleri bir yiğitlik ve trajik güzellik zirvesi olup çıkmıştı.» Faulkner hiçbir zaman tüm ele vermez kendini; onları anlatan kendisi olduğu için, Sherwood Anderson gibi, «bir masalcı, bir yalancı» olduğu için, bu öykülerin değerini bilir. O öykülerin katılaşacağı, insanlar üzerinde gerçekten etkili olacağı bir dünyanın düşünü görür: romanları da, düşünü gördüğü dünyayı anlatmaktadır. «The Sound and the Fury»nin (Ses ve Gazap), «Light in August» un «düzensiz tekniğini», *geçmiş ile şimdiki anın o içinden* çıkılmaz karışımını tanıyoruz. Sartoris'de bu tekniğin iki yönlü kaynağını bulduğumu sanıyorum: bir yandan, dayanılmaz anlatma, *araya bir öykü sokabilmek* için en zorunlu eylemi durdurma gereksinimi-ki bence, birçok lirik romancının özelliğidir bu - öte yandan da, öykülerin gücüne karşı duyulan o yarı içten, yarı düşsel inanç'dır. Ama, «Sartoris» i yazdığında, daha tekniğini olgunlaştırmamıştır Faulkner, şimdiki zamandan geçmişe, jestlerden öykülere geçişi, beceriksizce yapmaktadır.

Oyleyse, önümüze sürdüğü ve benimsememizi istediği insan şudur işte: Ele geçmez bir insan; ne bir dış görünüş olan jestleriyle, ne yalancı öyküleriyle, ne de anlatılmaz sessiz şimşek parıltıları olan edimleriyle yakalıyamayız onu. Oysa, davranışların ve aileden gelen bir eksiklik mi, Ad *sözcüklerin ötesinde, boş bilincin* ötesinde varolmaktadır bu insan; gerçek bir dramın, her şeyi açıklıyan, aklın kavrıyabileceği bir tür kişiliğin varlığını sezinleriz. *Nedir bu gerçekte?* Soydan ya da ler'in söylediği aşağılık duygusu mu, içe atılmış bir libido mu? Kimi zaman şudur, kimi zaman bu: öykülere ve kişilere göre değişir; çoğu kez, Faulkner söylemez bunu bize. Hem sonra pek de aldırmaz buna: Onun için önemli olan, daha çok bu yeni varlığın özü'dür: çelişiklikleri pek çok, ama gizli olan, her şeyden önce **şiirsel** ve büyülü bir öz. Ruhsal belirtiler arasında yakalanan bu «öz, doğa» (başka ne ad verilebilirdi ki ona?) ruhsal varoluşa katılır, hattâ tümüyle bilinç - altı da değildir; çünkü yönelttiği insanların on, dönebilmesi ve onu gözliyebilmesi mümkün gibi görünmektedir. Ama öte yandan,

Oktay Rifat

ELLERİ VAR ÖZGÜRLÜĞÜN

1
Köpürerek koşuyordu atlarımız
Durgun denize doğru.
2
Bu uçuş, güvercindeki,
Özgürlük sevinci mi ne!
3
Öpüşmek yasaktı, bilir misiniz,
Düşünmek yasak,
İş gücünü savunmak yasak!
4
Elleri var özgürlüğün,
Gözleri, ayakları;
Silmek için kanlı teri,
Bakmak için yarınlara,
Esitliğe doğru giden.
5
Ben kafes, sen sarmaşık;
Dolan dolanabildiğin kadar!
6
Özgürlük sevgisi bu,
İnsan kapılmıya görsün bir kez;
Bir urba ki eskimez,
Bir düş ki gerçekten daha doğru.
7
Yiğit sürücüleri tarihsel akışın,
İşçiler, evren kovanının arıları;
Bir kara somunun çevresinde döndükçe
Dünyamıza özgürlük getiren kardeşler.
O somunla doğrulur uykusundan akıl,
Ağarır o somunla bitmiyen gecemiz;
O güneşle bağımsızlığa erer kişi.
8
Bu umut özgür olmanın kapısı;
Mutlu günlere insanca aralık.
Bu sevinç mutlu günlerin ışığı;
Vurur üstümüze usulca ürkek.

Gel yurdumun insanı görün artık,
Özgürlüğün kapısında dal gibi;
Ardında gökyüzü kardeşçe mavi!

Yeni Dergi'den

Yeni Dergi

Yöneten: Memet FUAT

EKİM SAYISINDA: Sanatta bağlanma tartışması - Sartre, Claude Simon, Silone. Ayrıca: Jean Vilar, Bertrand Russell, Oktay Rifat, Konur, D. Hızlan, Apollinaire.

Sayısı: 2,5, *abonesi yıllık 24 lira*

DE YAYINEVİ, Vilâyet Han Cağaloğlu

YÖN — 17

Seçme Kitaplar

RESMI YAZIŞMALAR SOZLUGU: (Osmanlıca - Türkçe, Türkçe - Osmanlıca). Hazırlayan: Cahit Oztelli. T.D.K. Yayınları. 1964. 168 s., 4 lira.

DIL DEVRIMINDEN BU YANA DUZYAZI ORNEKLERI: T.D.K. Yayınları. 1964. 308 s., 10 lira.

YOLUN USTUNDEKI KAYA: Sanim Kocagöz. Imece Yayınları. 96 s., 3 lira.

OPERET & TABLO:: Burhan Arpad. Izlem Yayınevi. 80 s., 3 lira.

TIYATRO TEKNIGI: Philippe Van Tieghem. Çeviren: B. Onaran. Elif Yayınları. 1964. 88., 4 lira.

DRAM SANATI: G. Wickham — G. Brereton. Çeviren: M. Ergin - G. Yener. Elif Yayınları. 80 s., 3.5 lira.

Ulvi Uraz ve Alev Koral «Gözlerimi Kaparım, Vazifemi Yaparım» da

Taner'in yeni Oyunu

Ayperi Akalan

Ulvi Uraz yönetimindeki **Küçük Sahne** Tiyatrosu gerçekten önemli bir davranışın (Yalnız bizim yazarlarımızın oyunlarını oynamayı ödev bilmenin) ilk adımını **Haldun Taner'in «Gözlerimi kaparım vazifemi yaparım»** ı ile attı.

İki bölümde toplanmış 28 tablolık bir şarkılı ibret **Taner'in** oyunu. Gördüğümüz oyunda şarkı yoktu. Aranmıyor da. **Taner**in kendi bu kez oyunu için Epik tanımını kullanmamış. Prograin - Dergi söz ediyor oyunun epik olduğundan. Epik deyimini **Brecht'in** tanımı ile ele alınca **böyle bir sav anca kıyasıya bir** tartışma sonucu onaylanabilir sanırım. O da savunucu gerçekten **güçlü ve hünerli olursa.**. Darülbedayi ile başlıyarak özellikle Istanbul sahnelerinde orta oyunu ile Tuluat ne zamandır *öylesine iç içe girmiş bulunuyor ki* bu eski öz kaynaklara dönmenin, oyunu böyle kurmanın **Brecht'in** Çin Tiyatrosuna baş vurması ve aldığı sonuçlar ile uzak yakın bir ilintisi kalmadığı kanısındayım. Bundan ötürü önce bir biçim olarak anlaşılması gereken Epik'lik savını bir yana koyalım. **Ama Taner**, kendisinin Halk Tiyatrosu dediği bir biçimi gerçekten **başarı ile deniyor. Pek** çok şeyi birden ve böylesine pırıltılı, kıvrak söyleyebilme yeteneği yazarı günün birinde hattâ üçüncü, dördüncü oyunda soluksuz bırakmazsa sonuç Türk Tiyatrosu için gerçek bir dönem ve tartışmasız, kalıcı bir **başarı** *olacaktır. Olacaktır diyorum,* çünkü **sanıyorum ki Taner'in asıl** isteği ve olumlu amacı oyunlarının tekil başarısından çok, **Türk Tiyatrosuna** bu akımın ve biçimin **yerleşmesidir.**

Oyun, Türkiyenin sorunlarını geniş bir panorama içinde ele almış. Fedai'nin oğlu Vicdânî ile Firuz'un oğlu Efruz tam *31 Mart* olayı günü doğuyorlar. İki çocuk gelişen olayların içinde her dönemde adı da değişen aynı sokakta serpilip, büyüyorlar. Mahalle mektebinde başlayan el öpme, büyüklere karşı gelmeme, uysallık zorlaması yâni tipik Osmanlı eğitimi sonucu, kendinden istenileni dört elle yerine getiren örnek talebe Vicdanî'nin özü **Dekart'çı** bir benzetmeyle «Düşünüyorsun öyleyse yoksun» yargısı biçiminde var oluyor. *Vatan, insan, toplum sevgisi ile dolu yüreciği sonunda* Vicdanî'yi «Gözünü kapayıp vazifesini yapan» düşünmeyen toplumsal hayvan durumuna getiriyor. Efruz tam tersi oysa. O her durumda düşünüyor. Ama yalnız kendi çıkarını..

Vicdânî'nin tepelendiği her yerde o baş tacı oluyor. Vicdânî yitiriyor, öbürü kazanıyor. Oyunun birinci bölümünde yazarın «Halimiz işte şu iki genel tip, yâni biri düşünmeyen, öbürü kendini düşünmekten ötede tek *erdem tanımıyanlar yüzündendir»* dediğini sanıyoruz. Oysa ikinci bölüm ortalanınca yazar asıl toplumu, daha da çok yönetimi suçluyor. Vicdâninin sorumlusu bunlardır. *Efruzu* da onlar yaratıyor. Oyunun ikinci yarısından sonra durum böylece tersine dönüp, epik bir davranışla önce şaşırtıyor sonra dikkatle izlemeğe zorluyor seyirciyi. Ve son kertede **Taner** birden şahlanıyor.. Timarhaneye düşmüş. O. «Doldurulmuş plâk» acılı, ak yüreği ile seslenip yakınıyor bizlere «Aman doldurmasınlar sizi de, ibret bilin beni.. gözünüzü açın görevinizi yapın» diye yalvarıyor. **Taner** son söylevi ile bütün kusurlarını *silip süpürüyor* oyunun.. Insanı, insan olmaya, kendi görevinin, özgürlüğünün bilincinde olmaya, baş kaldırıp, direnmeye çağırıyor. Bu baş kaldırış içinde bütün ögeler yeniden gözden geçirilip, yeni ve gerçek değerlere bağlanacak bu toplum, bu düzen ancak o zaman yazarın göz önüne serdiği yermelerden, ve suçlulardan kurtulacaktır.

Taner son sözünü söylerken olduğu kadar, yermelerini buruk bir güldürü ile dizeler, taşlarını savururken de büyük bir güçte. Ne var ki kolay, rahat söylemeye, esprili formüllere oturtamadığı yönlerden tam bir sorumsuzlukla kaçmış.. Ne Anadolu ihtilâli, ne **Mustafa** Kemal olayı, ne **koskoca Atatürk** devrimi yok öykülüsünün içinde. (Halkevinde Orta Asya güneşi bölümü bu dönemin *ancak bir ayrıntısıdır*). *Bu en* önemli dönem eleştirilmemiş, yorumlanmamış... Çünki deyinilmemiş bile, nerdeyse yok sayılmış Vicdâni ile Efruzu 31 Marttan yola çıkarıp, bugünlerin yakınına kadar getirirken bu dönemi ve sorunlarını makasla kesip atması ile - bence - yazar kendi yazarlık gücünü olduğu kadar, «aydın» lık sorumluluğunu da zedelemiş oldu. **Taner** gibi bir yazar böylesine olumlu bir dönemeye girişirken tüm güçlülerle boğuşmayı da göze almış bulunmalıdır. Yoksa **sonuç sav'ın yanında** ister istemez güçsüz kalır.

Uraz'ın sahneye koyuşu o, seyirciyi kırıp geçiren dolu dizgin *fars uygulaması*. Karagöz benzetmesi gölge oyunları ile kusursuz, eksiksizdi. **Uraz'ın** kendi de Vicdâni'yi yer yer karikatür, yer yer pandomim'e varan aşırı bir **fars** biçiminde oynuyor. Bu aşırılığın altından da ancak **Ulvi Uraz** kalkabilirdi kanısındayım. Ikinci bölümün sonuna doğru **Uraz**, o kendine özgü, tam dönüşünü yaparak, ölçülü ama alabildiğine duygulu, keder giyinmiş bir komedyen oluyor. Bu tadına doyulmaz oyunla da, oyunu bir karakter komedisi biçimine iyice oturtup bu yönden daha da sağlamlaştırıyor. **Müfit Kiper**, baştan sona ölçüye saygılı kalıp *bu davranışı ile oyunu - iyi* idare ediyor da - epik'lik savından uzaklaştırıyor. **Alev Koral** ilk bölümde, bir de Nilüfer kompozisyonunda çok iyi. Anlatıcı **N. Yal** genel olarak kusursuz bir oyun veriyor. Fakat söz üzerine kurulmuş böyle bir oyunda seçkin bir diksiyon gerekli.. Genç oyuncuların içinde en sevimlisi **T. Tekin.**. Yalnız **N. Insel** sahnede ayaklarının üstünde durmakta bile **güçlük çekiyor gibiydi. Ferruh Doğan'ın** çizgilerinin *tiyatro dekoru* **olarak ne renk** ne biçim yönünden başarılı olduğu söylenemez. Bu oyunu içeren, oyunla tam bir dayanışma kuran bir çalışma gerekli idi. **Doğan'ınkiler gibi** tam alım ortasına vuran tutarsız renkler, türlü belirsiz çizgiler değil... Kostümler de bütün içinde ayrı bağımsızlıkta kalıyorlar. Tek başına güzel çalışmalar oysa..

Sonuç olarak. **Uraz** Küçük Sahne'de övgüye değer bir dönem açtı. Gülmekten kırıp geçirerek te oynuyor. **Haldun Taner**in yürekli, kutlanası davranışını görmek, sözlerine kulak vermek gerek. **Taner'in** asıl istediği alkıştan çok durup düşünmenizdir. Bu amaç uğruna oyununu yer yer -Tiyatro açısından- tehlikeli durumlardan geçirmeyi bile göze almış.. Ben asıl bu davranışını *yürekten alkışlıyorum.*

Bir de şunu söylemek istiyorum: Bir kentin işgâl altında olması kadar somut ve acı bir gerçek yoktur. O kentin bağımsızlığa kavuştuğu an kadar güzel bir an olamaz. Istanbula giren kurtarıcı ordunun komutanı Refet Paşa ise artık bir kişi değil, somutlaşmış bir semboldur.. Küçük Sahne'de gördüğümüz Refet Paşa ise düpedüz çirkindi. Oyun iğneleyici, yericidir düşüncesiyle olacak bu yerme ve iğnelemeyi *böylesine yanlış bir yere* yöneltmenin, kaş yapayım derken göz çıkartmanın oyunun değerlerini zedelemekten başka faydası yoktur kanısındayım..

Sanat neymiş palavra

Memet Fuat

Sanata gönüllü, başka hiçbir şeyde gözü olmıyan kişiler vardır. Dergileri izlerler, sergilere giderler, tiyatroları, konserleri, iyi filimleri hiç kaçırmazlar. Bir yandan kendileri de amatörce bir şeyler yaparlar, seramik yaparlar örnekse, ya da piyano çalarlar... Beş yüz, bin, bilemedin, iki bin kişi. Mutlu azınlık dedikleri.

Ama bu memleketin en seçkin kişileri onlar mı? En akıllı, en zeki, en iyi okumuş olanlar? Okulları bir düşünün. Çalışkan, cin gibi bir öğrenci. Tek kul çıkıp da, «Sen edebiyat bölümüne ayrıl, sonra Edebiyat Fakültesi'ne gidersin, ya da Güzel Sanatlar Akademisi'ne, sonra da sanatçı olursun,» der mi ona! Doğru fen bölümüne, oradan Teknik Üniversite'ye, Tıp Fakültesi'ne, olmazsa Hukuk'a, Iktisat'a. Sonrası, iyi okumuş, aklı başında, mantıklı, olgun, karnı tok, güzel giyinen, sıcak evlerde oturan en seçkin kişileri memleketin, sanatsızlar, sıra sıra, binlerce.

«Sanatsızlar» derken düşünmeden konuşmuyorum. Gerçi sinemaya, tiyatroya giderler, radyo dinlerler, ama beğenilerini bir eşeleyin, bir iki soru sorun, o gerçekten seçkin ağızlardan dökülecek yargılara şaşar şaşar da kalırsınız. Hele söz yazıya, şiire gelince, biraz da dikine gittiniz mi, «Sanat neymiş, palavra,» deyip çıkarlar işin içinden. Bunu söylerken de doktorluklarına, mühendisliklerine öylesine bir yaslanırlar ki, bilim adına konuşluklarını sanır insan. «Çağımız bilim çağı, olumlu, elle tutulur işler, beş yıllık planlar çağı, insanoğlunun hayallerle uğraşacak zamanı mı var!?»

O gerçekten seçkin kişiler neden böyle parlak sözlü gülünç durumlara düşüyorlar? Bu soruyu gelmiş geçmiş eğitim bakanlarına sormak gerekir.

Yaşıyan, çağdaş olan sanatla en küçük bir ilinti kurmalarına izin verilmeden geliştirilen «çocuk beğenileri» nin okullardan kurtulur kurtulmaz gerçek sanatın tatlarına ulaşıvermesi beklenemez ki... Yalnızca eskinin güzelliklerini (onu da çağdaş bir açıya bağlamadan) sunan cansız edebiyat kitaplarından alınan sanat eğitiminin, sonunda, «Sanat neymiş, palavra» yargısına gelip dayanmasını yadırgamamak gerekir.

Bir ara Türk Edebiyatçılar Birliği'nin yönetim kurulu toplantılarına, liseler için edebiyat kitapları yazmaktan söz edildiydi. Eski yeni, en güzel örnekleri vererek... Bütün üyeler bu kitapların bakanlıkça nasıl olsa kabul edilmiyeceği, gene de yazılmalarının yararlı olacağı düşüncesinde birleştilerdi. Acı bir durum. Bu güvensizliğin kesin gerçeklere dayanması kat kat acı...

Bence, bir insanın dışını öldürmekle içini öldürmek (yâni sanatsızlığa itmek) arasında kıl payı bir ayrılık var. Bu inançla, okullar dolusu çocuğun böyle göz göre göre «Sanat neymiş, palavra» yargısına doğru eğitilişlerine baktıkça bayağı ürküyorum.

GERÇEK SAYGISI

Dilencilik Politikasının Hizmetinde Bir Toprak Reformu

Reform kabinesi raformlara başlıyormuş! Tarım Bakanı Turan Şahin veriyor bu müjdeyi.

Yıllardır sözü edilen, 27 Mayıs'tan sonra hazırlıklarına girişilen, ama çıkarları kurulu düzenin sürüp gitmesine bağlı olanların, askerlere, «Siz Türkiye'nin altını üstüne getirebilecek hareketlere girişmekten sakının, sivil idare işbaşına gelince bu işleri yapar.» diyerek gerçekleşmesini önledikleri toprak reformu en sonunda yapılıyormuş.

«Toprak reformunun tatbiki Türkiye'nin kaderini değiştirecektir.» diyor Tarım Bakanı. Gerçekten de öyle, bu tarımsal yapılı, az gelişmiş ekonomiden sanayileşmiş, ileri bir ekonomiye geçiş; bunun için gerekli iç pazarın genişlemesi; toprak ağalarının ekonomik ve politik dayanaklarının ortadan kaldırılarak demokrasinin gerçekten işler duruma getirilmesi; 22 milyon köy nüfusunun yaşama seviyesinin yükseltilmesi; gizli işsizliğin büyük ölçüde azaltılması; sanayileşmemiz için gerekli dövizin sağlanmasında tarımsal üretimden yararlanılması, bütün bunlar hep toprak reformuna bağlı.

Türkiye'nin kaderini değiştirecek böyle bir toprak reformunun ülkeleri ne olacaktır?

Önce, toprak reformunun aynı zamada ve bütün yurtta birden yapılması gerekir

Sonra, özel mülkiyette bırakılacak toprak, Cezayir Başkanı Ben Bella'nın 27 Ekim 1964 söylevinde belirttiği gibi «İmtiyazlı bir sınıfın meydana gelmesini imkânsız kılacak bir tavanla sınırlandırılmalıdır.»

Tavan sınırının üzerindeki özel mülkiyet topraklarının dağıtımına devlet topraklarının dağıtımıyla birlikte başlanmalıdır. Çünkü önce devlet topraklarının, sonra âtıl duran toprakların tarıma elverişli duruma getirilerek dağıtımı ve en son olarak da özel mülkiyetin elindeki fazla toprakların dağıtımı, başlangıçta devletin ödeme gücü bakımından akla yakın gibi görünürse de, gerçekte Bakan'ın sözlerinin aksine, Türkiye'nin kaderinin değiştirilmesini önlemek ve toprak ağalığını sürdürmek için başvurulan bir yoldur.

Sadece toprak dağıtımı başıbaşına bir şey ifade edemiyeceği için toprak dağıtımıyla birlikte gerekli teknik tedbirlerin alınması ve kredi kurumlarının kurulması, yani toprak reformunun tarım reformuyla tamamlanması şarttır.

★

Böyle bir toprak reformu elbette Türkiye'nin kaderini değiştirecektir. Ne var ki toprak ve tarım reformları birlikte ve en iyi biçimde yürütülse bile gene de Türkiye'nin kalkınması, ekonomik bağımsızlığına kavuşması mümkün olmayacaktır; işsizlik gene devam edecektir, dış ödeme açığı gene devam edecektir, üretim yetersizliği ve milli gelirin düşüklüğü gene devam edecektir. Çünkü Türkiye'nin kalkınması ve yeni sömürgeciliğin boyunduruğundan kurtularak ekonomik bağımsızlığına kavuşması, ancak sanayileşmemizle mümkündür.

Ben Bella, yukarıda sözünü ettiğim söylevinin bir yerinde şöyle diyor: «Tarım politikamızın başarısı sanayileşmemizdeki başarıya bağlıdır: Sanayilerin gelişmesi işsizliği ortadan kaldıracak ve fellahlarımızın oğullarına iş verecektir; bu gelişme, sınai bitkilerimize pazarlar açacak, hayvancılığın ve ağaç yetiştiriciliğin ürünlerini değerlendirecektir; ekip biçme metodlarımızın modernleştirilmesi için zorunlu olan donatımları sanayi kesimi sağlıyacaktır; sanayi kesimi, yollarımızı, demir yollarımızı, konutlar yapmamızı ve herkese yeter derecede bir yaşama seviyesi sağlamak için zorunlu olan elbise, ayakkabı, taşıt araçları, vb. nı imal etmemizi mümkün kılacaktır.»

Ben Bella'nın Cezayir için söyledikleri Türkiye için de geçerlidir.

★

Ne var ki bizim Tarım Bakanının müjdesinin ardından hiç de iç açıcı olmayan sözler geliyor. «Türkiye'nin kaderinin değiştirilmesinden» söz eden Tarım Bakanı, aynı konuşmasında, şunları da söylüyor:« Toprak reformunu önce pilot bölgelerde uygulayacağız. Bugün için Türkiye'de yurt çapında reform yapma gücüne muktedir değiliz. (...) Arazi dağıtımında ölçümüz, önce devlet toprakları, sonra, âtıl duran toprakların tarıma elverişli hale getirilerek dağıtımı ve sonra özel mülkiyetin elindeki fazla toprakların dağıtımı şeklinde olacaktır.»

Bunları söylemek, gerçek bir toprak reformunun söz konusu olmadığını ve şu yukarda sıradıklarımın hiçbirinin gerçekleşmiyeceğini söylemek demektir.

Bunları okuduktan sonra, Anayasa'nın emrettiği toprak reformunun değil, Konsorsiyumun bazı üyelerinin, Türkiye'ye borç para vermek için, ulusal bağımsızlığımızı umursamıyarak, iç işlerimize burunlarını sokup, gerçekleştirmemizi istedikleri toprak reformunun söz konusu olduğunu ileri sürmek haksızlık olmasa gerek. Yani topraksız ve yoksun Türk köylüsünü toprağa kavuşturacak bir toprak reformu değil, yöneticilerimiz çıkmaza soktukları bir ekonomiyi sürdürmek için, dilencilik politikasını sürdürmek için, hakim sınıfların imtiyazlı durumlarını sürdürmek için piyasaya sunulan bir toprak reformu karikatürdür söz konusu olan! Aslolan, toprak reformu yapıyormuş gibi görünerek, borç almak için yabancıları bir süre daha uyutmak için halkımızı aldatmaya çahşmaktır! Ve beğenmediğimiz Mısır'da, toprak reformu sonunda, köylü ailelerin ortalama yıllık gelirleri yılda 27 Mısır lirasından 150 mısır lirasına yükselirken bizim bilim adamlarımız kara kara hesaplamaya devam edeceklerdir: Türkiye'de, tarımı alanında, yıllık boş işgücü miktarı 1 milyar 316 milyon iş günüdür. Bu, 4,4 milyon faal tarım nüfusuna eşittir. Gizli işsizlik yolu ile değer kaybı 6.8 milyar lira arasında ,değişmektedir. Bu miktar, hesabın yapıldığı 1959 yılının tarımsal gelirinin % 40 . 50'si, milli gelirin ise % 16 . 20'si kadardır.

★

«Ne çeneni yoruyorsun? Gerçek bir toprak reformu mu bekliyordun Tapulama kanununu çakaranlardan!» diyeceksiniz.

Haklısınız.

Fethi Naci

ROMAN cephesinde YENİ BİR SEY VAR!

KURTLAR SOFRASI

(2. cilt)

Attila İLHAN

(Yön: 14)

sosyal adalet

Dergisinin Ekim sayısında

Mehmet Ali Aybar, Sedun Aren, Behice Boran, Aziz Nesin, Tarık Ziya Ekinci, Niyazi Ağırnaslı, Suat Aksoy, Arslan Başer, Hulusi Dosdoğru, Mehmed Kemal, M. Gabbay, İbrahim Güzelce, Hüseyin Korkmazgil, Sina Pamukçu, Türkkaya Ataöv, Erdoğan Başar, Can Yücel, Balaban, Azime Karabulut, Ahmet Top, Halil Aytekin, Sevgi Nutku, Nevzat Hatko, Mehmet Oğuz, A. Sarıca, Ahmet Köklügiller.

Bütün bayilerde bulunur. İsteme adresi: P. K. 193, Yenişehir — Ankara

(Yön: 15)

BUGÜNÜN DİLİYLE

HAYYAM

Yenilestiren: A. KADIR

İki baskı halinde çıktı.

10 lira, 5 lira.

P.K. 50 — Beyazıt, İstanbul

(Yön: 16)

REKLÂM LARINIZ İÇİN

"BASIN İLÂN KURUMU"

Genel Müdürlük

Cağaloğlu, Türk Ocağı Caddesi No. 1

İstanbul

Telefon : 22 43 84 - 22 43 85

Telgraf Adresi : BASIN KURUMU

ŞUBELER	DIŞ MUHABİRLER	
İstanbul	A.B.D.	İsveç
Ankara	Almanya (Federal)	İsviçre
İzmir	Almanya	İtalya
Adana	Avusturya	Japonya
Bursa	Avustralya	Lübnan
Diyarbakır	Belçika	Macaristan
Erzurum	Bulgaristan	Norveç
Eskişehir	Çekoslovakya	Pakistan
Konya	Danimarka	Polonya
Zonguldak	Fransa	Portekiz
	Hollanda	Romanya
	İngiltere	Yugoslavya
	İspanya	Yunanistan
	İsrail	

(Basın: 17998/13)